

Författarinnas två böcker är
Fröken Charlotta Falkman,
född i Södermanland 1795,
boende i Helsingfors

Frimurarens Fosterson.

De

[Charlotte Falkman.]

Frimurarens Fosterson.

En tidsbild från 18:e seklet.

ORIGINAL.

HELSINGFORS,

G. W. Edlunds förlag.

1864.

Erinorens Fosterson.

Imprimatur: C. R. Lindberg.

ÅBO, G. W. Wilén & Co:s boktryckeri, 1864.

1.

I en vild skogstrakt stod ett litet boningshus, omgivet af urgamla barrträd. Huset var uppfördt af obarakad stock, och liksom för att ännu mera dölja det för människors blickar, hade man belamrat taket med mossa och vindfällen. En smal, krokig fotstig förde vandraren till stället, men hvarje fremmande, som af en händelse beträdde denna stig, utan att vara vägledt antingen af eldsken eller rök från skorstenen, skulle sannolikt här ej anat en människoboning.

Stugans inre gaf dock en helt annan anblick. Ehuru rummet var lågt och endast upplyst af tvenne små fönster, voro dock dessa försedde med glasrutor och väggarna med tapeter; husgerådet, enkelt men snyggt, gaf det hela ett treffligt utseende.

Innevånarene i denna bostad voro en man mellan 35 och 40 års ålder, med hustru och tvenne barn.

Detta hjonelag hade, vid den tidpunkt vår skiltring begynner, bott der i nio år. Äldsta sonen Nils var född i andra året efter deras ditflyttning och ungefär 6 år gammal, utan att han ännu sett någon mensklig varelse utom sina föräldrar samt en åldrig kvinna, som nästan dageligen kom dit med mjölk och andra landtmannavaror, samt förrättade de gröfre göromålen. Af husdjur fanns der endast en katt; an-

dra djur kände gossen endast genom modrens berättelser.

Denna mor var en ännu vacker ljuslockig qvinna med blå ögon. Var Nils hennes ögonsten, så var hennes famn hans himmelrike. En kyss, en smekning af henne blef hans belöning när han var snäll och beskedlig, men hon bannade äfven om det behöfdes. När han var liten lade hon hans händer tillsammans till bön, innan hon sjöng honom till sömns; när han fått mat, lärde hon honom att först tacka Gud, sedan far och mor.

Så snart gossen kunde tala, blef hans aftonbön: Gud välsigne och bevare vår konung och all öfverhet, min far och mor och alla goda menniskor. Se i nåde äfven till mig fattige barn! Amen!

Modren lemnade aldrig stugans närmaste område, således ännu mindre barnet; men sommaren var äfven för dem en gladare tid, ty Nils satt då ute och såg och lyssnade på fåglarnes qvitter i trädens toppar.

I hans sjunde år skedde en förändring i denna enformighet.

En sommarmorgon fick gossen till sin stora förvåning tillsägelse att följa med "mor Sara" till hennes hemvist. Huru slog ej hans lilla hjerta af glädje och otålighet; men omsider blef han litet ängslig, ty vägen var lång, och skogen tyckte han ville aldrig taga slut.

Ändteligen voro de framme. Nils såg då för första gången en åker och en äng, visserligen ganska inskränkta, men för honom voro de omätliga. Med häpnad och glädje, blandad med skräckfull undran, såg han nu de djur som gäfvo honom mjölk,

kött, och ull till kläder. Gossen tyckte sig vara försatt i den sagoverld, modrens berättelser stundom öppnat för honom.

Gumman Sara lemnade honom dock föga tid att beskåda dessa märkvärdigheter. Hon skyndade att föra gossen in i stugan, försåg honom med mat och dryck, derefter gick hon ut och stängde dörren med ett utanlås, och skyndade sedan bort, samma väg de kommit.

Dagen syntes honom odrägligt lång; trött att vänta, mätt af gråt — ty han fruktade att aldrig få återse sin mamma — kröp han upp i Saras säng, der han snart somnade.

När han vaknade var det morgon. Sara, nyss hemkommen, mjölkade sina kor. Snart vandrade båda till hans efterlängtade hem.

Nils var så glad, han hade så mycket att berätta sin goda mamma om allt det han sett, men glömde alltsamman af luttet förvåning vid åsynen af en liten bror, som slumrade i hennes famn.

Samma afton blef denne högtidligt intagen i bönformuläret. Sedan modren tillfrisknat och återtagit sina vanliga husliga göromål, erhöll Nils den stora förtroendeposten att sitta vid vaggan och se efter "lille bror." Aek, då svällde gossens hjerta af samma stolthetskänsla hvarmed den unge mannen anträder sin första tjänstebefattning.

Nu hafva vi i allsköns korthet tecknat taflans ljusa partier, men den hade äfven sin skuggsida: det var fadren.

Antingen trufdes icke denne man i den enslighet, hvartill han dömt sin unga hustru, eller fordrade trängna göromål hans frånvaro hemifrån; nog af, han var ofta borta i veckotal, och hans återkomst var lika obestämd som hans bortgång; båda delarna inträffade merendels nattetid.

Sluten som en gåta, utbredde Jörans närvaro en slags otrefnad öfver hemmet. Likväl var han hvarken hård eller nidsk mot de sina; tvärtom medförde han merendels alltid något för att fägna och glädja sin hustru, likasom han derigenom velat försona henne med sitt öde, men aldrig besvarade han de frågor, hon stundom vågade göra, med annat än ett kallt: "Sådant förstår du icke", eller med en uppmaning om tålmod.

Gossens begrepp voro för litet utvecklade, för att han skulle kunnat anmärka detta förhållande, men han frågade dock ibland sin mor, hvarföre hans far aldrig gick bort klädd i de kläder han hemma begagnade, som voro både rena och vackra, utan tog på sig grofva, fula, till och med smutsiga och söndriga kläder, och ofta var då äfven hans ansigte så förståndt, att gossen med möda igenkände sin far.

Modren sökte i det längsta undvika dessa frågor, som synbart plågade henne, men Nils var som alla barn efterhängsen. Då svarade hon: "Din far är en herreman, men han är af sina göromål tvungen att bo här tills vidare. Under tiden vill han icke bli igenkänd af sina bekanta förän han förtjänat tillräckligt

penningar för att bo i någon stad, och lefva som de, och nu får du icke fråga mig mera derom; oss tillhör att ha tålmod och vänta. Gud och din far sörjer nog för vårt bästa.”

Det oaktadt såg Nils sin mor ofta gråta i tysthet, när hans far dröjde för länge borta. Han trodde att hon hade ledsamt, och sökte på sitt barnsliga vis förströ henne. Men hennes sorg hade djupare grund: det var oro och farhåga om sin och barnens framtid, samt deras öfvergifna belägenhet om någon olyckshändelse träffade den frånvarande mannen.

2.

Det var sen höst, ljungblommorna voro bruna och föllo af, det suckade så sorgligt i skogen; träden sågo mörka och dystra ut, och droppade beständigt. ”De gråta derföre att sommaren är slut”, sade lille Nils.

Jöran hade nu varit hemma en längre tid än vanligt, träget sysselsatt att på stora pappersark måla figurer med röda, gröna, blå och svarta färger. Äfven förr hade gossen sett fadren rita dylika, men de voro alla små och färgerna icke så vackra. Strängt förbjuden att nalkas bordet der fadren arbetade, vågade gossen icke heller fråga hvad figurerna föreställde.

En dag, då arbetet förmodeligen var fulländadt, hörde Nils honom halfhögt säga till sin hustru: ”Hör på, Maria, du skall laga en försvarlig matsäck i ordning tills i afton, då du tidigt för barnen till sängs. Jag beger mig ut i natt.”

”Aterigen! Ack Jöran! huru länge måste jag

ännu uthärda denna grymma oro? Nätterna äro så mörka, så hemska!" — — —

"Desto bättre! Uttrötta mig icke med dina klagovisor! den afgörande tidpunkten är närmare än du tror."

Dessa fadrens ord, som gossen visserligen icke förstod, väckte dock hos honom en viss nyfikenhet, och han föresatte sig, att hålla sig vaken, men låtsas sofva.

Han hörde, huru fadren utanföre stängde till luckorna till de små fönstern, äfvensom huru modren sysslade innanföre en afplankning, som tjenade dem till förrådsrum.

En stund senare inträdde Jöran, tände på ett ljus och lyste sedan på gossen der han låg. Öfvertygad att denne sof, tog han fram en liten spegel jemte färger, och målade sitt ansigte så, att han såg mycket gammal ut; derpå klädde han af sig, lade det med omsorg inlagda, målade papperet näst till kroppen, och påtog sig sedan grofva, illa medfarna kläder, som gånvo honom utseende att vara en fattig arbetskarl.

Med matpåsen på ryggen, en yxe öfver axeln, räckte han sin hustru handen till afsked, sägande: "Glöm nu icke något af hvad jag sagt. Stäng alltid fönsterluckorna, innan du gör upp eld eller tänder ljuset om aftonen. Om du är försiktig, och jag lyckas i detta företag, får du alla dina önskingar uppfyllda."

Sedan Jöran aflägsnat sig, knäfvöll Maria vid den lilla gossens vagga och bad:

"Fader vår, ske Din vilje!"

Tvenne veckor hade långsamt förflutit; dagarna blefvo allt kortare, och kojans innevånare lefde i en ständig skymning som omvexlade med det djupaste mörker.

En afton hade Maria tidigare än vanligt gjort upp eld i spiseln innan hon stängt till luckorna. Ledsen öfver denna glömska ville hon skynda ut, då ett qvidande från vaggan förde henne dit. Den lille Petter hade varit sjuk, och kinkig i dessa dagar, och moderskänslan gjorde henne efterlåten för den i hennes tanke, ofta onödiga försigtighet, mannen anbefallt; de hade ju bott der i så många år, och aldrig hade en fremmande fot beträdd denna boning.

Hon lutade sig ned öfver vaggan, för att söfva barnet. Nils satt på en pall framför eldbrasan och åt på en smörgås. På en gång hördes manliga steg på den af frost något hård blefna marken; de närmande sig snabbt till stugans dörr.

Maria uppreste sig genast, och uppgaf ett svagt rop af häpnad, kanske af fruktan för mannens vrede öfver hennes glömska, men denna fruktan antog snart en annan natur: det var icke Jörans för henne välkända steg.

Ögonblicket derpå upprycktes dörren, en med skjutgevär beväpnad militär steg in i rummet, synbar öfverraskning uttalades i de blickar, hvarmed han såg sig omkring: sannolikt hade han väntat sig en helt annan omgifning, andra innevånare.

Maria som hittills stått i skuggan, framträdde nu, rädd och försagd, för att fråga hvad han ville eller hvem han sökte.

Eldskenet upplyste bådas ansigten. Ett ögonblick

stirrade de på hvarandra, och namnen: Maria och Carl Gustaf ljödo från deras läppar.

Hastigt ställde krigaren ifrån sig bössan, och bredde ovilkorligt ut sina armar, nästan vanmäktig lutade Maria sitt hufvud intill hans bröst.

Nils, rädd att den så ovanligt klädda fremmande mannen ville föra bort hans mamma, upphof ett ångestskri; detta återförde Maria till besinning, sagta gjorde hon sig fri utur krigarens omfamning och sökte ställa gossen till freds; hon såg derföre icke huru den förre med forskande blickar tycktes undersöka rummet.

Fruktan, öfverraskning och glädje, öfver detta så oförmodade sammanträffande, lemnade snart rum för en annan känsla hos den unga qvinnan. Hon frågade ifrigt: "Min goda, älskade moder! Hon lefver väl ännu?!"

"Hon lefver, men i en bättre verld! Tror du verkligen att den goda, som älskade dig så ömt, skulle h ä r uthärda förlusten af dig, eller snarare ovissheten om ditt öde?" frågade han mildt förebrående.

"Hon hade ju dig ännu kvar! Du var ju henne alltid som en älskad son!" snyftade Maria.

"Deruti har du rätt, men lägg handen på hjertat Maria och svara: om någon med våld eller list röfvade bort ett af dessa dina barn, skulle förlusten derföre kännas mindre? kunde det andra utplåna smärtan och saknaden af den så förlorade? Du tiger — utomdess var jag ju endast hennes systerson." — Maria gret sagta.

"Jag var närvarande vid hennes död", fortfor krigaren; den inträffade andra året efter ditt obegrip-

liga försvinnande. Ditt namn, och hennes välsignelse öfver dig — var det sista hon talade.” — — —

Försjunkne i smärtsamma minnen tego båda en stund. Den ståtliga, vackra mannen, som i förstone väl ingifvit Nils häpnad och farhåga, var således den morbror, om hvilken hans mor stundom berättat så mycket godt.

Förtroligt ställde gossen sig emellan dem, och tummade på krigarens gula värjehäng, lyssnande på deras samtal.

Maria var den som bröt tystnaden.

”I glädjen att återse dig, och i sorgen öfver min goda moders död, har jag försummat att visa dig mina barn. — Denne är min förstfödde, heter Nils efter min gode fader; den lille der i vaggan, är något öfver års gammal, heter Carl, men kallas vid sitt andra namn Petter.”

Moderskärlekens tårar glänste i Marias ögon då krigaren kysste Nils och välsignande lade sin hand på den sofvande gossens hufvud.

”På din sällhet som moder tviflar jag ingalunda, men” — en sällsam förändring spordes i den talandes röst och blick — ”men hvar är din man? Hvarföre finner jag dig här i en vild skogstrakt? Hit leder ju ingen banad väg.” — — —

”Och hvilken händelse förde dig hit?” inföll Maria.

”Du undviker att svara mig! Har jag förtjent detta, är jag icke din broderlige vän? Skänk mig liksom fordom ditt förtroende, goda Maria!”

”Af barmhertighet, gör mig inga frågor! Jag kan icke besvara dem, ty jag är alldeles okunnig om min mans motiver, eller görande och låtande utomhus, men

hemma är han god, mycket god", tillade hon ifrigt, "både mot mig och barnen, samt sörjer för alla våra behofver. Längre kommer vi icke att stanna här. Jöran har lofvat att med det aldräförsta flytta till någon stad, der vi skola lefva enligt vårt stånd, och ge en god uppfostran åt våra barn."

"Bah! Lofva är godt, men hålla ord är likväl bättre!"

"Du gör honom orätt, hvarföre tvifla?" — — —

"Må framtiden utvisa huru dermed förhåller sig", inföll han. "Jag dömer honom endast efter hans uppförande hitintills i anseende till dig. Hvarföre förde han likt en tjuf bort dig ur föräldrahuset, i det att han ledde dina anhöriga och bekanta på villospår, utan att sedan låta höra af sig, och för dig hit i en ödemark nära ryska gränsen, skild från allt umgänge med menniskor? Du lefver säkert som en slags fånge här! icke sant?"

För att söka dölja den smärtsamma sinnesrörelse dessa hans ord förorsakade, lutade Maria sin panna mot gossens hufvud, men när krigaren upphört att tala, väntande på svar, reste hon sig med återvunnen fattning.

"Du får tro hvad du vill. Jag är fri, och med kärlek, tålmod och förtroende, litat jag på Jörans ord, och de lofva mig en ljus och treflig framtid. Brudvigsels ord lyda att qvinnan skall vara sin man underdånig. — — Får jag nu veta af hvad anledning du kommer hit?"

Med synbarlig motvilja efterkom han denna hennes begäran, men upprörd som hon var, förstod hon föga af det han sade, orden, "anarki", "förräderi",

”otrohet mot konung och fädernesland”, sällsamt inblandade med tal om ryssar och danskar, med ett ord, idel politiska intressen, om hvilka qvinnor i allmänhet sällan eller aldrig fatta ett riktigt begrepp — huru mycket mindre då Maria utgjorde inledningen. Slutet var, att han sjelf med något manskap fått order att ströfva omkring i denna trakt för att upptäcka en spion, eller rättare sagt en landsförrädarens tillflyktsort, och vägledd af eldskenet hade han ensamt trängt sig fram hit; likväl var hans folk icke så långt härifrån att icke en signal af honom kunde ditkalla dem om så fordrades.

Slutet af detta meddelande uppfattades olika af hans båda åhörare. Det morbrodern kallade ”spion” tänkte Nils vara ett af de stora vilda djur, hvars tjud de stundom hörde om vinterqvällarna, och hvarmed fadren skrämt honom, och gossen ville nu be morbror, att med sin bössa skjuta ihjel dem allesamman, så att han i sommar finge springa i skogen, då han såg sin mor rusa upp från bänken der hon satt och med ett ångestrop skynda till dörren.

Krigaren reste sig äfven hastigt. ”Hvarthän? Hvad står på?” frågade han.

”Ack låt mig gå, och uppehåll mig icke. Det är något jag glömt att uträtta”, stammade hon. Det låg något så oroligt, så ångestfullt i hennes röst och utseende att gossen, ängslig blefven, ville följa med; men han tillsades att hållas vid vaggan, och Maria skyndade ut för att stänga till fönsterluckorna.

Under tiden vandrade krigaren häftigt fram och åter i rummet; den långa värjan skramlade mot alla föremål, ty hans gång var ojemn, och han vred sina

händer att det knakade i lederna. Nils såg på honom med fruktan och bäfvan; gossen vågade knappt andas.

När Maria åter kom in, var hon lugnare, och med förvåning såg hon sin kusins oroliga sinnesstämning. Han syntes ännu ej blifvit henne varse.

"För Guds skull, hvad går åt dig!" utbrast hon sluteligen, då stannade han framför henne, en tår glänste på hans brynta kind. Borttorkande den med afvig hand, sade han, och i hans stämma låg ett sorgligt allvar:

"Utan ord har du besannat min fruktan, och gjort min aning till visshet. Olyckliga qvinna! hvad blir hädanefter ditt och dessa barns öde? Gud skall veta huru gerna jag ville förekomma det, men jag kan icke, jag får det icke —. Der pligten befaller, måste soldatens känslor tiga: lydnad för reglementet är hans enda lag" — — — och åter vandrade han i dystra tankar fram och åter.

Darrande stödde Maria sig vid bordet.

"Förklara dig, hvilken olycka hotar mig eller dessa barn? förestår dem någon fara? — Jag har mod att höra allt, mod att göra, och uppoffra allt för dem! Låt mig endast icke sväfva i ovisshet och oro. — Ack det vore lättare att dö för dem!"

"Oro och ovisshet, är något hvarvid du arma qvinna måste vara van", utbrast han med ett bittert leende, "men lika godt, af mig bör du höra sanning, bättre att olyckan finner dig beredd — — men ändock, hvilket öde! att sådant skall ske genom mig, genom mig som älskat dig från din barndom, som, om du besvarat den känsla, som uteslutande tillhört

dig, velat bära dig på mina händer genom lifvet. Du vänder bort ditt ansigte, förlåt mig Maria! att jag väckt minnen af fordna dagar. — — Jag vill hålla mig till det närvarande. Vet således, att det är min skyldighet, när jag lemnar denna boning, att upptäcka det jag funnit, eller inser du icke, att din man är densamme vi ha befallning att spana efter?"

Den stackars unga qvinnan svarade icke. Hon gret sagta. Han fortfor: "Redan länge har man misstänkt och förföljt en man, som, tyvärr, använder sina talanger, sin kännedom af landet för att förråda det till fienden. Men genom mångfaldig förklädning och en skicklighet, som använd i fäderneslandets tjänst inbringat honom heder, lycka och anseende, har han dock härtills undgått efterspaningar. En hemlig, mörk aning har länge sagt mig, att denne man var densamme som lismade till sig en ung oerfaren flickas hjerta, och äfven förstod att vinna hennes föräldrars bifall för att sedermera på ett listigt sätt bortföra henne från en mor, som i nära tvenne år förgäfves lät söka silt enda barn." — —

"Upphör att tala om det förflutna!" snyftade Maria.

"Nå väl, jag vill då i korthet säga, att man ändteligen funnit spår till räfvens kula; olyckligtvis blef det jag som vägledes af eldskenet."

Med förtvillan vred Maria sina händer.

"Barmhertige Gud", stönade hon, "se i nåde till mig arma! det är jag, det är min försummelse, som gör oss alla olyckliga! Carl Gustaf, min bror, min vän!" — och den unga qvinnan nedföll och omfattade krampaktigt krigarens knän, "om du någonsin äl-

skat Maria, om du ännu vördar minnet af henne, vi båda kallade moder — förråd då icke fadren till mina barn! Och tänk om han ändå vore oskyldig.” — —

”Gifve Gud det så vore, hvem önskar det nu mera än jag! Aldrig har striden mellan böjelse och pligt varit så svår, ehuru äfven jag varit pröfvad — men nu” — — — med handen för pannan försjönk han i djupt eftersinnande. När han åter såg upp låg Maria åter på knä med den lilla gossen i sina armar. Nils, som begrep att någon fara hotade dem, som morbrodern kunde förhindra, fattade hans hand och kysste den gråtande.

Med sorgligt vemod betraktade krigaren denna grupp som mäktigt talade till hans hjerta. Efter en synbar inre strid reste han upp Maria, sägandé: ”Det är hög tid för mig att lemna detta ställe. Du Maria, bör hädanefter vara försigtigare: låt icke eldsken i mörkret, ingen rök om dagen, draga uppmärksamheten hitåt. De tvenne karlar som vänta mig i ett torp vid slutet af skogen, skall jag söka att vilseleda. Det är allt hvad jag kan lofva. Det är litet, men äfven mycket nog, allt efter som man uppfattar saken.”

”Du fortfar då icke att förfölja min man, fadren till dessa oskyldiga barn?!”

”Nej, så framt han icke sjelf rusar till sitt förderf. Varna honom, sök att förmå honom genast lemna orten samt framför allt öfvergifva sina brottsliga planer; ty förr eller senare föra de honom i olyckan. Farväl Maria, farväl barn, Gud vare med eder alla!”

”Räck mig din trogna hand till afsked, Carl Gustaf! När återse vi hvarandra?”

”Det står i Guds hand, goda Maria, men kanhända sker det snart nog.” Med raska steg skyndade han bort.

3.

Dagen derefter skulle lille Nils ansett föregående aftonens tilldragelse för en dröm, såframt han ej sett sin mors ovanligt bleka ansigte och förgråtna ögon.

Detta anmärktes äfven af Sara, då hon kom dit om morgonen med mjölk; på gummans frågor svarade Maria, att hon plågades af häftig hufvudvärk.

Dystert framskredo timmarna den dagen; i stället att som vanligt lifva sin verksamhet genom sång och joller med barnen, satt Maria och stirrade framför sig, med handen under kinden, och spratt upp vid minsta buller. Rummet var äfven kallt ty ingen eld gjordes upp, mot aftonen tände hon väl upp ett ljus, sedan hon stängt till luckorna, men hon satte ljuset på golvet, derifrån spred det endast ett hemskt sken på alla föremål.

Då Nils ej som vanligt fick leka och stoja med lille bror, ehuru denne var rask igen, och barnasinnet vantrifs i tystnad och mörker, kröp han upp i sin lilla säng och somnade.

När han vaknade var Jöran hemma; det var endast af rösten gossen igenkände sin far, ty utom en alldeles ovanlig klädsel — en fårskinnspels och klädesmössa kantad med svarta skinn, var det ena ögat be- täckt af en stor plåsterlapp. Han satt vid bordet, Maria stod framför spisen, der eld var uppgjord. En

ordvexling hade förefallit dem emellan, som förmodeligen väckt upp gossen; nu tego de båda, men syntes mycket upprörda.

Sedan Jöran kastat af sig pelsen och befriat ansigtet från den vanställande plåsterlappen, drog han fram ett jernbeslaget skrin, som alltid stått under stora sängen, och hvartill han bar nyckeln på sig. Sedan det var uppläst, genomsåg han en hop bref och papper; en del förvarades, de andra brände han upp. Derefter tog han fram penningar, både guld- och silfvermynt, och räknade dem; under tiden hade Maria på hans befallning hemtat fram det silfver, som var i dagligt bruk: några skedar och bågare tillika med hennes egna ringar och små nipper.

Maria var mycket blek; gossen såg huru hennes händer darrade.

Jöran lade med omsorg in papperen, myntet samt det öfriga i skrinet, låste sedan igen det, och försåg det med utanlås, och förvarade nyckelne i en ficka innanföre västen.

Sedan detta var undangjordt, tog han på sig en arbetskavaj, tände ljus i en blindlykta, som han lemnade sin hustru, och tillsade henne att följa med och lysa sig; sjelf bar han skrinet, blåste sedan ut ljuset, och båda lemnade stugan.

Under tystnad och utan att röra sig hade lille Nils åsett detta upptråde; med stigande förundran lemnad i mörkret, lyssnade han på deras steg, i det de aflägsnade sig inåt skogen.

Huru länge de varit borta, visste icke gossen, troligtvis somnade han in på nytt, ty när han åter såg upp, satt fadren vid bordet, lutande hufvudet

mot handen, och såg stelt framför sig, under det hans mor stod vid vaggan, sättande den i gång med foten, och såg på mannen med oroliga blickar.

Omsider syntes Jöran vakna likasom ur en svår dröm.

"Sade du icke att han lofvade komma hit igen?" frågade han.

"Så förstod jag hans ord", svarade Maria sakta.

"Utsatte han någon tid?" — "Nej", blef svaret.

Åter föll Jöran i grubbel, stridiga makter syntes kämpa inom honom, en stund tvekade Maria om hon skulle våga störa honom, sluteligen närmade hon sig, strök med handen smekande håret från hans panna, men utbrast helt förfärad: "Min Gud, hvad felas dig Jöran! din panna är våt och kall, du är väl icke sjuk?"

"Nej", svarade han entonigt, men tillade kort derpå: "Äfven du synes medtagen af nattkylan, vi behöfva båda något att styrka oss med", med dessa ord steg han upp, öppnade med synbar ansträngning en lucka på golvet, som förde till en slags källare, derifrån hemtade han en butelj vin, äfvensom tvenne glas från ett väggskåp, och satte sig åter till bordet.

Innan dess sade han till sin hustru: "Vägguret går aldrig riktigt, gå derföre ut och se hvad tiden ligger, natten är klar." Hon gick.

Undertiden ifyllde han båda glasen, med ryggen vänd mot gossens bädd.

"Daggryningen dröjer nog ett par timmar ännu", sade Maria då hon kom in. "Får jag göra upp en brasa på nytt, här blir kallt eljest för barnen."

"Gör som du tycker, men kom först hit och drick ett glas för bättre tider."

Maria krusade litet emot, men drack sedan hälften. "Töm du glaset till botten, det skall göra dig godt", yttrade han liksom vänligt öfvertalande, utan att likväl se på henne; derpå tömde han sjelf ännu ett glas, klädde sig ånyo i fårskinnspelsen, stoppade buteljen i fickan; tryckte mössan djupt i pannan och gick bort utan att säga ett ord.

Nils var icke sen att fråga sin mor, hvarthän de burit skrinet och hvarföre. Af fruktan för både ryssar och svenskar, som ströfvade omkring hade de gömt det på ett säkert ställe i skogen, var svaret. Utomdessa skulle de lemna denna boning, och kunde ej taga det med sig.

Blek och tyst sysslade Maria med att sammanlägga såväl Jörans som sina egna och barnens linne- och gångkläder. "Det var pappas befallning", svarade hon på gossens nyfikna frågor. Längre fram på dagen klagade hon sig mycket sjuk och måste lägga sig. Sluteligen blefvo plågorna så svåra att hon uppgaf höga jemmerrop, men ingen hjälp när eller fjerran. Sara hade i dag icke varit der som vanligt, och Nils kände hvarken vägen, eller kunde han lemna den lille. Med Petter på armen stod den stackars gossen gråtande vid den lidande modrens säng.

Det blef djup skymning. De höga jemmerropen hade lemnat rum för dofva suckar; dessa upphörde äfven omsider. Nils trodde henne vara bättre och insomnad; och sysslade med lille bror, den han matade med mjölkvälling, som modren kokat om morgonen; derpå lullade han honom till sömns.

Ofta smög han sig till modrens säng och lyssnade, ty det allt mer och mer tilltagande mörkret tillät

honom ej att se hennes ansigte; hvarken förstod eller vågade han slå upp eld. Han satt således och vaggade, tills han vaggade sig sjelf i sömn.

Skred pallen undan honom eller gjorde han en hastig vändning, nog af: han föll på golfvet, och vaknade.

I förskräckelsen ropade han högt på modren: intet svar. Det var så mörkt att han icke såg handen för ögat; kölden i rummet, tystnaden, endast afbruten genom väggklockans ticktack: allt förstämde det stackars barnet. Sakta gråtande trefvade han sig omkring. Petter låg dock i vaggan och sof godt. Detta var dock en tröst i bedröfvelsen.

På en gång hörde han fotsteg nalkas, derpå ryckte någon på dörren, som var stängd med en hake innanföre.

Var det fadren, morbrodren, eller Sara, som kom, alla voro honom lika välkomna. Han frågade dock hvem det var, i det han trefvade sig fram till dörren för att öppna.

Fadrens röst svarade: "Det är jag!" Inkommen frågade han: "huru kommer det sig att du är uppe och klädd, så här dags?"

"Det var förväl att pappa kom, jag är så rädd, här i mörkret, mamma har varit så grufligt sjuk hela dagen, men nu sofver hon, och hör intet, fastän jag ropat."

Medan Nils så språkade stökade Jöran en stund i rummet, derpå gick han ut och satte till luckorna. När han sedan tände ljuset, såg Nils honom vara ovanligt blek, ehuru hans ansigte återigen var betäckt af plåsterlappen.

Nils gick till sängen der modren låg. Hennes ansigte var betäckt med en handduk, som förut hade hängt på väggen. Förundrad deröfver ville gossen lyfta på ett hörn, men hindrades af fadren som hvi-skade: väck icke upp din mor! får hon sofva i fred, blir hon frisk och rask tills i morgon, då vi alla resa härifrån.

”Stackars min snälla gosse!” tillade han vänligt, ”du har slitit ondt i dag kan jag tänka. Men nu är pappa hemma och skall laga om dig; här har du ost och hvetebröd att börja med, och som jag ser att du fryser, skall du få ett glas vin med socker uti, efter du varit snäll och sett efter din lille bror.”

Förnöjd öfver fadrens ovanliga vänlighet, jemte berömmet och det söta vinet, satte sig Nils på sin pall och mumsade på ”ost och kaka”, men — efter några ögonblick tyckte han att rummet gick omkring med honom, i stället för ett ljus såg han oräkneliga, och slutligen tyckte han sig sväfva högt öfver träden i skogen, med himmelens stjernor. — —

Nils måtte sofvit ovanligt länge, ty det var långt lidet på dagen, när han rätt omorgnad ännu satte sig upp och såg sig omkring. Han låg afklädd i sin säng, lille Petter satt upprät i vaggan och skrek af alla krafter, och ropade än på mamma än på Nisse!

Detta skri hade väckt den sofvande gossen.

Kölden i rummet kändes isande, liksom dörren bra länge stått öppen. ”Hu, hu, hu”, huttrade Nils, och skyndade sig i kläderna, för att söka sin mor, ty hon hvarken hördes eller syntes till, men dörren befanns vara stängd utanföre.

"Tyst, tyst, Pelle lilla, mamma kommer strax till sin gosse, hon är bara ute efter ved, för att laga en dugtig brasa, då ska vi värma och mojja oss! och du som är liten får sitta i mammans knä. Skall det icke smaka skönt!?"

Så jollrade Nils och pysslade om den lille, svepte in honom i vaggfäcket, under det han hackade tänder af köld, men ingen mamma hördes af.

Dagen var nära slut innan Sara kom.

"Kära mor Sara, laga fort upp eld att vi få värma oss", ropade Nils, "och säg hvar mamma är. Herre Gud, aldrig har hon varit borta ifrån oss förut!"

"Hvar hon är, det vet Gud och icke jag!" och nu började gumman beskärma sig öfver en hustru, en moder som så hjertlöst lemnat både man och barn, för att följa med en — — men hvem hon menade förstod icke Nils, ty han hade aldrig hört det ordet förut.

"Hvilken Guds lycka", fortfor hon, "att er far träffade att komma hem i natt för att se om er usslingar! När han sedan kom till "vårt", var han riktigt förtviflad, stackars man, som för allt hvad han stretar och sliter ondt för att hemta hem goda och vackra saker åt hustrun sin, nu har skam till tacken af henne."

Detta och mycket mera puttrade Sara, under det att hon gick ut och in, hemtade ved, gjorde eld, och kokade upp mjölk, samt skötte om den lilla.

Nils förstod väl icke hälften af hvad hon pratade, men afbröt henne ofta, och tog med ifver modrens försvar; men Sara hade sin tro för sig, sade att hennes sjukdom var gjord på konster; utomdess hade hon ju tagit med sig det bästa som fanns i huset.

”Det är icke sant, det har pappa aldrig kunnat säga; hade ni kommit hit i går aftons, hade ni fått se huru sjuk stackars mamma var. Hvarföre kom mor Sara icke hit i går?” frågade gossen förbittrad öfver att höra modren förtalas.

Gumman sade, att hon säkert fått os natten förut, sedan hon kokat äggöl åt deras far, som var inne en handvändning hos dem innan han gick hem; om natten blef hon mycket sjuk och dugde hela dagen till ingenting. När deras far i daggryningen nu i morgon kom och berättade sitt elände här hemma, grep det henne så hårdt, att hon knappt visste till sig. Så måste hon laga mat åt honom och sin egen gubbe innan hon kunde komma hit.

Sedan hon på allt sätt sett barnen till godo, lemnade hon dem med löfte att komma igen innan natten.

Men då kom Jöran hem och förde med sig en karl, förmodeligen Saras man. Knyten och säckar fylldes med säng- och gångkläder, som karlen tid efter annan bar bort. Under tiden påkläddes barnen sina varmaste kläder, och med den lilla gossen väl insvept på armen och Nils vid handen lemnade Jöran boningen, och beträdde en gångstig, så slingrig och smal, att Nils måste gå efter och hålla fadren i rockskörtet för att kunna följa med; omsider kommo de till en körväg, der häst och en kärra med fyra hjul väntade dem; alla sakerna befunnos redan pålastade och fastbundna. Här skiljdes de vid karlen, ty med Nils vid sidan och Petter i knä körde Jöran sjelf och resan fortsattes hela natten.

4.

Resan varade öfver en vecka. Sannolikt undvek Jöran allmänna landsvägen, ty sällan mötte de någon åkande, och när de hvilade, skedde det alltid i något torp inåt skogen, eller i en vedhuggares boning.

Men allt har ett slut. De kommo på en mera banad väg och Jöran stannade en afton vid ett nybygge invid vägen. En karl med en vidrig, skelande blick och hvars venstra rockärm hängde tom vid sidan, kom ut för att taga emot dem.

"Nå ändteligen!" voro hans första ord. Jöran var således väntad.

"Du må tro, Håkan", svarade vår resande på detta karlens yttrande, "att jag slitit fördömdt ondt under vägen. F-n så svårt att under regn och storm färdas med sådant här skräp på obanade vägar; mången annan hade dukat under för frestelsen att stjelpa lasset i en grop och fortsätta resan på hästryggen." Karlen skrattade.

Jöran fortfor: "Låt oss och sakerna snart komma under tak. Jag tänker hvila ut en dag här, innan jag gör min uppvaktning hos "gamla nåden." Både jag och barnungarna måste förut iklädas en ny meniska."

En medelålders qvinna var värdinna på stället, och den enarmade karlen Håkan, en slags lösdrifvare till yrket, var hennes bror. Genom den förstnämndas omsorg blefvo de trötta, illa medfarna barnen torra, varma och mättade förda i säng. Deras far satt i en herremans morgondrägt, det vill säga: i en nattrock af storrosigt ylle "triumfant" framför den half-

brända eldbrasan, och språkade med Håkan. Den förra jemlikheten dem emellan syntes förändrad genom klädernas ombyte; talesättet och åtbörder tillkännagafvo herre och tjänare.

"Herr Schenörn slår sig väl med fullt allvare ned på Trollehof", yttrade den sistnämnde, i det han bjöd Jöran en bägare varmt öl.

"Åtminstone tills vidare", blef det korta svaret.

"Fröken tror likvisst att Schenörn blir der med allom, och öfvertar bestyret om hus och gård. Nästet är visserligen bra gammalt och spökligt, men med förlof sagt: det ena är likt det andra, och fröken trefvar väl icke länge mera. Då kunde det allt duga att bli egare till stället, och hennes multum på köpet. Serra dö, vet herrn att det efter tio år kan vara ett herregods med besked."

"Jag känner allt igen dig sedan gammalt, kära Håkan, vid hvarje nytt företag bygger du luftslott. Du ser dig kanske i andanom vara intendent på det ståtliga nya slottet, kan jag tänka."

"Hvarför icke det?" svarade karlen med ett illparigt grin, "förutsatt likväl, att herr Schenörn först ger sig ro att bygga upp det."

Jöran svarade ingenting på denna anmärkning; efter en paus yttrade han: "Du har ännu icke sagt mig hvad nådig fröken sade sedan hon läst mitt bref, deruti jag underrättade henne om min hustrus hastiga död, samt att sorgen deröfver påskyndade min ankomst hit, då jag ej mera trifdes i det ödsliga hemmet.

"Hå, int' kunde jag just finna att hon grämde sig öfver Schenörnskans död. Visst sa' hon: Kors bevara mig, unga menniskan, hvad kom åt henne? sa' hon."

”Ja så, hon undrade derpå, lika som icke de unga dö långt fortare än de gamla; sade hon intet vidare?”

”Å jo, stackars karl, sa’ hon, enkling med två små barn, om vår Herre tagit dem med, åtminstone det yngsta, med den blir allt bråk och besvär, sa’ hon — men icke för ty, nog blir Schenörn välkommen ändå. Bara nådig fröken får veta att Schenörn tagit in här hos syster min, skickar hon ”skåpvagnen” efter herrskapet, ty gamle Hans fick befallning att ha den i ordning. Skrället har icke varit ute på tio år.”

Dagen derefter kom vagnen, väl förtjent af båda binamnen.

Barnen blefvo påklädde den sorgdrägt fadren under resan förskaffat dem, då han en dag var frånvarande och de anförtroddes i en gammal kvinnas vård.

Efter en flere timmars resa på dålig väg, voro de ändteligen framme. Nils hade suttit på vagnsgolfvet, mellan fadrens knän och hållit lille bror i famnen; i denna obehärliga ställning hade han fått mottaga alla stötar ”skrället” gifvit, och kunde knappt stå då vagnsdörren öppnades af en gammal man, som hjälpte dem att stiga ut. Gossen skådade nyfiken omkring sig, men skymningen tillät honom endast se en oregelbunden mörk massa, hvaraf en del reste sig mot skyn.

Ledsagad af den gamla mannen, som gick förut med en laterna för att lysa dem, gick Jöran med Petter på armen, som skrek, och Nils vid handen, först genom en mörk förstuga, sedan uppför en smal och krokig trappa, derpå genom en lång korridor, om

dagen upplyst af tvenne runda fönster, för närvarande af en sömnig lampa.

De blefvo införda i ett sidorum, medan den gamle trotjenaren, som bestred både en hushofmästares och kammartjenares befattning, gick för att anmäla deras ankomst för sin herrskarinna.

Som tecken till dessa befattningar bar den gamla, som var klädd i brun rock kantad med silfvergaloner, svart väst och knäbyxor med stora blanka silfverspännen, öfver axeln en slags gehäng, hvarvid hängde en nyckelknippa. Hans hår var pudradt och baktill hopbundet i en så kallad stångpiske, som erhöll en horisontal ställning vid hans ceremoniösa bugningar.

I afvaktan på Hans's återkomst, ordnade Jöran sin och äldsta gossens toilette; en äldre qvinna af godlynt utseende tog vård om den lille Petter.

Hans kom, med anhållan från nådig fröken, att genast besöka henne; detta skedde på tyska språket. Hans kunde hvarken tala finska eller svenska.

Det rum, hvaruti de resande infördes, var stort och dystert, ehuru det brann ljus i lampetter kring väggarna. Elden i den stora kaminen var nära utbrunnen, och gaf blott ett flämtande sken.

I en ofantligt stor länstol satt fröken Prudentia, klädd i en mångbrokig sidenrobe uppuren af pocher, korsett med bandrosor, yfviga engachanter. Lägg nu dertill hög tupé, ofvanpå hvilken satt en " uppsatt mössa" af gulnadt flor, nära nog liknande en enrisbuske, betäckt af stark rimfrost, nemligen när floret ännu var hvitt. Denna hufvudbonad hade skyggen vid sidorna som benämndes vingar; de gäfvo skugga åt

det åldriga, magra ansigtet, endast utmärkt genom en örnäsa och små tindrande bruna ögon.

När nu denna dam reste sig ur stolen för att välkomna den med alla tecken af den djupaste vördnad annalkande Jöran, må ingen förundra sig, att den stackars enfaldiga Nils ansåg henne vara bergdrottningen i egen person, isynnerhet som han ej förstod ett ord af hvad hon sade.

Med gråten i halsen efterkom han likväl lydigt befallningen att kyssa den magra handen, och blef först då lättare om hjertat när gamle Hans förde honom tillbaka till lille bror.

Jöran tillbragte aftonen hos den gamla nåden. Han benämndes ömsom "Vetter" och "neveu", ty samtalet fördes på tyska, å hennes sida uppblandadt med många fransyska ord, enligt den tidens goda ton.

Med väl hycklad sorg, sammansmed Jöran en historia om sin hustrus sjukdom och död, sedan rörde samtalet de politiska händelser, som inträffat sedan tio år, samt de fiendtligheter, som nyligen inträffat vid gränsen m. m. — — Som Jöran ännu var okunnig om hvilket parti gynnades af grandtanten, yttrade han sig blott i allmänna ordalag.

De påföljande dagarna öfvertog "Vetter Jürgen" sin befattning som frökens charge d'affair, genomsåg räkningar och dokumenter, inventerade o. s. v. — —

Som det endast är vår mening att återgifva och ordna vissa händelser ur vår lilla hjertes lefnad, påpeka vi endast det ur fadrens lif som har någon beröring med vår berättelse, det vill säga, släppa en och annan ljusglimt in, der tyvärr många skuggor råda.

De erhöilo tvenne rum, Jöran bebadde det ena,

barnen det andra: Petter vårdades af den gamla Dora, som äfven talade svenska.

Innestängd inom rummets fyra väggar, på hvilka ålder och fuktighet gjort stora angrepp, och ofta lemnade hela dagarna för sig sjelfva, lekte Nils med lille bror eller studerade sin a, b, c bok, men de långa vinteraftnarna, då spiseldens lågor flämtande belyste de förfallna, med brokiga, halfutplånade bilder målade väggarna, då lefde han mest inom inbillningens sago-
goverld.

Kärlek till barn, hörde icke till fröken Prudentias meriter. All den milda känsla, hon ännu var mäktig, skänkte hon en gammal glosögd knähund, och en arg-sint papegoja, som dag ut och dag in skrek: Bon jour monsieur! comment se port?

Mycket sällan, endast två eller tre gånger under vintern, erhöll Nils tillåtelse att med fadren få göra sin uppvaktning hos grandtanten i den stora salen der han sett henne första gången.

Väl såg han numera icke i henne någon mäktig bergsdrottning, men det låg något i hennes person, i hela hennes omgifning, som gjorde honom smårädd och beklämd. Hennes egen stela figur, hennes för honom ovanliga klädsel; en hop porträtter af gamla krigare, som glodde på honom med bistra ögon, den skrikande papegojan och många andra för honom fremmande föremål gjorde honom alltid försagd.

Men våren kom, himmelen blånade, och svalorna qvittrade innan kort under takåsen. Med tillhjälp af en stol och bordet, klef Nils upp i fönstret för att skåda ut i det fria. Lyckligtvis var utsigten åt odlad mark: han såg en grön åker, och en äng som ännu

icke var grön, men blef det med hvarje dag; genom denna äng krökte sig en bäck med sitt i solskenet glimmande vatten; den var ett ständigt föremål för gossens beundran och gissningar.

Snart erhöll han frihet att vara ute på den med högt gräs bevuxna mangården, och en för detta "blomstergård", numera lemnad utan vård. — Fröken Prudentia intresserade sig ej mera för blommor, sedan hennes egen blomstringstid var passerad. Detta ställe var gossens paradys, hitintills obekant med naturens innehållsrika lif följde han med vexande nygirighet plantans vext, knoppens utveckling till blomma, och blommans förvandling till frö. — — —

Men ingen upplyste honom hvarföre det så skedde, han var ensam, och ingen besvarade hans frågor! Långa stunder kunde han betrakta en krälände insekt, och lyssnade på fåglarnas sånger, men kände icke deras namn. Han såg och beundrade.

I närvarande tid öfversvämmas boklådorna med bilderböcker för barn. Den nytta de kunna medföra öfverväges i vår tanke af vådan att förslappa barnets känsla för verkligheten. De lära sig känna det yttre utseendet, de lära sig att likt papegojan eftersäga namnen, men sedan gör verklighetens åskådande sällan ett varaktigt intryck på deras sinne.

Vi hålla oss till Nils. Likt vanliga barn bröt han icke af blomman för att inom några ögonblick förstöra den, utan, som vi redan sagt, följde han vextens barndom, ungdom och ålderdom.

När det led till qvällen och solen lutade till nedgång och skuggan af den gamla boningen bredde sina svarta vingar öfver hans blomsterverld, småfåg-

larna tystnade, men kajorna i det till en del förfallna tornet vaknade och begynte flaxa omkring, och ufvens hemska stämman hördes från skogen, som hög och dyster omgaf den obebodda delen af huset; då var han åter inne i sagoverldens mysterier och förvandlingar, drömde om jättar och troll, och hörde knappt Doras manande röst, som kallade honom in till aftonvard och hvila.

Med hösten, och ännu mera vid vinterns ankomst voro dessa glada dagar förbi. Nils började då att understundom läsa för sin far; modren hade lärt honom a, b, c och något stafva, men framstegen blefvo klena; antingen hade läraren smått om tålmod eller låg felet i metoden.

Före jul dog den gamle Hans, mot våren fröken Prudentia. Henne saknade icke Nils, men väl den förre, ty han var en godsinnad gubbe, bara han ej stod under etikettens tvång. Nils förstod väl icke hvad han sade, men barn och hundar se på ögonen hvem som håller af dem.

Ingen stor rangskilnad egde rum vid tjenarens och matmodrens likfärd; priset på likkistorna var det enda. Båda fördes de bort på vanliga bondslädar, endast åtföljda af Jöran och de tvenne öfriga manliga tjenarne, till kyrkan. Huru der gick till visste icke Nils: hemma var allt sig likt.

Sedan fröken var död var Jöran ofta borta hemifrån, ibland hela veckan, och gossen njöt större frihet än förr, ty Dora, som numera ej hade frökens uppässning, kunde egna Petter mera tid, och hågen att se sig omkring vexte med hvarje dag. Alltid hade han grubblat på huru lång den der bäcken kunde

vara; några gånger hade han följt den genom hagen och hemängen, men en dag, det var efter midsommarn, vågade han sig inåt småskogen, alltjemt följande strandbädden med dess krökningar, tills han hindrad af träd och buskar ej kunde komma fram.

Månne den slutar här, tänkte han, men hur han såg, blef han varse en trädstam, som låg så att han kom öfver på andra sidan. Der såg han ej allenast sin kära bäck, utan längre framom några stora träd en svedjebacke, med herrliga, välmogna smultron. Tills dato hade han väl ätit, men aldrig sjelf plockat dem; hvilken dubbel njutning!

Han gick än hit, än dit, de blefvo allt större och ymnigare; ändteligen tyckte han sig ha ätit nog, och plockade något i hattkullen för att föra åt Petter.

Det var tid att skynda sig hem, träden kastade redan långa skuggor på marken, och strax efter midagen hade han gått bort. Men hvar hade han nu bäcken, som skulle föra honom hem? Han vände sina blickar åt alla sidor utan att bli den varse, och gick än hit och än dit, allt under tilltagande ångest, och förvillade sig allt mera. Omsider tyckte han sig se vatten glänsa mellan träden; glad och förhoppningsfull trängde han sig fram, en- och granrisqvistar slogo honom i ansigtet, många gånger stupade han på nedhuggna träd och annat bråte, men modigt öfvervann han alla förhinder och nu stod han vid vattnet, men det var icke bäcken, utan en vik af ett träsk, i hans tanke en stor sjö.

Alldeles uttröttad och modfälld sjönk den staccars gossen ned på ormbunkar och mattgräs, och började bittert gråta. De ymniga tårarna lättade hjer-

tat, och han beslöt att här tillbringa natten. I morgon skulle han nog få reda på bäcken, som skulle ledsaga honom hem igen, tänkte han. Fadren var bortrest, och väntades ej på flere dagar, till Dora och Petter skulle han hemta smultron. — — —

Ett missöde lemnar aldrig djupa spår i barnasinnets; innan han somnade läste han som alltid sin aftonbön, deri han inneslöt konung och all öfverhet, far och mor och lille bror jemte alla goda menniskor.

Vaknad såg han sig förundrad omkring; allt syntes så utomordentligt vackert och gladt, morgonsolen spelade på vattenytan, som krusades af vinden, fåglarna sjöngo sin morgonhymn i träden, änder snattade i det höga gräset vid stranden.

Lätt till sinnes reste sig Nils från sin gröna bädd. Han hade sofvit så godt och drömt om sin mamma. Hon hade stått på andra sidan om viken, och vinkat honom att komma till henne der hon stod, med andra handen visade hon till en på afstånd flytande bäck, hvars vatten flöt tillsammans med träsket, derpå nickade hon vänligt likasom till afsked, och försvann.

Hvad som i äldre år kallas vidskepelse är i barnåren tro. Nils såg i denna dröm ingenting osannolikt. Hvem älskade honom så som hans mor? Ingenting var vissare, än att hon förde honom till rätta, när han gått vilse. Visserligen var han numera van att anse henne för död, men hvad begrepp kunde ett sådant barn göra sig om döden! utomdess hade modren ofta sagt honom att alla goda menniskor komma till Gud när de dö: det var således Gud, som skickat henne till honom i drömmen.

Frimodigt vandrade derföre Nils omkring den med löfträd bevuxna stranden af viken till det stället, der han tyckt modren stå, och upptäckte verkligen derifrån en vattenrännil, som vidgade sig ju närmare han kom den. Ingen tanke kom i hans lilla hufvud, att den kunde föra till ett motsatt håll, och att han, gående vid dess strand, allt mera aflägsnade sig från hemmets egor. Det var hans bäck, derom var han öfvertygad; äfven här var en skogsbacke, der det fanns smultron i mängd, och genom träden såg han ängen. Han plockade bär och åt, men det hjälpte icke för hungern, som nu infann sig, och de smakade ej så väl som i går. Han skyndade derföre ned till ängen följande bäcken åt, men fåfångt spanade han efter det stora grå huset med dess torn.

Huru ångrade han icke nu sin oförvägenhet att gå så långt hemifrån. Omsider upptäckte han ett litet hus i ett hörn af ängen; dit trafvade han oaktadt det höga gräset, men ingen människa träffades der. Det var en hölada, hvarifrån man fört det sista gamla hö, ty spår deraf syntes genom ett led, som förde till en befarens väg. Nils klef öfver i tanke att komma till någon människoboning, men i stället förde den till en bred landsväg. Hvar förde den?

Här stod den arme öfvergifne gossen aldeles rådvill åt hvilcendera sidan han skulle gå, men utmattad af ångest och trötthet, plågad af hunger, satte han sig vid dikeskanten och gret bittert.

Så förgick en lång stund, då ljudet af en kärra och frustandet af en häst, väckte honom ur en slags dvala, som följde på det häftiga gråtandet. Han rusade upp, föll på knä, och bad med sammanknäpta

händer om hjälp. Snart stodo tvenne bondqvinor framför honom i den nationala dräkt, tavastländskorna den tiden nyttjade på sina stads- och kyrkofärder.

Den yngre af dem talade blott finska, den äldre uttryckte sig temmeligen bra på svenska språket, och gjorde gossen frågor, hvarifrån han var hemma, hvad stället hette, om det låg långt härifrån o. s. v.

Hans svar voro dock föga upplysande, Jöran hade med flit hållit honom i okunnighet om både det ena och andra. Medan gossen stillade sin hunger och törst af deras vägkost, rådplögade qvinnorna emellan sig, de hade ej hjerta att lemna honom här, utan beslöto att taga honom med sig hem.

Uppehållna genom denna händelse anlände de först midnattstid till sitt hem. Den yngre qvinnan, som rådde om åkdonet, var enka efter en hemmans-egare samt behöll honom hos sig, och der vilja vi lemna honom för att återvända till Trollehof, och se huru Jöran upptager gossens försvinnande, och måhända erhålla någon upplysning om det som förefaller mörkt i det föregående.

5.

Det led emot aftonen tredje dagen efter det Nils försvunnit. Herr Jöran var nyss hemkommen från sin resa, och som något högst ovanligt åtföljdes han af en fremmande herre. Denne syntes vara jernårig med Jöran, och att döma af hans utseende och hållning var han militär, ehuru han nu bar civila kläder.

"Här ser verkligen något kusligt ut", yttrade sig den fremmande i det han inträdde i en stor sal på nedra botten, och skådade omkring sig. "Det vill sannerligen kurage till att bebo ett så hemskt ställe."

"Ja så, kanhända du satte mitt mod i fråga, efter som jag icke blef krigare?" frågade Jöran halft skämtande. "Jag har likväl verkat mera för den goda saken, än mången prålhans i uniform. — — Men vis à vis Trollehof och mig passa vi för hvarandra: vi ha båda våra egenheter, kanske äfven hemligheter, men icke destomindre kan man må rätt bra här. Och för du med dig god matlust, äter och dricker man lika bra här som annorstädes, notabene, om du håller till godo med hvad huset förmår, då värden varit frånvarande", tillade han i det han förde sin gäst till det färdigt dukade bordet, der anrättningen bestod af skinka, kokta ägg och kall fågel, samt tvenne flaskor vin.

Jöran hade antagit nya tjenare. En yngre karl af ett något dumt utseende, ehuru en viss illparighet låg i blicken, stod vid dörren för att vara till hands vid upppassningen.

Herrarne hade tagit aptitsupen och gripit verket an med en sådan ifver, att det nog besannade Jörans yttrande. Efter en stund bröt han tystnaden genom att fråga drängen, om något förefallit under hans frånvaro.

"Derpå kan hans nåd sätta sig", svarade karlen och strök den långa ljusa luggen bakom örat.

Herrarne skrattade: "Ja så, du menar det, nå låt höra."

"Natta efter hans nåd for bort ramlade det all-

deles förbaskat i tornet eller tornkammaren, håke där nu va'."

"Intet annat? Det var säkert stenar från skorstenen till den gamla spiseln. Bror skall veta", fortfor Jöran, vändande sig till den fremmande, "der har fordom huserat en astronom, en tusenkonstnär som kikar på stjernorna och sökt de vises sten. Nå Jonas, du såg väl genast efter hvad det var som bullrade, eller ramlade, jag vet att du är tapper af dig", tillade han skraftande.

"Nehej, Jonas är inte framfusig och dumdrestig af sig, utomdess är ju yttre dörrn" — — —

"Jag vet", afbröt honom Jöran, "nå, var detta allt som händt?"

"Å nej, efter ramlande skrek och flaxade det i luften som om fan och hans mor, och alla trollpäckor varit stadda på blåkullafärd." — —

"Uglor, kajor och flädermöss!"

"Hvar och en har sin tro, och inte fördristar jag mig att disputerar med hans nåde, men min tro är den att sådant otyg alltid betyder något. Det hade justament varit dylikt oljud natten förut innan fröken dog, säger folket." —

"Stå intet der och gläfsa dumheter!" utbrast Jöran häftigt, "gå direkte på saken, har något händt?"

"Ja bara intet hans nåd tar illa vid sig" — — —

"Tjufvar ha väl icke brutit sig in i hvalfvet?"

"Dit vågar sig inga tjufvar! — nehej, det är om junker Nils och derföre räddes jag."

"Hvad är det med pojken? är han sjuk eller död? svara då."

"Han är — han är borta!" stammade drängen.

"Borta! hvad vill det säga?" Jöran steg upp från bordet.

"Jo, för si, när hans nåd varit borta en dag eller par, försvann pojken, lilla junkern skulle jag säga."

"Har någon fremmande varit här under min frånvaro?" frågade Jöran med märkbar oro.

"Ingen kristen själ!"

"Har ni inte gjort några efterspaningar", frågade den fremmande, medan Jöran stod och bet på naglarna.

"Nog ha vi spanat", svarade karlen och bugade sig, "Jakob och jag har ströfvat åt hvar sitt håll i tjocka skogen hela första dagen efter se'n vi om qvällen sökt i hemnurkorna. Sedan gjorde ladugårds Britta sina konstner både med psalmboken, sållet och fårsaxen, och då hon frågade hvar han var, antingen i luft eller eld, jord eller vatten, si då vände det sig alltid vid vattnet. Nog ha vi sedan sökt, men inte ha vi sett spinto af honom, hvarken i brunn eller bäcken."

"Han försvann således dagen efter min bortresa?" frågade Jöran.

"Ja hans nåd."

"Det är således öfver trenne dygn han varit borta. Antingen har han gått vilse i skogen och fallit i någon varggrop, och då är det förbi med honom, eller har någon tagit honom till vara. Det skall jag söka utforska i morgon; i qväll låter sig ingenting göra. Jonas, gör upp en munter brasa, här är både mörkt och kyligt."

Medan Jonas sysslade med elden, vandrade de båda männen upp och ned i rummet, men något samtal kom icke i gång så länge drengen var inne; de

hade till och med en stund suttit framför elden, rökande sina pipor, när den fremmande bröt tystnaden.

"Vet du hvad, bror, lika mycket som jag beundrar ditt mod, att bebo detta hemska ruckel, som att döma efter karlens ord, icke lär stå i bästa rykte bland landtfolket, lika mycket förvånar mig din likgiltighet vid gossens försvinnande."

"Du bedrar dig, jag är icke så likgiltig, som det måhända synes", svarade Jöran allvarsamt. "Förbanna mig vore det inte hundra gånger bättre att veta honom död, än att han vore i en viss persons händer!"

"Huru gammal är han?"

"Snart tio år. Vål borde en så stor pojke icke förvilla sig, utan genom frågor söka underrätta sig om vägen hem, men jag har med flit hållit honom i okunnighet om mycket, och således vet han också icke namnet på detta ställe eller i hvad socken det är beläget. Sådant har icke skett utan orsak", — — han afbröt helt tvärt, sparkade med foten upp en eldbrand i den låga spisen, och åter inföll en paus. tills han sluteligen steg upp, fyllde tvenne "remmare" med vin, och höjande sin sade han:

"Till minne af vår första bekantskap."

Skålen dracks och besvarades.

"Och de glada dagarna vid universitetet i Riga", svarade den andra, "våra banor ha sedan dess varit skilda. Vid vårt tillfälliga möte i dag, redogjorde jag för mig, nu är det din tur. Den senare tiden af vårt kamratskap der, föreföll du mig ofta besynnerlig, numera är du mig en gåta. Vill du lösa den; på min tystlåtenhet kan du lita om du fordrar den. Hvad föranledde dig, en man med så ljusa utsigter, att

välja en bana, så stridande mot din förra verksamhet? Den tiden hade du allsingen böjelse för landtlifvet.”

”Du tiger för alltid med hvad du får höra?” frågade Jöran efter någon besinning.

”Mitt hedersord derpå.”

”Jag vet icke om du känner att jag är en syster-son till lifländaren Patkull?” —

”Att du räknar någon släktskap till denna historiska person har jag hört, men visste icke att det var så nära.”

”Hat och hämd insög jag med modersmjölken; på tyrannen kunde jag icke hämnas, ty han föll för en annan hand medan jag ännu var ett barn. Men som yngling gaf jag mina föräldrar ett heligt löfte att lefva för hämden, och offra tid och krafter för att äfven beröfva denna konungaätt furstendömet Finland, och på detta sätt hämnas min ädle olycklige morbroder, som beröfvades gods, ära och lif, emedan han försvarade sitt fosterlands rättigheter; se der ändamålet för mitt lif.”

”Hm, den nuvarande konungaätten är ju endast en sidogren”, invände den andre.

”Sak samma, den tillegnade sig dock Wasanamnet, men till saken, denna tanke, som jag närt ända från barndomen, väcktes sedermera ännu mera till lif genom en af de missnöjda svenska herrarna. Men han lärde mig äfven inse, att ett vanmäktigt raseri, en öfverdådlig handling, sådan jag förut tänkt mig den, tjenade till intet; det fordrades först och främst kunskaper och gynnare, framförallt kallblodighet, jemte list och mod att utföra en systematiskt uttänkt plan.

för att kunna lyckas. Du känner de framsteg jag gjorde vid lärosätet, du var sjelf vittne till den utmärkelse jag skördade, men det var icke af kärlek till vetenskapen sjelf, jag sträfvade, den tjenade mig blott som medel. Jag hade lärt mig danska och svenska språken. När jag lemnade universitetet reste jag till Köpenhamn, och gick der in vid ingenjörkorpsen. Här fann jag personer som förstodo att använda mig både i små diplomatiska beskiekningar och andra uppdrag. Under namn af landskapstecknare reste jag sedan som enskild man, men på dansk bekostnad, omkring i Sverige och Finland och andra orter, tecknade kartor och lemnade mängen upplysning, som uppvägd med guld; det var äfven väl förtjent, ty det aflopp icke utan faror, men med tanken på målet, öfvervann jag dem alltid."

"Och har du, eller när tror du dig uppnå detta mål?" frågade den andra icke utan ironi.

"Det skall framtiden utvisa. För resten hör det icke hit, det är endast om mina enskilda lefnadshändelser jag ärnar tala." Jöran fortfor, sedan han lagat om elden och åter satt sig:

"Stadd på en af de omnämnda resorna i en viss del af Finland, hvar, gör dig lika mycket, lärde jag känna en flicka. Hitintills hade jag föga bekymrat mig om qvinnor, men besynnerligt nog, förmådde åsynen af Maria, och begäret att ega henne, för 'en tid bortjaga alla händelplaner ur mitt sinne."

"Och du vann flickans hjerta?"

"På sådana hårklyfverier har jag aldrig grubblat; min tanke var, att vinner man föräldrarnes samtycke, så måste flickan säga ja och när hon sagt

det kommer hjertat och kärleken på köpet, och så gick det äfven. Marias far, en kommissionslandtmätare, beundrade djupt mina talanger; modren var en för sin dotter svag, fäfäng och medgörlig fjolla, som tackade Gud att dottren fick en man, som kunde försörja henne. Flickan sjelf, uppfostrad i tukt och ära och förmanad att lyda far och mor, tordes icke visa en egen vilja. Visserligen var hon i början litet blek om kind, när jag med föräldrarnas bifall satte trolofningsringen på hennes finger, men snart lyssnade hon begärligt till de herrligheter jag visade henne i perspektiv, stadslifvet och dess nöjen. En slagatack kastade hennes far på sjuksängen, detta påskyndade bröllopet, han ville se henne försörjd, och jag — — De mig i hemlighet uppdragna göromålen der på orten voro afslutade, med bröllopet hade mitt häftiga sinnesrus bortdunstat, overksamheten blef mig en plåga, ingenting kvarhöll mig, något arf var icke att förvänta. — — —

Egenteligen kom otrefnaden i skepnad af en kusin till min hustru, nyligen vorden fänrik vid — brigaden. Hans far hade varit en af Karl den 12:tes jernbitare och sonen hade ärft entusiasmen för jernhufvudets minne; konung och fosterland var hans thema, trohet mot svenska konungen var hos honom synonymt med Finlands lycka. Han äflades att vara en Karl 12:te i miniatyr, sträng och oböjlig för hvad han ansåg för rätt och pligt. Oaktadt all min förställning, anade han säkert olikheten i vår politiska tro. Han hyste misstroende till mig och jag hatade honom.

Få veckor efter bröllopet tog jag mitt parti. Jag

föreslog min hustru en resa till årsmarknaden i närmaste stad, jag föregaf att jag der hade många bekanta, hos hvilka vi skulle roa oss en vecka eller par. Hon antog förslaget med glädje, vi reste, men till en helt annan ort, och vände aldrig tillbaka."

"Du skref likväl" — —

"Omständigheter hade emellertid inträffat, att jag ansåg det onödigt."

"Gjorde man inga efterspaningar?"

"Visserligen, jag erfor nog att kusinen, i modrens namn, ty fadren dog några dagar efter bröllopet — rörde upp himmel och jord, för att få reda på oss, men jag var honom för slipad."

"Hvarthän styrde du kosan?"

"Under mina ströftåg föregående året i nejderna omkring Willmanstrand, och trakterna deromkring, upptäckte jag händelsevis en temmeligen bekväm boning. Då jag säger bekväm, menar jag blott det inre, som bestod af bara ett rum; det yttre var på intet sätt lockande, och jag gjorde det sedan ännu mera obemärkt för spanande människoblickar.

Den uyligen af lidne egaren, sannolikt en man af herreklassen, hade lefvat der som en eremit, skild från allt umgänge med människor. Endast en smal fotstig genom skogen förde till ett torp, beläget två timmars väg derifrån. Torpet beboddes af ett hjonelag utan barn; hustrun, vida äldre än mannen, hade fört mjölk och andra förnödenheter till nämnde ensling; mannen idkade lurendrejeri öfver ryska gränsen. Granskapet anstod mig, det var ett klokt och tystlåtet folk. Under ett antaget namn hade jag köpt huset af dem, det var allt godt att veta sig ha ett sådant tillhåll

om så påfordrades. Dit förde jag nu min unga hustru, och under nära nio år beträdde ingen annan vår tröskel, än den gamla hustrun."

"Och din fru? huru uthärdade hon att lefva i en sådan enslighet, sådan omgifning — under så olika förhållanden mot fordom?" — — —

"Visserligen vankades i början både tårar och förebräelser", svarade Jöran småleende åt den andras ifver, "men — med smek, smieker och presenter kommer man långt med qvinnorna. Läger man dertill löften och hjälper dem att bygga luftslott, så trösta de sig med framtiden, och jag var frikostig med allt sådant. Året derpå hade hon sig en pojke att glamma med; jag var ofta frånvarande både längre och kortare tid, men aldrig öfverskred hon den gräns jag utstakat kring kojan."

"Och ingen menniska förirrade sig dit?" — — —

"Som jag sagt var trakten vild, och jag hade dragit försorg, att kojan ej så lätt kunde upptäckas. Nå väl, så förgingo nio år, vi hade nu tvenne barn; då inträffade det för Sverige så olyckliga året. — —

Efter hvad du sjelf i dag sade mig, stod du i ryssarnes leder, men som jag hör, okunnig om att det var jag som på hitintills obekanta vägar och stigar förde edra trupper ofvanom det pass, som försvarades af svenskar och finnar, isynnerhet af — brigaden och på hvars intagande utgången af striden berodde. Genom min åtgärd kringrändes de af edra och anfölls i ryggen, anande förräderi, svuro de, som slog sig igenom, död och pest öfver den som förskaffat fienden denna fördel! Jagad som en hjort, måste jag i olika förklädnader undfly deras efterspanin-

gar; en qväll isynnerhet stod det hårt på; midnattstid kom jag uttröttad till min boning, min hustru var ännu uppe, jag såg strax att hon var ovanligt upprörd.

För första gången mottog hon mig med skarpa förebråelser för det att jag icke allenast ryckt henne bort från anhöriga och vänner och höll henne här liksom fången, utan äfven delande ett vanäradt namn och kanhända ett skymfligt lif. — —

Det var som om åskan slagit ned vid mina fötter, och jag behöfde all min själskraft, all min förställningsgåfva, för att hålla en god min och föra henne på villospar.

”Hvad har du nu fått för besatta inbillningar i ditt lilla hufvud, kära Marie?” frågade jag och tvingade mig till ett leende. Min frånvaro, mina resor, gälla ju vår egen och barnens lyckliga framtid. Lurendrejeri är visst ofta underkastadt faror, och kan ibland, om man icke är försigtig, misslyckas, men skymfligt anses det icke, om man icke flere gånger ertappas på bar gerning. Att jag doldt mina företag för dig, var att bespara dig onödig oro; mina ansträngningar denna sista tid ha lyckats öfver förmodan, och snart lemna vi denna enslighet, ty jag tänker börja handel i någon större stad; då skall du få rik ersättning för hvad du här umburit. Det första blir att vi resa till din mor, och lätt förmå vi den goda gumman att glömma allt, och komma och bo hos oss.”

Det låg något så eget i den blick, hvarmed hon ähört detta, men när jag upphört att tala, utbrast hon:

”Jöran, Jöran! Du bedrar mig nu som alltid; och det ena är lika litet sanning som det andra är

möjligt. Min älskade mor hvilar sedan sju år i grafven: sorgen öfver dotterns hemlighetsfulla öde, förde henne dit i förtid." — — —

Har du haft uppenbarelser à la Svedenborg? frågade jag gäckande.

"Skymfa ej ett namn, som jag varit van att höra nämnas med vördnad af en person, för hvilken svek och bedrägeri är en afsky. Det var samma person, som nu har upplyst mig om mitt och dessa barns olyckliga öde." — Hon nämnde dervid ett namn, jag kände huru jag bleknade, det var kusinens. — "Han sökte landsförrädaren — spionen." — — —

"Han — han har således varit här?" — stammade jag.

Härintills hade Maria stått framför mig, som en straffande nemesis, men då hon såg mig blek, och krampaktigt fasthållande mig vid bordet, blef hon åter kvinna och tillade försonande: "Det var en stor lycka för oss att han kom att upptäcka vårt hemvist, och ingen annan. Jag bönföll, jag besvor honom vid allt hvad heligt är, att icke förråda dig. Omsider erhöll jag hans löfte." — — —

Han hade lofvat att komma tillbaka, när visste hon icke.

Jag åter svor inom mig, att han då skulle finna nästet tomt. Det berodde endast på att ställa hinder i vägen för munsjörn att snart uppfylla sitt löfte. Ännu samma natt, innan morgonen grydde, begaf jag mig hemifrån till en man, för hvilken det var en lätt sak, att genom ilbud sända några ord till befälet, att utverka en order, som på annat håll sysselsatte tolf-

ten, ett namn som han förvärfvat sig ibland kamraterna. Allt gick bra.

Men när jag åtföljd af torparen, kom hem följande qväll, för att packa in och låta honom bära bort de outhärligaste sakerna, funno vi endast barnen i stugan — Maria var borta. Med barnen och hvad som fick rum på en kärra, som väntade oss vid slutet af skogen, kom jag hit."

Med spänd uppmärksamhet och den största förvåning i sina anletsdrag, frågade den fremmande: "Din hustru var frånvarande, säger du? och du afvaktade icke hennes återkomst?"

"Då hade jag troligen fått vänta länge nog, barnen hade ej sett henne på ett helt dygn. Det hade utomdessa varit oförsigtigt att dröja, äfven andra hade kommit mig på spåren."

"Du gaf väl torparfolket befallning angående henne?" frågade den andra ifrigt.

"Hon vände aldrig tillbaka", var Jörans entoniga svar.

"Du har verkligen aldrig hört af henne sedan?" —

"På min heder aldrig. Hon finuer sig förmodligen väl der hon är!" ett hånlöje krusade Jörans öfverläpp, men han sökte undvika den andres forskande och missbilligande blick, i det han ånyo tände sin pipa som slocknat.

"Du tänker icke så som du talar, Jöran, tilloch med djuren sörja sitt yngel, och en mor skulle finna sig väl utan sina barn!"

"Den qvinna som ej älskar sin man, blir kallsinnig mot hans barn!" svarade Jöran dystert. "Elden i hennes öga den aftonen, den ifver med hvilken hon

talade om den fördömda kusinen, sade mig, att själen, hjertat tillhörde honom. Det som bandt henne vid mig var en såkallad pligtkänsla eller snarare vanan.”

”Du tyckes ändrat dina åsigtter om qvinnan och äktenskapet; bara inte svartsjuka dref dig till någon ytterlighet?!” —

Ett ögonblick skiftade Jöran färg, men yttrade sedan med tilltvungen munterhet: ”Inbilla dig icke sådana dårskaper, min äldsta gosse skulle nog kunna försäkra dig om motsatsen, om han vore här, ett åtta års barn har nog både ögon och öron för hvad som tilldrager sig mellan far och mor. Gossen har nog hufvud, fastän jag för min egen säkerhet låtit honom lefva i okunnighet om andra förhållanden.”

”Gossen har kanhända sprungit bort för att söka sin mor”, invände den andra, och for med handen öfver ansigtet, för att dölja dess uttryck.

”Icke vore det mig emot, om han skulle finna henne. Maria blefve aldrig någon förräderska; annat vore om den förb-de kusinen får tag i honom.”

”Du tror således icke att din hustru begifvit sig till honom?”

”Ingen har sett honom der”, svarade Jöran undvikande. ”Utomdess finnes mycket mellan himmel och jord, som är oförklarligt — och vi ha talt nog om det ämnet.”

Med få ord berättade Jöran sedan, huru han med barnen rest hit till den gamla tyska fröken, en anförvandt på fädernesidan. Sjelf hade hon ärft detta ställe efter en onkel, ”besynnerlig i åminnelse”, och bosatt sig här, der hon lefde ensam med några medförda tjenstehjon, aristokratisk i sitt tänkesätt och si-

na sedvanor. Han hade först varit hennes intendent och blef sedan hennes arfvinge.

Händelsevis hade de båda männen träffats och igenkänt hvarandra; på ömsesidor uppdykade ungdomsminnen, och dessa gjorde Jöran förmodeligen glömsk af sin vanliga förbehållsamhet, eller kände han att den här icke var af nöden. Gerna efterkom den andra hans inbjudning till Trollehof, men både stället och ännu mer Jörans meddelande väckte hos honom obehagliga intryck. Den eljest modige mannen var likasom spökrädd, och efter en sömlös natt, påskyndade han sin bortresa, kanhända af en hemlig farhåga, att hans värd lätt kunde ångra sitt gifna förtroende.

De efterforskningar Jöran både hemligt och uppenbarligen anställde efter Nils voro utan ändamål. Gossens försvinnande syntes föga röra honom, sannolikt emedan Nils både till anletsdrag och lynne, liknade sin mor, och således väckte minnen dem han ville förjaga. Petter deremot hade inga intryck af det förflutna: det var en telning som kunde böjas för uppfostrarens hand.

6.

Det var högsommar i nordén; infattade i gröna ramar, prydda med mångfärgade vilda blommor, vaggade sädesfälten mognande till skörd, för vinden, kornet och hafran liknade sammetstäcken skiftande i olika nyanser af grönt, de flesta ängar voro slagna men icke ännu inbergade.

Skådeplatsen för den scen vi gå att skildra låg vidpass tvenne mil från Tavastehus. På den ena sidan om vägen låg en oslagen äng, på den andra ett busksnår, sjelfva landsvägen var smal och gick i krok omkring det sistnämnda uppför en sned backe, solen stod högt på himmelen och värmen var tryckande.

Nedanföör omtalta backe se vi tvenne fyrhjuliga svenska bondvagnar lastade med gamla munderingspersedlar, fyra magra kronohästar voro frånsända och af soldaterna genom ett söndertaget led insläppta på ängen. Ledde af sin instinkt hade djuren, plågade af törst, skyndat till en källa på andra sidan ängen, och betade nu der det smakade som bäst.

Soldaterna, äfven fyra till antalet, hade lägrat sig bland buskarna och insomnat, obekymrade om, att de med fordonen tillstängde den smalaste delen af vägen; knappt en fotgängare kunde slippa förbi.

Ingen af dem hörde en åkande komma från stadsidan. Det bar fort utföre backen, men han måste hastigt stanna, hindrad af deras fordon. Det var en af de ännu vanliga bondkärrorna med säte framtill, på bottnet i kärran låg en mjölsäck, en dito med salt, och några toma smörbyttor.

En yngling om femton eller sexton år, var den som körde och nu med kraftig hand höll hästen tillbaka; i hela hans yttre låg något oliket den tidens bondgossar, men icke i kläderna. Brydd och småförargad att finna vägen stängd såg han sig omkring och varseblef tvenne sofvande soldater. I detsamma gnäggade hans häst, och besvarades af dem som betade på ängen; de kommo alla fyra springande för att på närmare håll bese bondhästen.

Är detta efterlefnad af landshöfdingens förordning som lyses i kyrkan, mumlade ynglingen för sig sjelf. Hästar i oslagen äng är hemgång, vill jag tro; äfven får ingen stänga allmän väg!

Hans ovilja ökades allt mera. Det var orättvisa mot den finska bonden, gerna hade han eftertryckligt nog velat väcka de sofvande, men förnuftet höll kittsligheten tillbaka — de voro två och han en vaxande gosse mot dem. Det måste ske på godt manér, men huru?

Med klar och välljudande stämma sjöng han en den tiden bekant svensk soldatvisa, hvars omqväde var:

”Ej för kulor och krut, bäfva gossarna blå,

När kungen han ropar: gå på!”

”Hvem i fanomna galer här?” frågade en af soldaterna, i det han reste sig, gnuggande sömnen ur ögonen; då blef han varse vår ungersven, och tog en morsk uppsyn, då han såg denne vara ensam.

”Huru i helvetet vågar du tuppsyckling med ditt galande väcka upp kronans folk när de sofva?” röt han till.

”Det måste väl icke kosta hufvudet heller”, svarade gossen muntert, ”ingen kan förbjuda mig att sjunga på allmän landsväg, må jag tro, men efter nu krigsman är vaken, så var så hederlig och laga så att jag slipper fram med min häst och kärra.”

”Jag tror du sturskas pojke!” blef svaret.

”Hvad står på?” frågade den andra och mornade sig.

”I ha med era obäkliga kärror stängt vägen att folk ej kommer fram”, sade ynglingen.

"Du kan vänta din glop", yttrade den som först talat och sträckte sig.

"Jag har långt till hemmet", sade gossen höfligt. "Med några handtag är det gjort, jag skall hjälpa till." —

"Håll munnen och resonera inte mot kungens folk."

"Som kungens folk, borde ni känna konungens förordningar", utbrast bondgossen förargad, "gjorde jag rätt vände jag om och gaf an er hos länsman-
nen, först för det att I stängden vägen, sedan för det att edra hästar beta och trampa ned oslagen fremmande äng, men nu ber jag er vackert, laga så att vägen blir fri."

"Qväs den bondtuppen att han aldrig galer mera", utfor en tredje, som rusade upp och kom fram, äfven den fjerde syntes.

Gossen häpnade att se dem vara så många, men inte hjälper det att vara mesaktig ändå, tänkte han och repade mod, sägande: "Det är just en "laita" stor heder för fyra krigsmän att öfverfalla en ensam människa." — — —

"Ja så, du inbillar dig att vara människa du! Hör på Bengt, du som står närmast, tag skräftlingen i vingelbenet och låt honom flyga öfver gärdesgården!"

Bengt syntes äfven vilja verkställa hotet och hvem vet huru det gått för den raska gossen, ty den som sist talade såg med giriga blickar på det jernbeslagna skrinet i gossens kärra, men i samma ögonblick ljöd en befallande stämma: "Understå er inte att röra ynglingen!"

Alla fyra studsade och sågo sig omkring.

Ur småskogen nära det stället de lägrat sig fram-

trädde en man, klädd i uniforms-surtut, hopknäppt upp till halsen, med kokard på hatten och en jagtbössa öfver axeln.

Om domsbasunen skullat, måhända hade den ej verkat större häpnad, än åsynen af denne man på soldaterna. Hattarna flögo af i ögonblicket, med bleknande kinder och stela nedhängande armar, stodo de inför mannen med den höga raka figuren, med den stränga blicken.

En af karlarna ville stamma en ursäkt.

"Icke ett ord till försvar", ljöd det åter befallande från hans läppar. "Jag var från början till slut vittne till ert uppförande, gossen har rätt. I förtjenen straff i dubbelt hänseende. Laga er bara härifrån!"

Medan trenne sprungo efter hästarna nalkades den fjerde i bönfällande ställning.

"Nådig lytnanten skulle sjelf haft miskund med de arma svultna hästkrakorna, de förmådde inte draga lassen uppföre den deringa backen, vi voro så illa tvungna."

"Ja Gud fördöme dem, som snilla foder och hafra för de arma djuren, men derföre hade ni icke lof att föra in dem i oslagen äng. Det är hemgång på andras egor, och bestraffas af lagen. Sade du icke så, min raske ungersven?" frågade han. All stränghet hade flytt, och han såg med välbehag på ynglingen.

"Nog skulle en af oss fått gå till tings för slikt, och detta med rätta", svarade den tilltalade frimodigt; "men krigsmän ha väl sina egna lagar för sig, kan jag tänka", tillade han med skälmaktigt leende.

"Nej, min vän! krigaren står äfven under landets lag. Beklagligen ske många undantag under ett krig,

isynerhet i fiendeland, men en rättskaffens krigare, som fruktar Gud, och ärar konungen, har äfven då reglementet för ögonen."

Med ofrivillig beundran betraktade ynglingen den talande, ty det låg något så upphöjdt och olika hos honom, emot hvad man var van att se eller höra hos andra af hans stånd.

Om en bonde kom i deras väg, så öfveröstes han vanligen med skymford, och hotades med stryk af ganska ringa anledning, derföre var äfven då den svenska militären, om icke hatad, dock ansedd för öfversittare i landet. Men såsom denne officer uppträdde och visade sig, förenande mildhet med rättvisa, hade Nils alltid tänkt sig konungens person.

Han funderade dock ej länge på saken, ty trogen sitt löfte biträdde han att få forvagnarna i rätt farled, och bondkärran måste föras baklänges tills vägen blef bredare, och af fruktan för löjtnanten, visade soldaterna honom dervid hjälpsamhet.

Den som hotat att kasta honom öfver gärdsgården hviskade dock till afsked: "Tacka du din eviga lycka att "tolften" kom så i rappet, en annan gång håller du käften och gala icke i otid."

Ynglingen svarade icke, men frågade en af de andra om löjtnanten hette tolfte. Karlen svarade skratande: "Å det är bara ett öknamn herrarne gifvit honom, och som de stora hundarna skälla, gläfsa de små. Men löjtnanten är en bra karl, och din lycka var det att han kom hit." —

De voro borta. På löjtnantens tillsägelse hade gossen spänt ur sin häst och fört honom till ett skuggrikt ställe nära intill. Der satte sig äfven löjtnanten

på en sten, bad gossen äfven hvila sig efter ansträngningen, och gjorde honom följande frågor:

”Hvarifrån är du hemma?”

Ynglingen nämnde byn och hemmanets namn.

”Lefver din far ännu?”

”Det vet jag icke, herr löjtnant.”

”Du vet icke! Du är således icke bondeson? Din far är förmodligen soldat?”

”Med förlof, det tror jag icke. Jag såg honom aldrig i krigsmanskläder.”

”Du vet väl ändå hvad han hette?” frågade officern småleende.

”Min mor kallade honom vid dopnamnet, men andra sade ömsom herre och husbonde.”

Något som liknade en bedragen väntan, syntes hos den frågande, men han fortfor: ”Lefver din mor?”

”Nej, hon är död! henne minnes jag så väl. Hon hette Maria, är intet det ett vackert namn?” tillade han förtroligt — ”Jesu moder hette också Maria.”

Löjtnanten lutade hufvudet mot handen, hans blick var fästad på gossen, ty med namnet Maria uppdykade bilder ur det förflutna i hans minne. På en gång frågade han, ”och du?”, men i den enkla frågan låg ett sådant uttryck, att gossen såg på honom med en viss förundran i det han svarade: ”Jag? Jag heter Nils.”

”Din fars dopnamn var Jöran. Du har med dina föräldrar bott i en enslig boning djupt i skogen, du har, eller hade då en yngre bror, som låg i vagga, din mor var en vacker kvinna med ljust hår och blå ögon.” — —

”Herre min Gud, hur känner herrn till allt detta?

Jag påminner mig så litet från den tiden, men mamma och kojan kommer jag nog ihåg. Den skogen måste ligga grusligt långt härifrån.”

”Påminner du dig ingen tilldragelse der? Se noga på mig, har du aldrig sett mig förut?” —

”Ack nu kommer jag ihåg, det var en qväll, som en krigsman kom in till oss. Han skrämde oss först, men sedan talade han mycket vid min mor, som sade att det var min och Petters morbror, det måtte väl” — — All vidare förfrågan var onödig, tvenne armar utbredde sig kärleksfullt och tryckte Nils till en ädel mans bröst, en man som från denna stund åtog sig en faders pligter. — — —

”Blacken” gnäggade till liksom manade han på hemresan.

Löjtnanten satte sig i kärran bredvid Nils, han ville följa med honom till hans hem, under vägen sökte han att utleta allt, hvad Nils kunde minnas af föregående händelser, modrens död, huru och när han blifvit skild från sin far, m. m. —

Nils letade i sitt minne och herättade, men det lät så osammanhängande och sagolikt att den andre ej visste hvad han skulle tänka.

”Och du har ej sedan träffat din far, eller återsett ditt trollslott?”

”Intetdera; måhända är det orätt gjort af mig, men som äldre har jag intet gjort någon efterfrågan.”

”Men din fostermor, henne ålåg det att forska efter dina anhöriga”, invände löjtnanten.

”I förstone tör hon nog ha gjort det, men jag vet intet derom. Hon kunde blott finska, och jag bara svenska då — men icke destomindre voro vi på

ömse sidor nöjda med hvarandra, så att vi icke ville skiljas; var hon god mot mig, fremmande pojkskaker, skall jag nu bjuda till att göra henne nytta. Sedan jag miste mamma, säg jag intet gladt ansigte förrän jag kom hit; i stället för lille bror har jag fått en syster i vår Lovisa."

En stund fortsatte de åkningen under tystnad. Löjtnanten satt försjunken i tankar. Nils tordes ej störa, men snart kom någon åkande efter dem, som ropade "ur vägen!"

Det var en rödbrusig korpulent man i civila kläder, en betjentgosse med galon kring hatten satt på baksitsen af schäsen. Äfven här var en omkörning kinkig, de måste beqväma sig att köra efter tills vägen blef bredare.

När detta inträffade igenkände herren i schäsen vår löjtnant, och ropade: "Mjuka tjänare min hedersbror", och räckte honom handen. Den andra kastade sig ur kärran och nalkades. Den förre fortfor:

"Öfverraskande för mig, att träffa bror här, då jag som bäst trodde bror vara i härnad mot tyskar och danskar."

"Man har pratat om sådant här hos oss, men jag har gifvit politik och krig på båten jag, och har slagit mig på fridens idrotter. Du gjorde tjänstbyte för att skörda nya lagrar, haha haha! men jag gaf fan alltsammans, gifte mig till förmögenhet och är nu min egen herre."

"Jag gratulerar!"

"Jag tackar, men hvarthän galler resan?"

Med få ord omtalte löjtnanten äfventyret på lands-

vägen samt att det roade honom att åka ett stycke af vägen för att språka med gossen.

"Jo, jo, han är ett godt ämne till knekt, och bror vill sätta bete på kroken i god tid, lycka till!" yttrade han och nickade åt Nils. "Jag känner igen honom, sedan sista läsförhöret i prestgården, han läste der omkull alla de andra bondpojkar. Fan vet, hur en bondlurk fått sådant hufvud."

"Då vore det önskligt att han kunde få lära mera, och efter som bror är bekant i hans hemort, så var graciös och gif mig anvisning på någon som kan ge honom undervisning i skrifva och räkna, ty ynglingen behagar mig."

"Bror är känd för sina ljusa idéer, och sig alltid lik, ha ha ha, men hvad böfveln gör bonden med räkna och skrifva? uog fan lär han sig snart hvad mynt och varor gälla, och rita sitt bomärke under en handling, utan att bråka med lärdom, så tänker jag. Och blir pojken soldat lär han sig snart exereisen."

"Men är också dömd att bära musköten i all sin tid!" invände den andra ogillande.

"Hvad mera, det är ju som det bör vara."

"Vi synes nu som förr vara af olika åsigter, och en dispyt på landsvägen tar sig illa ut; därför vill jag icke vara min bror förhinderlig i sina fredliga idrotter." Med en artig bugning och med ett ödmjukaste tjenare, satte vår löjtnant sig i kärran igen, men höll in hästen tills han förlorat den andre ur sigte.

"Hvad ville du helst blifva för en karl med tiden?" frågade han sedan under det de fortsatte färden.

"Derpå har jag icke tänkt", svarade Nils — "men betjent vill jag icke bli och hänga bak på vagnen,

fastän de lofvat mig granna kläder, galoner och krimskrams, bättre då att vara bonddräng, ehuru det låter simpelt; man kan dock bli sin egen en gång, om intet annat ta upp ett nybygge.” —

”Man har således velat ha dig till betjent?”

”Ja vasserra. Baron, men isynnerhet hennes nåd, de som rå om Lampi herregård, vill nog värfva mig dertill, men deraf blir ingenting.”

”Din fostermors hemman lyder förmodeligen under herrgården?”

”Ja, men då de fått sin skatt, och dagsverken, ha de intet att säga.”

Under dylika samtal, der Nils uppenbarade sina enkla åsigtar om lifvet, men tillika förrådde en viss själfständighet, anlände de mot midnatten till bondgården.

Värdinnan som otåligt väntat på Nils, kom ut och tog emot dem, och fick stora ögon, då hon såg en officer vara med. Det riktigt klack i bröstet sade hon efteråt, ty hon trodde att Nils tagit värfning. Men då hon erfor händelsen på vägen och att Nils i honom, den der stolta men vänliga herrn, fått en beskyddare — släktskapen nämndes icke — var han mycket välkommen.

Löjtnanten dröjde en dag och besökte komministern, hvars boställe endast låg en fjerdings väg derifrån. Han åtog sig att, på löjtnantens bekostnad, undervisa Nils i att skriva och räkna samt något historie och geografi.

I regementets angelägenheter öfverkommen till Finland skulle han göra några resor till åtskilliga orter, hvarpå han skulle återvända till Sverige. Ännu

en gång besökte han sin skyddsling samma höst. Han sade då att han återsett skogshemmet vid ryska gränsen, sökt och funnit spår — — men här afbröt han sig sjelf. Då Nils med frågande blick såg på honom, betäckte han ansigtet med handen sägande: "I en framtid skall du få veta det, nu vore det af ringa nytta." Han syntes sorgbunden, likväl var han nöjd med de framsteg Nils gjort under tiden.

7.

Vi lemna nu våra gamla bekanta och införa nya personer på scenen.

Det är ju en sanning — och hvem kan tvifla, då man dagligen har exempel derpå — att ett längre bref, der inga af den stela konvensansens präntade reglor följas, der den skrifvande uttalar sina tankar såsom de falla honom in, är ett signalement på denna persons karakter. För detta ändamål meddela vi ett bref, skrifvet af friherrinnan Wetterkreutz till sin dotter ur första giftet.

"Min lilla Ebba!

Du har ej på mycket länge haft bref från din mamma, men du vet att jag är en trög skrifverska; men nu har jag satt mig före att skriva ett mycket långt. Det blir också det sista du får i Stockholm, ty nu måste du snart komma hem. — —

Aldrig kunde jag tro när salig far din skickade dig till den pensionen der, att jag på hela sex åren skulle skiljas från min lilla "Nebba", ett år är nog,

tänkte jag, men salig menniskan sade det vara för liten tid. Han rådde då som alltid.

När han mot andra årets slut sjuknade, och låg der i månatal i lefversjuka, begynte han längta, jag såg det nog, men si nyss hade du skrifvit, att du hade så trelligt nu, och roade dig hvarenda dag, och här hemma hade du fått vara sjukvakterska. Du fick bli kvar och pengar fattades dig icke, ehuru noga gubben eljest var mot mig.

På senhösten dog han, Gud fröjde själen!

För mig var tiden bedröflig. Jag måste pusta i den sorgliga enkedräkten, och göra reda för husets affärer än för den ena, än den andra. Lyckligtvis hade han undervist mig hur jag borde ställa mitt tal. Kanhända har jag klagat, att han varit snål och vresig, men han är nu i Herranom, och om de döda får man endast säga godt.

Efteråt finner jag att han var en klok och omtänksam man, som smed medan jernet var varmt, och skördade i den goda tiden — så kallade han kriget — och gömde kornet i innersta källaren på Lampi, utan att någon visste det. Samma dag han dog, upptäckte han det först för mig, men bad mig tiga, och tiga kan jag, tills rätta tiden blir.

Att jag efter enkeårets slut gifte mig på nytt, skedde "partutt" för din skull. Din styffar är baron och adelsman, och kan föra dig an i verlden. Vår finska sosité liknar väl icke alldeles den stockholmska, som du skrifver om, ty våra förnäma, och bland dem kommer du nog, som dotter till friherrinnan Wetterkreutz, fastän jag ännu ej sökt några bekantskaper, de befatta sig icke med att valla fåren, och leka

bönder. Intet heller gör man något väsende af gudar och gudinnor, det är ju hedniskt, men man roar sig, dansar och gör utfarter, och på Sveaborg spelar noblessen fransyska komedier, och jag har genom säker hand låtit dem veta huru snäll du är i språket, som du talat med sjelfva kronprinsen.

Äfven har jag varit omtänkt att skaffa dig en hygglig lakej. Påminner du dig den pojken Saxli-värdinnan hade hem med sig en dag — från landsvägen hette det, — det var några år innan du reste bort. Allt som han vexte blef han vackrare och herremans likare — men nog gör han ändå nytta på hemmanet.

På honom föll mitt val, men hvad tycks? pojken var stursk och svarade: att han ej ville bli en dagdrifvare. Det ger sig väl, tänkte jag, men då hände något kuriöst.

En officer — jag har ej fått reda på namnet — finner gossen på landsvägen, pratar der med honom, följer honom till Saxli och låter på sin bekostnad Nils läsa både latin och svenska, skrifva och räkna för vår pastor, men pastorn lagar nog att jag får min vilja fram, ty hvad gör han som bonde med sådant? bättre anstår det en tillkommande hofmästare hos en liten söt och förnäm fru. — — —

Fastän bra rädd för sjön, kommer jag efter dig i vår med första lägenhet.” — — — —

I hvarje menniskas lefnad, såväl för den högt uppsatte som för den ringaste, inträffar någon gång en vändpunkt, en vink af Försynens godhet, som vill föra oss till eftertanke och förädling. Än kommer den som en olyckshändelse, än som en oförmodad lycka. Det senare var händelsen med vår brefskrifverska.

Icke mera ung hade hon efter sin fars inrådan gift sig med magasinsskrifvaren Fucks, ty han ansåg denne vara en klipsk karl, som nog förstod att skaffa bröd åt hustru och barn. Fucks på sin sida ville ha en hustru, som förstod att baka det, och båda parterna fullgjorde dessa åligganden. Huru det verkställdes af mannen lemna vi osagt, men både historien och ännu mera traditionen från denna tid, omtalar oerhörda underslef, hvilka tjänstemännen beskyldes utföva på allmogens och soldatens bekostnad.

Fucks blef magasinsskrifvare det olycksdigra året 1741. Inom tio år var han krigskommissarie och magasinshöfding och innehafvare af ett frälsegods, hvars förra egare, med rätt eller orätt, hvem kan numera taga reda derpå? i dessa oroliga tider fått lemna allt, för att undvika en långvarig osäker rättegång, som rörde ära och lif. Utgången var desto tvifvelaktigare då hans motpart var en af de makt-egande i landet. Han flydde, sökte och fann ett annat fosterland. Egendomen borde med rätta tillfallit kronan, men Fucks hade gynnare och inlöste den för ett "röfvarpris." Krigsråds-titeln samt löftet om adelskap inträffade försent; hans timglas var då nära utrunnet, mannen med lian afskar ärelystnadens sköra väfnad.

Som vi hört upptäckte han först på dödssängen för sin hustru "det gyllene kornet", som han förvarat i källaren. Det bestod af både inhemskt och utländskt guld- och silfvermynt samt båda slagen metaller hopsmälta i kulor, äfvensom af dyrbara gammalmodiga smycken, sannolikt byte från krigsåren. Anbefallande henne försigtighet och tystnad, hänvisades hon till en man, som i sinom tid skulle infinna sig för att förvandla skatten i gångbart mynt.

Från att vara husträl åt en man som gned och sparade för att i framtiden vinna inträde i den högre samhällskretsen, der han likväl i de aristokratiskt sinnades ögon förblifvit en parveny, var hon nu en rik oberoende enka, med ett enda barn; men huru bar hon denna lycka?

Vi hänvisa till brevet. Hvem ser ej der den enfaldiga, fåfänga qvinnan, som tror sig hafva uppnått lyckans högsta topp, genom att fånga en ung man — att han var ung, hade hon förtegat för dottern — i det förgyllda nätet. Likväl sökte hon att öfvertyga både sig sjelf och andra, att sådant skett af omtanke för dotterns framtid, den hon skådade i fåfängans fjerrglas.

Nu några ord om denna flicka, innan hon beträder fädernehuset. Uppvuxen i otyglad frihet hemma, kom Ebba till pensionen i Stockholm, der hon genomtråkade den tidens tungrodda lärometoder för en läropersonal, hos hvilken ingen sammanhållande anda herrskade, om icke den att lärdomen gick på höga stultor; der stelhet och inrotade fördomar endast förliktes i en sak: att instruera eleven i en tillskrufvad fransysk kompliment, eller en nigning efter etiketten och rangen.

Lovisa Ulrikas tidehvarf utmärkte sig som vetenskapens och konsternas morgonväkt, men det var Gustaf 3:dje förbehållet att skingra "fördomens midnattssky" och skänka ledighet och behag åt sällskapslifvet.

Den finska flickan — en i dåvarande tid förödmjukande, ja, nästan förlöjligande benämning i de mindre elaka, än tanklösa stockholmsboarnas mun, som dermed förenade, gudarne vet hvilka begrepp — introducerades af pensionsens föreståndarinna som en fröken von Fucks, allt i den goda afsigten att uppehålla sin pensions anseende. Ebbas medfödda härmningsgåfva tillegnade sig snart nog den stockholmska dialekten, och hon vaktade sig noga att nämna sin fosterbygd, detta Sibirien, detta björnland, i deras ta-ke, bland hvilka hon nu lefde; det glömdes äfven snart af henne sjelf.

Hennes adeliga härkomst sattes ej i fråga, så mycket mera som hennes far, deruti seende en profetia på sina egna äregiriga planers uppfyllande, icke sparade på kontanter att underhålla detta frökenskap.

Efter hans död var modren lika frikostig, ty hon trodde sig ösa ur en outtömlig guldgrufva; utomdess hade hon sina egna skäl att ännu hålla dottren borta. En nygift fru ser sällan gerna en fullvuxen dotter vid sin sida, åtminstone icke det första året.

De pensionskamrater, Ebba mest tyckte om, voro döttrar till förste kammartjenaren hos konung Adolph Fredrik. De fjesades af många, ty det var lätt för deras far, att skaffa döttrarnas vänner tillfälle att på närmare håll åskåda det unga hofvets förlustelser och nöjen.

Men allting har ett slut, och deras pensionstid var ute. Ebba tyckte sig ha odrägligt ledsamt efter

dem. Med en henne egen sjelfrådighet uppgjorde hon en plan, gemensamt med de båda flickorna och deras föräldrar, och skref derom till sin far. Snart var hon med hans bifall inackorderad i deras boning och skildes från pensionen, der hon varit i tre år; detta inträffade nyss före hennes fars död.

Nu begynte för henne ett lif af nöjen och förströelser. Med undantag af de timmar hon och hennes båda vänner togo lektioner för en fransysk språkmästare, och i musik och sång, förflöt tiden under glam och tillställningar. Genom negern Badin, som ofta gick der i huset, omtaltes de unga flickorna på högre ort, och erhöilo någon gång nådig befallning, att som figurantskor biträda vid de arkadiska och olympiska lekar, då voro "en vogue" vid det svenska hofvet.

Smickrad af hofkavalierernes granna blomsterspråk, som för dem innebar hvarken mer eller mindre än vanlig artighet, och en öfning att ej komma ur vanan, var Ebba berusad af dessa omvexlande nöjen. Då erhöil hon sin mors bref; efter några månader kom hon sjelf.

Återseendets glädje tog nog ut sin rätt i det första ögonblicket, men redan i det andra gjorde hon jemförelse emellan modrens tafatta figur och hvardagliga språk och dessa stockholmsdamers, utmärkta, tyckte hon, genom sin elegans, sin lätta och behagliga sällskapston och sitt sätt att föra sig, som hon nu dagligen varit i tillfälle att se. Hon ryste vid den föreställningen, att dessa skulle finna hennes mor löjlig! Då resan var oundviklig, påskyndade Ebba det ögonblick, då hon trodde sig säga farväl åt hela lifvets glädje och lycka.

Under den fjorton dagar långa sjöresan, ty de uppehöllos af motvind, inträffade ingenting som skingrade denna sinnesstämning. Här, der ingen jemförelse egde rum, ty de voro de enda bättre fruntimmerspassagerare på fartyget, — skulle mor och dotter återfunnit hvarandra, såframt någon sträng harmonierat. Hos båda var visserligen fäfangan den rådande principen, men tingens uppfattning var så olika i bildningsgrad, och den rätta kärleken emellan mor och dotter, hvarifrån skulle den komma?

Sjelf hade den goda frun ej haft den lyckan att erfara denna ljuftva känsla. Tidigt moderlös vexte hon upp hos en far, för hvilken hvarje ömmare känsla, om icke alldeles frånvarande, dock låg gömd under ett hårt yttre skal. På sitt sätt visade han omsorg om dottren, genom att skaffa henne en man som kunde kläda och föda henne, ehuru han inom sig ansåg honom för en skälm.

I sin fars hus hade hon varit ett noll, endast vegeterat under en hushållsam, men argsint kvinnas uppsigt; i mannens hus togo alla kärlekens husgudar flykten för den töckniga atmosfären af skurkaktigt gnideri på hans sida och ängslig omtanke på hennes. Den enda tjenarinna han med knot bestod, triftes sällan året om; drifven af sin passion att spara för att desto mera lysa i en kommande tid, följde han sin fru och piga med Argusögon i hamn och häls. Under ett så kallt eller rättare sagt hett slafviskt lif, der hon vaknade med ångest att ha försöfvit sig, och uttröttad hvarje afton sjönk på sitt läger, må man icke döma hårdt den arma kvinnan, om hon försummade sitt barn, som tyvärr ofta var i vägen.

Som barn blef Ebba äfven likgiltigt bemött af fadren, som önskat sig en son, men när detta ej inträffade och hans på mångahanda sätt förvärfvade förmögenhet ökades, fäste han småningom förhoppning vid flickans tilltagande skönhet, hvarpå någon gjort honom uppmärksam, som ett trappsteg att komma högre upp.

Verldsligt klok insåg han, att dertill fordrades en uppfostran, egnad för den högre samhällskrets Ebba, skådad genom ärelystnadens perspektiv, en gång skulle tillhöra.

Flickans egenmäktiga handling, att lemna pensionen och välja en annan omgifning, ansåg han som ett bevis att hon egde hans eget ljusa och fördomsfria hufvud. Tyvärr kom döden och drog ett streck öfver räkningen innan han fick den uppgjord.

Om den aflidne erfarit att hans sammanskrapade mammon öfvergick i annan mans hand, visserligen har han då af grämelse vändt sig om i grafven, och hans vålnad stört den i hans tanke otacksamma qvinnans nattro; men vi vilja hoppas, att äfven han vann en annan öfvertygelse, när han skakat af sig det jordiska stoftet.

Baron Wetterkreutz var en af dessa godsinnade, medgörliga menniskor, som gerna lefva utan bekymmer, och äfven unna andra att lefva. Mången påstod att hans vekhet, hans brist på energi var en följd deraf, att hans uppfostran gått genom qvinnohänder. Född i Sverige, der hans föräldrar varit fremlingar, sannolikt holsteinare, blef han tidigt både fader- och

moderlös. En adelig enkefru hade med sin dotter stått fadder för honom, och ansåg det för en helig pligt att taga vård om det värlösa barnet och träda i föräldrarnas ställe. Gossen behandlades med den ömaste kärlek, men vandes vid en passiv lydnad.

Den tiden fordrades inga stora förberedande kunskaper för en adelsman att gå in vid militären. Han inskrefs som underlöjtnant vid ett landregemente. Hans fostermor dog och hennes dotter flyttade öfver till Finland, der hon hade släktingar.

På hennes enträgna böner lade en af frökens släktingar sig ut för den unge Wetterkreutz, att han blef genom tjänstebyte öfversflyttad till Sveaborg, till ett af de svenska regementen der lågo i garnison. Der hade fröken Beata äfven bekanta, som hon tidtals besökte, för att efter förmåga hålla ett vaksamt öga öfver fostersonens små ekonomiska affärer, och gjorde mången i hennes omständigheter känbar uppoffring för hans skull.

Som hennes egentliga stambåll eller boningsort var i Tavastland, erfor hon genom ryktet såväl det nyssblefna krigsrådet Fucks död, som den fördelaktiga ställning hvori han lemnat sin enka; genast gjorde fröken Beata med all den skicklighet deruti, som man vill påbörda gamla tanter, upp ett parti emellan sin 26-åriga fosterson och den rika enkan.

Huru hon anlade sina planer, känna vi icke, men de hade all framgång, och ett giftermål slöts, der kärleken icke hade ett ord med i laget. Lik den tidens kungliga personer, sågo parterna först hvarandra, då alla preliminärer voro afgjorda.

Egendomen med dess underlydande hemman, be-

tydliga penningesummor, som voro utsatta på ränta, utgjorde en för den tiden vacker inkomst. Hälften deraf tillhörde dock dottern i första giftet, men om hvars ålder de voro okunniga. Fröken Beatas ankomst till orten hade inträffat året förut innan Fucks dödsfall, och hon ansåg det måhända föga artigt att fråga modren derom, och som en förfluten tid alltid synes kort, svarade de personer hon derom frågade: "Flickan var liten då hon skickades bort hemifrån och har nu varit borta tre eller fyra år på sin höjd." Ingen under då om hon och baronen trodde Ebba vara 13 à 14 år, då den nu blefna friherrinnan alltid sade: lilla Ebba.

Ebba hade på sin sida vid notisen om modrens andra gifte, tänkt sig baronen som en äldre man, lik en af dessa hofmän af gamla regimen, med lockperuk eller stångpiske.

Ett bref från Ebba till väninnorna i Stockholm skall ge ett begrepp om hennes och stjuffadrens första sammanträffande.

— Resan var odräglig, icke derföre att vi hade att strida mot storm och oväder, ehuru det var motvind i flere dagar, men den var så innerligt tråkig; intet resesällskap att konversera med, och mamma och jag hade just ingenting att prata om. Så kom jag hit, der allt är mig fremmande, tillochmed det på finska brytande svenska språket. Hvilken kontrast för mig som dagligen njöt af fransysk konversation!

Första veckan var enformig: mamma och jag tete à tete, då och då störda i våra ömsesidiga tysta monologer af en klumpig piga eller en bonde med

hängande lugg, som kallade ut "hennes nåd." La tendre Louise frågar säkert, hvarföre jag ej diverterar mig i la belle nature, men äfven der såg jag allt i svart.

Min enda förhoppning var monsieur le beau pere's ankomst. Han har tillbringat några veckor på Sveaborg, den nya fästningen som så mycket skrytes med i Sverige, men nu hemväntades han dageligen. Du måste ställa dig in hos gubben, tänkte jag för mig sjelf. Han dukar väl upp anekdoter från kung Fredriks tid; han är af tysk härkomst och har varit i Stockholm i yngre åren, sade mamma, utomdess är det ju han som skall föra mig an i "le beau monde." Så tänkte jag, men hvad hände?

En morgon hörde jag någon komma åkandes på gården, men mitt rum ligger ej ditåt, och jag höll på att kläda mig i håret. Strax derefter kom mamma och sade att det var baronen; när frukosten var serverad, skulle hon afhemta mig för att presentera honom och mig för hvarandra, och gick. Det är bättre "sans ceremonie" tänkte jag: jag kan nog presentera mig sjelf, toilettbestyren uppehöll mig icke länge, ty jag var nyfiken, emedan mamma syntes mig vara litet förlägen. Äfven jag blef det snart, skall ni tro, ty inkommen i salen ser jag för mig en ung man i uniformssurtut, som förundrad, men artigt kom emot mig.

"Ursägta mig att jag stör", stammade jag, "men jag förmodade att här finna min far, som nyss anländt."

"Äfven jag kom just nyss hem alldeles okunnig om att vi ha gäster på Lampi!" svarade han och bugade sig.

"Hem?" nu föll det mig in, att mamma kanske

dolt för mig att hon på köpet skänkt mig en halfbror.
 ”Med hvem har jag då den äran att tala?”

”Denna fråga svärfvar äfven på mina läppar, och i utbyte mot mitt namn, baron Wetterkreutz, som har den lyckan att som värd i huset mottaga en så ämbel gäst, anhåller jag om att få veta ert.”

För att dölja mitt stora bryderi vid denna upptäckt, gjorde jag en djup reverens liksom jag ärnat kyssa hans hand, sägande: ”Jag har den äran att vara min ärade herr faders ödmjuka dotter Ebba Regina.”

Lyckligtvis kom mamma in i detsamma och afbröt denna komiska scen. Han hade trott mig vara ett barn om 14, högst 15 år, och fann en sjutton-årig tjänna.”

Den breffvexling med väninnorna, hvaraf Ebba låfvat sig så mycken glädje, upphörde innan kort; ty hvad hade hon att ge dem i utbyte för alla de nöjen och tillställningar, som jagade hvarandra i hufvudstaden. Jemförelsen emellan detta lefnadsätt, och det hon sjelf förde, afstäck för hjert, det väckte hos henne en slags bitterhet mot de fordna väninnorna, ty hon trodde sig finna en viss skadeglädje i deras skildringar om skådespel, operor, baleter, karuseller och maskradbaler, samt de för nästa sommar mycket omtalade och påtänkta tornerspelen.

Af de nöjen friherinnan i sitt bref och äfven under resan förespeglat sin dotter, hade hon ännu ej hört en halfdragen anda under flere månaders vistande hemma.

Att döma af de blickar, med hvilka baronen följde den unga flickan, då han trodde sig vara obe-

märkt, hade han sannolikt icke varit emot att som cavalier servent föra henne i dansen, men den tjugu-åttaårige fadren bäfvade för kamraternes infall och epigramer.

Friherrinnan hade ända till dotterns ankomst varit stolt öfver sin unge man: chevaleriets tidehvarf hade ännu sina representanter, och då Wetterkreutz i andra personers närvaro visade henne all den uppmärksamhet bildade personer den tiden egnade könet, något som hon icke varit van att se under sitt förra gifte, ansåg hon sig fullkomligt ersatt för hvad andra kalla kärlek, men som i hennes tanke var pjoller och tokeri. Men hon intogs af en besynnerlig känsla, redan i första ögonblicket af sin mans och dotterns sammanträffande, då Ebba vid hennes inträde i rummet skämtande sade:

”Spelas här komedie? antingen har mamma skänkt mig en halvbror, eller har denne unge herre på skämt sagt sig vara värden i huset? Men vet mamma, jag höll god min och antog skämtet för allvar, och presenterade mig som hans dotter. Nu låter väl mamma mig lära känna min rätta beau pere!”

Detta maliciösa skämt träffade smärtsamt både baronen och hans fru; de funno deruti ett eko af allmänhetens dom, och man åtnöjde sig med den sällskapskrets granskapet erbjöd!

8.

Det är tid att se oss om efter Nils.

Han är snart tjugu år; långa ljustruna lockar omgäfvö det af solen och vädrets åverkan brynta och naturfriska ansigtet, det låg ärlighet och godt lynne i hans blick, frimodighet i hans väsende. Genom mod och själsnärvaro hade han som segrare gått ur striden med en björn den föregående vintern, och vunnit icke allenast det utsatta priset för sådana rofdjurs fällande och nalles pels, utan äfven ryktet att vara den starkaste ungersvennen i nejden; för vargar och räfvar var han en fruktansvärd buse; men för dessa Nimrods-idrotter försummade han icke landmannagöromålen; äfven deri var han den skieckligaste. Det är en glädje att på Saxli se Nils vara allas föredöme, ehuru kanske hvar och en hade sin egen tanke derunder.

Goda ord och klingande löften sparades icke att förmå honom att taga tjänst på herregården, men allt strandade mot Nils föresats, att antingen vara bonde eller gå i krigstjänst, om fosterlandet behöfde honom, det vill säga om det blef krig.

Kanhända tror någon att kärlek var det band, som höll honom kvar i det stånd ödet anvisat honom, då han kom hit. Vi hafva i förbigående sagt, att värdinnan på Saxli hade en dotter; men Lovisa var för Nils endast en kär syster, en jemnårig, med hvilken han utbytte skämt, visor och sannsagor, såväl under deras gemensamma arbeten som fristunder. Hvem vet ändå, om icke vanan att vara ständigt tillsammans med hvarandra kunnat af dem stifft ett hjo-

nelag. Men Lovisa kom snart hemifrån, och Nils var i ständig verksamhet.

Att Lovisa som enda dottern tagit tjänst, fordrar en förklaring, icke så fremmande för vår berättelse, som det i början synes.

Sedan hon aflagt enkesorgen, hade den nuvarande friherrinnan haft för sed, att en gång under julhögtiden låta sitt tjänstefolk och sina underhafvandes ungdom roa sig med lekar i dregnstugan. Hon hade genom denna godhet vunnit en viss popularitet hos allmogen, som fordom hyst en avvig känsla mot den "snikna krigskumsarins" hus. Som "fröken Ebba" nu var hemma, skulle denna tillställning i år blifva en slags ersättning för andra nöjen, och därför tillagas i större skala.

Då fråga blef om dagen för festen, blef det på Ebbas anhållan beslutet, att tillställningen skulle ha rum i ett stort, numera icke begagnadt rum på nedra bottan. Ty huru mycket äfven det "champetra" var på modet i hufvudstaden, kunde hon dock icke förmå sig att åskåda, långt mindre att deltaga i ett nöje, der lokalen var dregnstugan.

Att säga sanningen, var denna likväl i sin sort långt trefligare än nämnda stora rum, med sina från förra seklet mörknade tapeter, liknande fläckadt läder, sina stora och klumpiga ekskåp, och ofvanpå dem en slags rymliga krukor af blått och hvitt porsellin, om två till fyra kannors rymd, till formen liknande grafurnor med höga spetsiga lock.

Traditionen omtalar, att i sådana skåp förvarades lager af godrån, tunnrån och klenäten, som i

stort tillagades af någon deri skicklig person, för att vid tillfällen begagnas. Hvad skulle nutidens läcker-
munnar säga om en så gammal kost?

Utomdessa tjente de till förvaringsrum för torkade örter och kryddor, samlade under sommaren af en omtänksam husmoder, ty i forntiden hörde det till kvinnans bildning att ega en viss kunskap i medicin, för att kunna räcka en hjälpsam hand åt de lidande.

Men de gamla mobilierna föra oss för långt tillbaka i tiden. Detta rum stod nu obegagnadt. Den förra egaren hade för några tiotal af år tillbaka byggt och inredt en öfvervåning, som nu utgjorde familjens boningsrum.

Som vanligt är fallet på landet med gamla obodda rum, stod äfven detta i dåligt rykte bland tjenstefolket. Om vintern voro luckorna tillslutna, och den som om våren befalltes att öppna dessa luckor samt det enda fönster, som var försedt med gångjern och hakar, för att åstadkomma en vädervexling i det fuktiga rummet, gjorde det aldrig utan farhåga att få se något "otyg." Man kan således lätt tänka sig det intryck, den nyheten väckte ibland tjenstefolket, att den gamla salen skulle begagnas till den i långa tider med längtan motsedda "Juledansen."

"Det är bestämdt den förnäma "näbbans" upp-täger", påstod drengfogden, "det säger jag, ty aldrig hade hvarken baron eller hennes nåd fallit på sådant der."

"Häcken ska' nu bli den som ska' stöka till den?" frågade drengen Antti skrattande, och såg sig omkring.

"Det borde bli näbban sjelf, för si, hon har varit i Stockholm, der di hvarken tror på Gud eller fan", svarade fogden.

"Hellre må vi bli utan dans, än att gå dit", utlät sig en af pigorna, "tänk bara, om de der obäkliga skåpen och krukorna begynna att dansa med."

"Tycker du det Stinta! Det våga de väl icke då prestfar och länsman, jemte annat herrskap kommer dit, för si, det blir riktigt på stort den här gången, männ' tro." Detta yttrades af "husredejan", en äldre person som egde ett visst anseende hos de andra.

"Må så vara då, men roligheten för oss är till Blåkulla." Deri instämde alla. Detta samspråk inträffade emellan folket under qvällsvarden i köket.

Då stampade någon af sig snö i förstugan. Nils inträdde bärande några skjutna fåglar, med ett gladt: "god qväll."

"Hej! Se Saxli-Nils", ljöd det från alla läppar. Karlarna kommo och skakade hand med honom, qvinnorna gåfvo honom vänliga blickar. "Nils hemtar oss fåglastek till gästabudet", yttrade husredejan, "det blir allt välkommet hos hennes nåd."

"Här redes då till gästabud; jag trodde det bara var fråga om juledansen, som efter hvad hennes nåd sjelf sade mig härom dagen, skulle bli nyårsqvälln, det är i öfvermorgon."

"Så blir det fuller också, men fåglasteken den blir åt herrskapet och rakar vår näsa förbi", skratade Antti.

"Å, kalfven behöfver ej skor för att dansa", svarade Nils muntert, "det blir således säkert nyårsqvälln?"

Alla jakade, och nu underrättades han om hvar-est dansen komme att hållas, och den otrefnad de väntade sig.

"Hysch! hennes nåd kommer!" afbröt tvärt detta meddelande.

"Hör på, Antti", sade friherrinnan, "här är nyckeln till stora salen der dansen kommer att bli, bär genast in ett fång med ved och gör eld på spiseln."

"Nu på qvällsqvisten? — ers nåd" — — stammade drengen.

"Ja och tidigt i morgon. Se, god afton, kära Nils, jag såg dig icke när jag kom in. Du är lika ordhållen som rask, och borde bli hofjägare hos kungen. Men hvarför står Antti der och sölar? det blir sent."

Antti gjorde en gudsnådlig min med handen bak örat. "Tag icke till misstyckes, hennes nåd, men då Nils alltid får heta rask och karlavulen, så låt honom visa raskheten nu också, och föra veden dit in och fyra i spiseln. Nog skall jag hemta en vedböla utanför dörrn, så den skall förslå, men i qväll tycker jag det är bättre att fly än illa fäkta."

Friherrinnan ville visa sig ond, men Nils erbjöd sig genast att förhjelpa Antti ur sitt bryderi.

"Fan fare i den Nils!" utlät sig drengfogden, sedan han gått, "alltid visar han sig vara öfverman!"

"Stor glädje och gamman får du icke genom tillställningen i den gamla salen, ty folket knotar", sade friherrinnan till sin dotter när hon kom in från köket. "Om icke Nils händelsevis kommit hit och varit närvarande, hade ingen eldning blifvit af i afton. Antti, som erhöll befallningen, puttrade förfärligt emot, då Nils sjelfnant åtog sig göromålet."

”Att döma efter mammas ständiga loftal måste denne Nils vara en chevalier sans peur et sans reproche i sin sort. Vill mamma, så gå vi dit ner? Jag har en riktig lust att se denne hero de village, huru han öfvervinner de spöken, som enligt folkets inbillning husera i vår danssalong.”

”Hvad du kan prata!” svarade modren litet misslynt. ”Spöken finnes der troligtvis intet, men väl råttor, och för dem är jag gruffligt rädd, emedan jag just i detta rum fick en sådan hjertkläck.”

”Det har mamma ej berättat. Visserligen blefve det ledsamt om dylika djur deltaga i dansen. Jag bär också stor respekt för dem, men hjelten Nils tör genom stampningar skrämman dem på flykten, och så snart elden brinner, går jag bestämdt dit; mamma gör hur hon vill.” — Bjellerklang hördes utifrån.

”Pappa kommer just i grefvens tid att ledsaga mig”, fortfor Ebba. ”Han är säkert äfven nyfiken att se huru det der rummet tar sig ut som dansrum.”

Baronen sade att han gerna gick dit i så behagligt sällskap; blott en gång hade han tittat dit in, men ehuru en sommardag, tyckte han det vara bra dystert.

Nils hade varit tvungen att anlita alla sina krafter, att få det rostiga spjället utur formen. Frikostigt med näfver och torrved kom slutligen elden att brinna friskt, nu först vände han nyfikna blickar omkring rummet, då förnam han talande personer utanför dörren; troende att det var några af tjänstefolket, ropade han muntert: ”se så, kom nu in, edra bönhasar och rädda krukor!”

Med en viss skadeglädje att Nils misstog sig,

öppnade den utanför stående Antti dörren, och nu inträdde baronen och fröken Ebba.

Nils tog af sig skinnmössan och syntes något förlägen.

"Nils ger oss en vacker välkomna!" yttrade Ebba skrattande.

"Med förlof nådi' fröken, jag trodde det vara"

— — — — —
 "Det funno vi genast", sade baronen litet förnämt. "Ett förb-dt dystert och mörkt dansrum blir det likväl, finner må chere Ebba det icke sjelf?"

"Visserligen, men — om bara de stygga skåpen ej toge bort det bästa rummet, så" — —

"Det är lätt hjälpt", invände Nils, "med några karlatag flytta vi dem på en vägg, på den här till exempel, och ställa sedan ljus emellan de der gubbarna, pekande på krukorna, så blir nog rummet ljusst."

"Nils tyckes ha arrangement-genie", sade Ebba bifallande. "Han får således ställa till, huru han finner bäst; våra karlar skola lyda er och hjälpa till."

"Han behöfver nog qvinnobiträden också", skämtade baronen, "ty ett helt sekels damm ligger öfver och omkring dessa skåpmonument."

Friherrinnan tog helt illa vid sig, när hon hörde att skåpen skulle flyttas och förklarade det vara ogörligt och onödigt; hon måste dock ge med sig, men förbehöll sig att vara närvarande.

Nästan hela husets personal var samlad andra dagen då flyttningen verkställdes. Flere än en, och isynnerhet Ebba lade märke på att den goda frun med en viss oro i blicken såg på en af dessa urnor — vi vilja så kalla dem — och anbefallte den stör-

sta omsorg vid dess handterande, ty den befunns vara sönder ofvanom fotställningen. Baronerna och Ebba sågo leende på hvarandra; de unga anse alltid det urmodiga såsom skräp.

Fröken Beata och ett par andra äldre fruntimmer af hennes bekanta, boende i trakten, pastorn och hans fru samt länsmanen med sin familj voro nyårs-afton bjudna redan till middagen. Oförmodad för damerna i huset var ankomsten af tvenne officerare, som passerat julhelgen hos släktningar och träffat Wetterkreutz i Tavastehus.

Inseende att folket, för hvilket dansnöjet egentligen var tillstäldt, blefve förlägna i herrskapets närvaro, lät man dem tidigt samlas och vara för sig sjelfva tills de då vanliga danslekarna vore i full gång; men länge gaf Ebba sig icke tålmod att vänta, hon och de båda länsmansdöttrarne smögo sig en om sender dit, för att obemärkta af de i leken deltagande kunna betrakta dem.

Om någon fruktan för spöken var numera ingen fråga, utan glädjen stod högt i tak. "Fria vill Simon sälle" och andra lekar, lånade af svenskarne, aflöste hvarandra.

Sjelfva rummet tog sig rätt trefligt ut, de fula väggarna voro öfverklädda med hvitt, hvarpå festoner af en- och granris jemte en rönnbärsklase här och der icke tog sig illa ut, upplysta af några spegellampeter. "Uppsatserna" sågo äfven snygga och vänliga ut, blott en af dem stod der mörk i hågen, ty lydande matmors befallning, hade ingen vågat lägga

tung hand på den; Ebba hade den ofta under aftonen till föremål för sitt gyckel, sägande att det var ödets urna.

Då hon ännu obemärkt af de öfriga höll sig bakom en frodig nämndemansmor, såg hon huru Nils äfven här obestridd var den förste, nästan alltid dansade han med en och samma flicka; frimodigt sågo de på hvarandra under dansen. Det var den så kallade sandhampolskan, som Nils lärt sig på ett bröllop i Tavastehus. Trogen takten, syntes rörelserna ega en samklang likasom sången, deras röster voro välljudande och förutsatte öfning.

Denna flicka är säkert hans fästmö, tänkte Ebba inom sig, hygglig nog, men han kunde förtjena en vackrare.

Den förlägenhet herrskapets ankomst väckte, skingrades snart genom tvenne spelmän, hemtade från staden.

De spelade upp en menuet — adertonde seklets förnämsta dans — här dansades den med fyra par: de tvenne officerarne, baron Wetterkreutz och länsmannen. Herrarne dansade med hattarna på, och den tiden vår berättelse infaller, brukade militären strutsfjedrar i sina hattar, som höjde effekten. Denna dans egde utomdess egenskapen att utveckla grace, såväl i ställning och rörelser som anletsdrag.

Bruket ville att kavalieren tog upp till första dansen, derefter var det damernas rättighet till den andra, och så vidare. Ebba vände sig till Nils.

Rodnande förebar han sin okunnighet, men på hennes försäkran, att han endast behöfde gifva akt på de andra paren, antog han uppbjudningen, och var snart hemmastadd i vändningarna. Sedan förde

han Lovisa med samma förmaning i dansen och det gick bra.

Ebba hade fått reda på hvem denna flicka var. Hon gjorde sin mor uppmärksam på henne, sägande att hon skulle bli en hygglig kammarpiga för dem. En stund senare vände hon sig till Saxli-värdinnan, med ett beröm öfver dotterns dans och sång jemte sin förmodan att Lovisa var fästmö åt hennes fosterson!

"Derpå har ingen tänkt", svarade hon något tvärt. "Lovisa är ännu bara barnet, och jag sjelf icke så gammal att jag ställer mig under en måg."

"Om ni så tänker, och deri gör ni ganska rätt"; inföll friherrinnan, som på Ebbas vink närmat sig, och hört de sista orden, "men då bör ni antingen aflägsna Nils eller Lovisa hemifrån."

"Med Nils miste jag tomtebolyekan, och flickan behöfs nog hemma vid sysslorna."

"Men en piga uträttar ju allt detsamma", invände hennes nåd, "och Lovisa kan göra lycka, hon kan till exempel bli fröken-piga hos oss, och sedan göra ett godt gifte. Det der tål kanske att fundera på, mor Annika."

Såden föll i god jord, Annika bearbetade så skickligt sin dotter, att hon samma vår kom i tjänst på herregården.

Om Ebba uppgjort en plan för sitt handlingssätt, hade den ej kunnat vara konsekventare: flickan var aflägsnad från Nils och hon sjelf hade någon, som hon kunde tala vid om — honom, men ännu hade hon ej gjort sig reda, hvarföre eller hvarthän det förde.

Under denna vår och sommar sammanträffade Nils ofta med fröken Ebba. Hon gjorde långa pro-

menader kring fälten och — händelsen förde henne merendels dit, der Nils arbetade; han var dock aldrig sjelfkär nog att tänka, det någon afsigt låg i dessa möten.

Den stackars flickan, tänkte han ibland, hon har bra tråkiga dagar, så rik, så herrskap hon än är. Hon tycker sig ej behöfva arbeta, derföre leds hon dagen i ända; tvi vale den modren, den gamla harpan! som kommersa sig till den unga mannen! långt bättre passande till hennes måg; der gå de alla att leka fremmande, istället att det borde vara godt och kärleksfullt, och hade så varit, om hon ej vändt upp och ned på naturen.

En afton, temmeligen långt lidet på hösten, stod Nils och slöjdade på en grindstolpe vid landsvägen. Efter några regniga dagar var vädret åter vackert, och vägen temmeligen upptorkad. Ifrig med sitt arbete, som han ville sluta innan mörkningen, varseblef han icke att någon nalkades, förrän en välbekant, välljudande röst sade: "God afton."

Utan att hindra sig från arbetet, svarade han temmeligen kort: "God afton, fröken!"

"Hösten kommer med stora steg, och dagarna bli allt mera tråkiga och ledsamma", sade Ebba efter en ömsesidig tystnad. Då Nils icke svarade, tillade hon: "minsann är icke Nils en skicklig timmerman också."

"Bonden måste sjelf förstå att slöjda hvad han behöfver."

"Men det är ju ett mödosamt lif!"

"Hvad får det hjelpa? men vet fröken, en fördel har det likväl."

”Och den är?” frågade hon.

”Jo, ser fröken, vi hinna aldrig ha ledsamt”, svarade Nils leende. ”Våra qvinnor klaga aldrig der-öfver; ut- och insysslor räcka nog till, och sitt-gerningar anse de som tidsfördrif, och hvilans smakar så bra när man är trött.”

”Nils är pikant i afton”, svarade fröken litet träffad, ”tro dock icke att jag alltid är sysslolös. Kommer Nils och helsar på Lovisa om söndag, skall han få se en så vacker taffla jag schatterar.”

”Nog vet jag att fröken är tillärd på grant och fint, men hvad nyttar det till, om det ej gör fröken sjelf och andra glädje?”

”Hvem säger att det icke så gör?” frågade hon.

”Då är det ju som det bör vara, fröken är god och ursäktar den som icke förstår sig på slikt. Gif bonden gröt så vet han hvad han äter, säger ett gammalt ordspråk” — — — och Nils arbetade med ny ifver.

Snabba fotsteg hördes från en gångstig genom skogen vid andra sidan af vägen; innan de visste ordet af kom mor Annika.

”Jag kunde väl tro det”, mumlade hon för sig sjelf; efter en landlig nigning för fröken, sade hon:

”Hennes nåd låter söka fröken öfverallt; en fremmande herre har nyss kommit resande från — ja in- te mins jag stället.”

”Var grannas mor sjelf framåt herrgården?” frågade Ebba.

”Nehej, men först kom drengpojken springande till vårt, sedan Lovisa, båda fråga om jag sett fröken, men som det är brått för den fremmandes skull, skjutsa jag dem hem igen och låfte söka.”

"Tack skall ni ha, grannas mor, nu har ni sprungit er trött för min skull."

"Jopa! ginvägen är kort öfver skogen, och jag kände till hvar Nils arbetade." Annika tog en klipsk uppsyn. Nils arbetade och syntes ej gifva akt på hvad de sade. Ebba var högst nyfiken att veta hvem den fremmande var, men då Annika ingenting visste vidare, än att han åkt i vagn, skyndade fröken och bondhustrun hvar till sitt hem.

Nils kom hem i mörkningen. En lågande stockeld upplyste den låga men vidlyftiga stugans svarta tak och väggar. På bordet var framsatt ost och smör samt en orörd filbunke, i stället för det vanliga lilla trädträget med salt ströming och handstäfvan med surmjölk.

"Har mor ock fremmande i qväll efter som j dukat upp med helgdagsmat?" frågade Nils och såg sig omkring i stugan; de voro allena.

"Den som glammar med storfolk bör väl också förplägas med herrekost", svarade Annika kort, der hon stod och silade upp qvällsmjölken i sina bunkar.

"Hvad går åt er mor?" frågade Nils, halft skämtande, halft förargad.

Annika svarade intet.

Nils tog ned jerntenen från spiselkanten, och gick till hyllan der strömingsväckan stod, samt stekte några fiskar på glöden. Sedan han ätit dem, drack han med trädskopan ur blandningsbyttan, det vill säga kärnmjölk eller annan surmjölk, utblandad med vatten, som merendels har sin gifna plats i en bond-

stuga. När Annika slutat sitt göromål, satt Nils framför elden och spentade pector; hon såg att den framsatta maten stod orörd på bordet.

”Du har ju icke ätit.”

”Jo, det har jag nog, men välmening hade intet satt fram den der maten, och mor är mig skyldig uttydning öfver stiekorden.”

”Stiekorden! jo, jo, dä' ä vanligt dä', kastar man en käpp ibland hundar, så qvinkar den som blir träffad.”

”Tackar ödmjukast för liknelsen! men den haltar, ty här var ingen annan hund, än jag att kasta på.”

”Hvem är så dum, tror du väl, att den icke ser huru näbban hänger efter dig”, utbröt Annika med häftighet.

”Näbban?” — ”Eller fröken Ebba, kantänka!”

”Hvad menar i med det der, mor?” frågade Nils och spände stora ögon.

”Hm, hvad alla menar, när de se en ung qvinna göra sig till för en karl!”

”Ha, ha, ha, ha! I hvad för afsigt skulle väl fröken göra sig till för mig? nog se de, att jag inte tar herretjenst — det har jag sagt dem rent ut. Göra sig till för mig! jag måste ännu skratta; hon en rik fröken, jag en fattig bondpojke!”

”Nå hvarföre hänger hon då jemt och samt efter dig?”

”Stackarn har längleds der hemma, och det undrar ingen klok menniska på. Hon går derföre ut i det fria och pratar med den hon träffar, hon kan icke kallas högfärdig då, tycker jag.” — —

"Högfärden hålls i skrinet, när kärleken sätter sig på locket", invände Annika försmädligt.

"Hvad är det för tokprat, ni håller? Fröken skulle vara kär i mig?! Å håll inne med sånt skämt", tillade Nils allvarsamt ond. "Mig roar det intet att höra, och gör någon annan det, så skratta de ut er, man skulle säga" — — —

"Hvarföre tiger du? säg ut." — —

"Jo, man skulle säga: Vore mor Annika tjugu år yngre, och Nils icke hennes fosterson, vore hon svartsjuk." — — Annika tog härvid en särdeles nyter uppsyn, men svaret uteblef, ty drengen och pigan kommo in, bärande en vattuså.

Strax derpå sökte hvar och en af dem den behöfliga hvilan.

Ofvanstående samtal inträffade fredagsafton. Nils tänkte icke vidare på saken. Han var med folket i rian, värdinnan sysslade inne, under mattimmen talade Annika om kyrkfärd för morgondagen; pigan skulle få åka med matmor, Nils rida på unghästen, om han så ville.

Annika hade sagt sig hafva ett synnerligt viktigt ärende till klockarmor och for tidigare hemifrån än vanligt. Att värdinnan hade med sig en brynost och ägg, väckte pigans förundran, ty hon — värdinnan — brukade ej vara så frikostig, isynnerhet icke mot klockarmor.

Nils anmärkte detsamma inom sig, och när han vid kyrktrappan såg den omnämnda qvinnan, frågade han efter "Saxli-mor", men hon hade icke sett henne, ehuru hon kom hemifrån, men någon hade sagt att mor Annika vore på prestgården.

Gudstjensten var knappt slutad, då "spögubben" — kyrkväktaren kallades den tiden så, emedan han under predikan gick omkring i kyrkan, med ett långt spö, i hvars smala ända var en liten blykula, för att dermed väcka dem som sutto och sofvo — spögubben således, kom till Nils der han satt, med tillsägelse från pastorn att infinna sig i prestgården innan han begaf sig hem, ty pastorn hade något att säga Nils.

Ovilkorligt flög den unge mannens blick till qvinnfolksbänken midtemot. Der satt Annika ovanligt rak och såg vänligt menande på honom. Utan att Nils rätt visste hvarföre, klack det inne i själen, tyckte han; hans egna på skämt framkastade ord, hennes utseende dervid, rann honom så bjert i hågen; detta jemte hennes hemligt hållna besök i prestgården gjorde att han för första gången nästan med bäfvan motsåg ett samtal med sin vördade lärare.

Med nedslagna ögon, förläget vridande på hatten, stod han snart inför presten.

"Det är icke ovanligt på landsbygden", begynte denne med allvarsam stämma, men med en viss förlägenhet, som icke undgick Nils, "icke ovanligt, säger jag, att en gårdsvärdinna, ehuru något till åren, som enka, gifter sig med en vida yngre man. Jag har således ej kunnat neka till Saxli-värdinnans anmodan att tala vid dig om saken, något på hvilket hon säger sig länge ha tänkt. Men endels har du ännu varit för ung till husbondekallet, endels har en ganska förklarlig blyghet afhållit henne ifrån att göra dig detta förslag; men efter hvad hon sagt mig, har du helt nyligen sjelf gifvit henne anledning dertill — hm! hm! — — — men som din fordne lärare, som

din skriftefader, frågar jag dig: har du noga öfvertänt ett sådant, i många hänseenden viktigt steg, ett steg som afgör din framtids väl eller ve?"

Nils, som i förstone afhört prestens ord med ängslig hjertklappning, höjde vid dennes sista ord med förtröstan sin blick. Det låg något i den talandes röst, som sade honom att hans egen åsigt delades här.

"Aldrig ett ögonblick har min tanke, långt mindre min böjelse lutat åt det hållet, herr pastor! Annika anser jag som en moder, dertill är hon berättigad, först genom sin ålder, hon är ju mer än tjugu år äldre än jag, sedan genom den vård hon skänkte min öfvergifna belägenhet som gosse. Ett sådant giftermål vore efter mitt begrepp både syndigt och löjligt."

Prestens blick klarnade något.

"Hon sade likväl att du i förgår sjelf gifvit henne anledning" —

"Förlåt om jag faller herr pastorn i talet. Sade hon då också hvad som var orsaken till mina ord? ord framkastade utan allsköns mening."

"Säg mig först huru dina ord föllo."

"Jag sade: att om folket skulle höra henne, skrattade de åt henne, sägande: vore Annika tjugu år yngre, skulle man tro henne vara svartsjuk på sin fosterson."

"Att man skulle skratta åt henne, förteg hon ganska slugt", smålog presten, "men att hon var svartsjuk dolde hon icke. I förmodan att det vore på hennes egen dotter, föreställde jag henne, att ett äktenskap emellan dig och Lovisa vore både Gud och människor behageligt, men då nämnde hon en person,

och som det var mig högst mothjudande att misstänka dig för en sådan djerfhet, och denna flicka för en låghet, bannade jag Annika allvarsamt för ett sådant tal."

Prestens blickar hvilade härvid forskande på Nils, men denne svarade helt frimodigt: "Jag håller af Lovisa som en syster, men har aldrig tänkt mig henne som hustru; och hvad fröken angår, så är det, med förlof sagt, bara ett struntprat af mor utan både rim och reson."

"Din öppna, ärliga blick öfvertygar mig lika mycket som dina ord" — försäkrade den gode pastorn, "och vi tala således ej mera derom. Visst borde jag som Annikas böneman nu omtala alla de förmåner du skulle vinna genom detta giftermål, men" — — —

"Inga förmåner skola någonsin förleda mig till ett sådant", invände Nils lifligt. "Se bara på baron Wetterkreutz, hur lycklig är han mån' tro, med en hustru, som kan vara hans mor, med en dotter, passande till fru. Lyckligtvis kan han vara borta långa tider emellanåt, men en bonde är fängslad vid hemmet, och är han icke så fin i sina fundament, så är han likafullt en människa."

Presten svarade ingenting, men nog tänkte han detsamma.

Innan de skildes, sade han: "Du skall ha betänketid till nästa söndag, det sade jag Annika. Fatta du emellertid något beslut för din framtid, kära gosse, ty med husfriden lär det bli si och så, sedan gumman fått korgen. Jag skall komma mot slutet af veckan till Saxli, håll dig då undan, så skall jag söka att tala förnuft med värdinnan i huset."

"Huru vore det om pastorn föresloge henne en

annan man, Toila-mågen, till exempel, som nu är barnlös enkling."

"Du sade något, som låter höra sig."

9.

Vi lemna Nils och hans giftaslystna värdinna och skynda till herregården, i det ögonblick Ebba från sin promenad inträdde på mangården. Der stod en af de moderna vagnar, som kallades "berlinare." Karlen som kört sysslade med de urspända hästarne; tillfrågad om hvem den resande var svarade han: "Herr von Ufvenborg."

Hon hade aldrig hört detta namn.

Ebba mötte sin mor i trapporna. Friherrinnan såg både orolig och bekymrad ut. "Hvilka infall af dig att så der vandra omkring på backarne. Gå nu genast in till dig, och kläd om dig, men låt det gå fort. Du måste hålla den fremmande sällskap, var artig, och underhållande, det är en äldre man."

"Så ledsamt att pappa nu inte skall vara hemma."

"De äro icke bekanta, bättre som bättre är — men du får nog höra, söla bara inte med ajustisen!" Och fort gick det äfven: modrens ord, och nyfikenheten gäfvö henne liksom vingar.

Ebba inträdde i förmaket i det ögonblick hennes mor yttrade såsom svar på något, som blifvit sagdt af den fremmande: "Så tidigt ni sjelf behagar."

Sedan friherrinnan presenterat sin dotter för "herr von Ufvenborg", föregaf hon oundvikliga bestyr, och

med många ursäkter för sin oartighet lemnade hon rummet.

På Ebba gjorde den resande ett behagligt intryck, ehuru han kanhända räknade sina sextio år, ty han var klädd efter det sista mode hon sett i Stockholm. Såväl snörmakeriet på hans röda sammetsrock, som spetskråset och manchetterna, allt var valdt med smak. Något för den tiden mindre vanligt var, att han nyttjade gröna glasögon, infattade i guld-bågar, dem han alltid bar, de voro honom outhärliga af vana, sade han.

Han förde genast talet på Ebbas aflidne fader, de hade varit mycket bekanta och haft många relationer emellan sig, en för honom särdeles vigtig affär uppgjordes året före krigsrådets död, och ändamålet med hans närvarande besök på Lampis, var att avsluta den.

Liksom i förbigående nämnde han, att efter en sexårig utrikes resa, inberäknadt ett uppehåll å hans sista vistelseort Stockholm, ärnade han nu med allvar bosätta sig i Helsingfors, der han hyrt en trefflig lokal på den så kallade "Tavastgatan." Helsingfors är väl för närvarande en småstad, sade han, men belägenheten är god, och närheten af den under arbete varande fästningen, med det stolta namnet Sveaborg, ger den en viss nobel anstrykning, då flere ansedda personer redan äro bosatta der; om vintern isynnerhet blir ett lifligt umgänge emellan stads- och fästningsboerna.

"Men den som lefvat med i hufvudstaden måste dock finna allt inskränkt och småaktigt", invände Ebba, med en liten suck. "Ack de herrliga fransyska komedierna, Vauxhallen, djurgården och mycket annat!"

”Med Stockholm kan en småstad i Finland aldrig komma i parell”, svarade han leende, ”men mycket kan väntas med tiden. För närvarande visar en konstmakare sina herrligheter i handlanden Bocks stenus vid torget*). Der ger borgerskapet och militären sina baler om vintern, äfvensom frimurarne, hvilka der ha sin ”loge.” Borgmästar B—m bygger som bäst en öfvervåning på sitt hus, och denna våning skall inredas till teater, då resande trupper besöka staden. Samma man anlägger en trädgård utanför Esbo tull, med engelska gångar, bersåer och lusthus. Han anlägger en plantage vid Thölö, icke långt från staden; der skall han plantera tobak, gräfva karp- och ruddammar; finnes der flere sådana företagsamma män, får staden snart ett annat utseende.”**)

Så språkade han, icke allenast att fördrifva tiden, utan äfven, som vi förmoda, för att väcka den unga flickans lust att resa dit. En man som förstod att tala om allt så *con amore*, föreföll henne som en gammal bekant; äfven om de sista företeelserna i Stockholm berättade han intressanta saker, och hon lyssnade med synbart nöje derpå.

Äfven han syntes intresserad. Han betraktade med sina blänkande ögon, det vill säga genom sina glasögon, den unga flickans smärta och likväl fylliga vext, hennes välbildade hvita armar och små händer, af hvilka endast handleden betäcktes af fina, grå, klipnings-halfhandskar, med rosenröda snibbiga uppslag, broderade med silfver. Tidens mode fordrade puder

*) Det nuvarande rådhuset.

Förf:s anmärkning.

***) ”Historiskt” fastän kanske ett decennium senare.

Förf:s anmärkning.

äfven i bättre hvardagstoilett. Den lilla quartershöga tupén var således betäckt med pudrets rimfrost, men de två fylliga lockarna, som å ömse sidor ringlade sig, nedflöto med deras egendomliga bruna färg på de vackra, blottade axlarna; lägg nu härtill ett af belåtenhet upplifvadt ansigte på en vacker adertonårig flicka, så undrar väl ingen på, att äfven han fann sig animerad och likväl — —

Likväl såg han några gånger på sitt guldur; en gång spratt han riktigt till vid ljudet af en knarrande dörr i nedra våningen, och reste sig liksom ärnade han gå ut, men friherrinnans ankomst i samma ögonblick tycktes föra honom på andra tankar. Hon bad honom ånyo om ursäkt för sin långa frånvaro, bannade sin dotter, att hon ej roat den ärade gästen med musik, och då Lovisa på hennes nåds befallning hemtade frökens luta och notbok, syntes han vara helt och hållet öra.

Efter en med största öfverflöd uppdukad aftonmåltid, fördes den fremmande till sitt rum. Ebba brann af nyfikenhet, men modren besvarade ingen af hennes frågor, och syntes vara upptröttad — af dagens bestyr.

”Herre Gud, fröken! hvad betyder allt det här?”

Med detta utrop helsade Lovisa sin unga matmor morgonen derpå.

”Hvad är på färde?” frågade hon.

”Jo, hennes nåd och den fremmande herrn, — som icke engång husredejan sett, fastän hon varit i huset sedan sista året krigsrådet lefde — har nu varit hela timmen i den gamla salen] der nere. Antti

befalldes först öppna fönsterluckorna, sedan flytta in ett bord, derefter lyfta ner en af de der krukorna, just densamma som ingen fick röra i julas. När han väl fått trollet på bordet, befalldes Antti att gå ut, således såg han icke hvad den innehöll, men han sa' att hennes nåd varit helt blek om näsan, sa' han."

"Inbillning af den harhertade karlen!" påstod fröken, "är söta mor der nere ännu?"

"Ja fröken, och den fremmande äfven."

Skyndsamt tog Ebba fram en med konstiga figurer stickad rosenröd sidenstubb från garderoben, iklädde sig denna jemte en korsett af sjögrönt atlas, öfver axlarne kastades en puderkappa af blomerad nettelduk, garnerad med spetsar, på hufvudet en silkesduk, ljusblå med hvita ränder, af håret syntes ej mera än den i all möjlig hast ordnade tupén.

"Herre jemine hvad fröken är söt och grann i de der kläderna, de har jag ännu inte sett fröken nyttja", beskärmade sig Lovisa.

"För hvem skulle jag nyttja sådant här på landet? men så gå unga fruntimmer klädde om förmid-dagarne i Stockholm."

Ebba fann dörren till det märkvärdiga rummet igenläst, i förstugan träffade hon en drengosse som på hennes efterfrågan munvigt berättade, att hennes nåd och den fremmande herrn länge varit i rummet. När de sedan kommo ut derifrån, hade den sistnämnde, klädd i en lång grön kåpa, burit något i sin näsduk; han gick genast i sin kammare och tog nyckeln ur sin dörr. Hennes nåd var nu som bäst i handkammaren. Ebba gjorde sig sjelf samma fråga, som Lovisa gjort henne: "Hvad betyder allt detta?"

Det var henne omöjligt att få tala vid sin mor i enrum. Kanhända att sjelfva rummet ger mig någon upplysning, tänkte hon, och frågade efter nyckeln. Äfven den hade Ufvenborg tagit med sig, det hade gossen sett, men ännu voro luckorna ej stängda, och fönstren icke högt från marken. Ebba med en kort kappa omkring sig, kapuchongen öfver hufvudet, skyndade till trädgården, men hösthimmeln hade ingen sol, glasen voro tjocka; sedan hon länge ansträngt synen, såg hon likväl bordet, och den "ominiösa urnan." Det råder positift ett frimureri emellan honom och mamma, sade hon för sig sjelf.

Ebbas vid mörkret numera vanda öga urskilde fragmenter af papper, förmodligen söndertuggade af råttor. Troligtvis hade ett sådant djur gjort sig bo i det skadade kärlet, hvars söndriga sida stod vänd emot fönstret. Nu kunde Ebba förklara sig modrens ord, om hennes vid ett tillfälle upplefvade skrämsel.

Men öfver hvilken hemlighet hade råttorna rufvat; hvad innehöllo papperen de förstört? hvem svarar henne på dessa frågor? männe tiden. Hennes fålamod sattes dock icke på något långt prof.

Under frukosten talades blott om likgiltiga ämnen, och Ufvenborg inneslöt sig åter på sin kammare; en timme senare inträdde friherrinnan till sin dotter.

Ebba erfor då, att de papper hennes far i lifstiden, i närvaro af von U. förvarat i en af "uppsatserna", innehöllo en öfverenskommelse dem emellan, att Ebba, såframt hon ej hyste någon bestämd motvilja, skulle vid passande ålder gifta sig med denne fadrens vän och förtrogne, som äfven var medveten och intressent i en vigtig hemlighet, rörande glada utsigter

för hennes framtid. Detta sades med stor förnöjelse af friherrinnan. Väl var dokumentet för öfverenskomelsen illa medfaret af råttorna, men Ufvenborg hade ur minnet ifyllt de förlorade meningarne, och renskrifvit det uppe hos sig. Papperen innehöllo utomdess en förteckning på penningar och gods, som han var bemyndigad att lyfta och omsätta m. m.

Den senare delen af modrens förklaring blef af Ebba litet och alls intet observerad; nu var det blott frågan om hon skulle uppfylla sin fars sista vilja. Det berodde på hennes samtycke. Ebba begärde några timmars besinningsstid.

Några timmars betänketid, för en hel lefnads väl eller ve, vid sidan af en man, jemnårig med hennes far, om denne ännu lefvat, en man som hon dessutom icke känner?

På denna fråga af läsaren, som vi med själens öron tro oss höra, lemna vi följande svar:

Ebba hade icke från barnåren fått något begrepp om en ren och ädel kärlek, som genom försakelser och trohet i nöd och i lust bidrager till det älskade föremålets jordiska och andeliga väl. Ebba hade snart uppnått nitton år, utan att älska eller blifva älskad. Kurtiserad hade hon nog varit i hufvudstaden, men blott med dessa grant klingande fraser, liknande ljudet af välstämda bjellror som låta behagligt, men lemna intet intryck i själen.

Den ena bilden utträngde den andra; hade hon dröjt längre i denna omgifning vore hon vid sina nitton år en kokett, men nu var hon det icke.

Den bildning hon erhållit, var endast en glansfernissa öfver konturteckningens svaga partier, lik nu-

tidens granna bokpermar och omslag, innehållande haltlösa skizzer och poetiskt nonsens m. m. dyl., utan hvarken moral eller tendens. Hennes religiösa begrepp var en utanlexa; välgörenheten var efter hennes uppfattning att kasta en slant i tiggarns hatt, men ej att genom egen omtanke och försakelse lindra någon likes behofver.

Då kontrasten var så stor mellan det lif hon nu förde och det hon lemnat, då hon var renons på intellektuel bildning samt saknade nyttig verksamhet, så föll hon antingen i en passiv tanklöshet, eller hopspann hennes fantasi romaner, som alla slutades med ett briljant giftermål, der hon utan all tanke på hus, man eller barn var högsta hönset i korgen på baler och andra nöjen, dem hon nu till sin stora sorg alla måste umbära i verkligheten. Då blef hon genom modrens yttrande uppmärksam på Nils.

Det var ändå en omvexling, ett tidsfördrif i enformigheten att fästa ögonen på den unge hyggliche bonddrenge med det öppna, glada och lefnadsfriska utseendet.

Mellan hans tal och väsende och stockholmsprättarnas konversation och manér var en himmelsvid skilnad, men just detta hade för henne ett eget behag. Ehuru han icke hade, hvad hon gaf namnet bildning, var han ingalunda dum; det låg en friskhet i hans åsigter, uttalade på ett enkelt men begrippligt språk.

Efterhand togo de inmaginerade salongshjeltarne, som i hennes fantasiromaner utmärkte henne som den skönaste, den snillrikaste, merendels alltid Nils' anletsdrag, ja hon uppsökte honom ofta på sina pro-

menader, endast för att rätt inpräglade dem i sitt minne, för att dermed smycka sina gynnade inbillningsfoster.

Så långt var hon kommen, då Ufvenborgs ankomst och de nyss beskrifna tilldragelserna gånvo tankarna icke en ny riktning, men väl en bestämd form: hon blef nu i tillfälle att verkliggöra hvad hon kallade sina vakna drömmar.

Det var ju frågan om en man, som kunde föra henne ut i världen, — det var hufvudsaken. Denne man hade väl en respektabel ålder, men icke något motbudande, ty hans figur tog sig bra ut i den med omsorg vårdade toaletten. Figureerna i hennes camera obscura voro alltid ajusterade i "grand parure."

På eftermiddagen samma dag flyttades alla hennes ringar till högra handen, för att lemna förlofningsringen ett desto utmärktare rum på den venstra.

Något bifall från stjuftadrens sida kom icke i fråga; hans i nästkommande vecka väntade hemkomst afvaktades endast för eklateringskalaset och lysningens uttagning; bröllopet utsattes till julhelgen.

Dagen derpå var söndag. Husfolket underrättades om den stora nyheten att fröken var förlofvad och fästmö åt den fremmande herren.

Händelsevis for ingen till kyrkan den dagen och nyheten spred sig således icke omkring. Nils, som just ingen trefnad hade hemma, gick mot aftonen till herregården, der omringades han af det samlade tjänstefolket, alla ville vara den första, som förkunnade honom den stora nyheten, att fröken var förlofvad.

Gud ske lof! var den unge mannens första tanke; hans första fråga: "med hvem?" Ingen hade rätt uppfattat den fremmande herrns namn, men att han var

adelsman och rik, det var säkert. Hennes nåd sade "herr bror" till honom, likasom han strax efter sin ankomst dit kallat henne "fru syster", men i dag vid middagsbordet hörde Lovisa honom säga: "skärmor", men hvad detta ordet betydde, kände hon icke.

"Nå än fröken Ebba då?" frågade Nils.

"Något konstigt var det också, men det har jag hört förr; hon sadé "mång ami", men både rik och förnäm måste han vara, ty fröken är glad och nöjd, men gammal är han."

"Han kunde justament göra utbyte med våran baron", utlät sig en af karlarna. Det var all den upplysning Nils kunde erhålla. Han blef af hennes nåd trakterad med ett glas rödt vin, och erhöll uppdrag att skaffa henne vildt, isynnerhet till nästkommande söndag.

Efter par dagar kom baron Wetterkreutz hem, han mottog först den obekante gästen, sedan notisen, med stora ögon, han önskade dem ömsesidig lycka; men hvad han tänkte, det visste ingen.

Vid bordet drack han, enligt bruket, "brorskål" med sin tillkommande måg, men sade sedan ofta "far-bror", förmodeligen af tankspriddhet. Det var första gången de sågo hvarandra, baronen hade få bekantskaper i Helsingfors, och Ufvenborg, som nyligen bostatt sig der, hade ännu icke besökt fästningen. Till nästa söndag skulle ortens ståndspersoner inviteras, och förlofningen eklateras; och då det en dag rådde en liten konfussion under upppassningen vid bordet, tog friherrinnan sig anledning att klaga öfver svårigheten att här på landet erhålla en dertill skicklig bejtent, nämnde dervid Nils, samt de förslag och för-

måner hon förgäfvades erbjudit honom. Huru nu talet föll, omnämndes äfven att han ej var barnfödd här i trakten, och ingen kände hvems barn han var. Ufvenborg lyssnade uppmärksamt, det ena ordet gaf det andra, och då han hörde det Nils kunde både räkna och skrifva, både svenska och finska, önskade han se och tala vid honom, ty han sade sig vara i behof af en skrivvare och ville som sådan taga honom i tjenst.

Ebba, för hvilken tanken på Nils i dessa dagar varit undanträngd, för tanken på toilette och tillkommande garderob, uppfattade lifligt detta förslag; uppkommen i sitt rum, satte hon sig genast ned och skref några rader derom till den unge mannen.

Det är med en slags mystisk känsla man i unga åren bryter sitt första bref; huru mycket mera den tiden, då skrifkonsten icke var allmän. Nils erhöll ju äfven detta bref under de dagar, han enligt prestens råd, borde fatta ett beslut för sin framtid.

Nils genomläste många gånger dessa rader; han insåg nog det välmenande, ja äfven fördelaktiga i detta anbud — en skrivvare var ju ingen betjent, som hängde bakpå vagnen. Likväl var han villrådig; och för att vinna tid, ville han först se den person, hos hvilken han tillbjöds denna befattning.

Lördagsmorgon vandrade han med väl försedd jagtväska till herregården.

I köket fann han ingen menniska, men friherrinnan var i handkammarn; hon såg bekymrad ut, och hennes första ord voro: "Det var för väl att du kom, kära Nils; lägg ifrån dig bördan och spring till Lovisa, hon städar der uppe antingen i barons eller den

fremmande herrns rum — bed henne lemna alltsammans och komma hit på eviga fläcken.”

Han träffade Lovisa i det yttre rummet, en slags försal till de båda herrarnes rum; en dörr stod halföppen, der inne såg han en man sittande i en begrundande ställning, lutad öfver en på bordet utbredd landkarta.

Alldeles obemärkt af honom, hade Nils framfört sitt ärende till Lovisa, lika sakta frågade han, visande på ofvannämnda person: ”är det han?” Hon förstod hvem han mente och svarade: ”ja.”

Gynnad af tillfälligheten kunde han obemärkt tillfredsställa sin nyfikenhet.

På engång var det likasom bilder från hans barn-dom visat sig. Det var dylika kartor hans far hade målat der borta i skogshemmet; många, många gånger hade Nils sett honom sitta såder begrundande. Några ögonblick hade Nils, fattad af detta minne, egenat föga uppmärksamhet på mannen, men då denne, troende sig vara allena, tog af sig glasögonen och med en egen hvardagsgest tog sig om näsan och sedan begagnade näsduken, derefter stödde spetsen af näsan mot venstra pekfingrets andra led, med samma armbåge innesluten i högra handen, med ögonen fästade på en punkt af kartan; då var Nils på vägen att uppgge ett rop: det var hans egen far. — —

Likasom jagad af furier skyndade han bort.

Så mycket, hvarom han förut ej haft någon redig uppfattning och hvarpå han under årtal icke tänkt, stod nu i ett klart, men tillika hemskt ljus inför själens öga. Icke för alla världens skatter ville han sammanträffa med denne fader; och med en man, som på

ett afskyvärdt sätt gjort sig fri från sin första hustru, skulle nu den unga, oförståndiga flickan förenas! — Han borde ge henne en varning, men på hvad grund, hvilka bevis hade han, om han äfven upptäckte sig vara den mannens son.

Vandrande länge af och an i den mörkaste delen af skogen, föll han omsider på den ljusa tanken att låta bli att grubbla och öfverlemna allt i försynens hand, i det han följde den ibland påkommande lusten att gå i krigstjenst.

Hitintills hade pligtkänslan och tacksamheten mot Annika afhållit honom, men just emedan hon ville binda honom vid sig, ansåg han sig nu vara fri. Men striden emellan pligt och samvete var icke utkämpad ännu; skulle han lik en tjuf stjåla sig från det hem, som i så många år varit honom en fristad, der man aldrig ansett honom som fremling.

Väl visste han med sig att han af alla krafter sträfvat för husets förkofran, aldrig hade någon lön kommit i fråga, genom sin skicklighet i jagt hade han försett sig med helgdagskläder och andra behofver, men derpå tänkte han icke. Det är egennyttans beräkning som uppdrager debet och kredit, ej det tack samma hjertat, som aldrig tror sig göra nog för att löna en omhuldande vård. Icke båtår det hvarken mig eller andra, att jag går här och funderar, tänkte han åter, bättre att jag går hem, och förrättar dagens arbete, och sofver på saken; ger Gud dag, ger han råd! — och likasom i följd af denna sista tanke, uppstämde han den vackra psalmen: ”Min själ och sinne, lät Gud råda!” Klarare blef hans stämna, lugnare

hans sinne, i allt mera fast förtröstan på den hand, som styr människans öden, begynte han fjerde versen:

”Han utser tiden att hugswala,

Han skickar oss det nyttigt är” — —

då han trodde sig höra steg af någon som närmade sig, men obekymrad derom fortfor han med sin sång till versens slut, då han befann sig vid en gärdesgård invid den väg, som förde till hans hem. I beråd att klifva öfver den, såg han en person, som han nu framförallt önskade träffa — det var den gode presten, som enligt aftalet dem emellan nu varit på Saxli, för att tala vid mor Annika. Stadd på hemvägen kände han Nils på rösten, stannade och lyssnade till den välutförda vackra koralen, äfven glad att få meddela honom utgången af besöket.

”Det gjorde mig godt in i själen att höra dig sjunga, kära Nils”, sade han. ”När människan i sina bekymmer, förtröstande till Guds nådiga styrelse, öfverlemnar sig till hans behag, då får allt en god utgång. Jag medför till en början goda nyheter.”

”Herr pastorn kommer således hemifrån vårt?”

”Ja, och mor Annika kom mig på halfva vägen till mötes om det andra giftermålsförslaget.”

”Gud vare lofvad, så är jag fri från den sorgen”, utbrast Nils med lättadt hjerta, ”nu återstår det bara för mig att på vackert manér lemna Saxli.”

”Måhända går sådant lätt nog”, smålog pastorn. ”En korg är alltid tung att bära, och qvinnan är svag! — Annika skall, som jag förmodar af ett och annat ord hon fällde, icke sätta sig deremot.”

”Jag ville önska att det kunde ske i morgon dag, men hvart och huru?” invände Nils.

”Här har jag något som troligtvis kan bli dig en ledstjerna”, sade presten och räckte Nils ett försegladt bref.

Det hade på förhand fägnat den godsinte presten att öfverraska den unge mannen med detta bref, men i stället blef han sjelf öfverraskad, när han såg Nils tvekande mottaga det och sedan helt bestört läsa utanskriften: till bondesvennen Nils Jöransson.

Nils var fullkomligt öfvertygad, att ingen här på orten kände hans faders förnamn; om han äfven som barn nämnt det, hade man längesedan glömt det. Jöran var utomdessa ett ovanligt dopman här i trakten. Folket hade vant sig att kalla honom Saxli-Nils, i kyrkoboken var han uppkallad efter fostermodrens affidne man, som hette Johan. Var det således hans far som skrifvit detta? Denna tanke hade strax bemäktigat sig honom, ehuru föga sannolik den sedan vid bättre eftersinnande syntes honom, denna tanke, säga vi, gjorde honom häpen; huru hade han spanat upp honom, hvad ville han?

Presten såg på honom under det dessa tankar flögo genom hans hufvud, och sade sedan småknotande: ”I stället att ”bli glad som en speleman” när du får ett så ståtligt herremans-bref, ser du ut som du fått iskallt vatten öfver dig.”

”Lemnade han sjelf brefvet åt pastorn?” stamade Nils.

”Hvem menar du?” — — — ”Den herrn som skrifvit brefvet.”

”Hur vore sådant rimligt? Detta läg inneslutet i mitt bref, och dateradt från Götheborg; det har legat

länge på postkontoret i Tavastehus, nu hemtade Anders det med sig i går.”

En blytyngd föll från den unge mannens hjerta. ”Hvad skrifver den gode och hederlige löjtnanten till pastorn?” frågade han.

”Endast några rader. Många inträffade händelser hafva hindrat honom att låta höra af sig, skrifver han, nu ber han att detta bref måtte med säkerhet komma dig tillhanda. Men tiden är långt liden på dagen och man väntar mig der hemma; gå du äfven hem, läs ditt bref med eftertanka och kom till mig i morgon i god tid, så få vi öfverlägga.”

Före dagningen skyndade Nils till prestgården, och insläpptes genast i pastorns ”studer-kammare”, der han fann honom rökande sin morgonpipa.

”Du uppförde dig något besynnerligt i går, min gosse”, började han, ”och du skall nu säga mig hvarföre du blef så häpen när du fick brevet; nog vet jag att det lärer varit första gången du fått ett sådant, men” — — —

”Herr pastorn må veta det jag äfven i förrgår erhöll ett sådant, och för en sådan som jag, är det intet fyskam att få herrskapsbref två dagar å slag.”

Man ser att Nils beredt sig på denna fråga, då han ingalunda var sinnad att yppa sin skyldskap med Ufvenborg.

”I sådant fall har du rätt — från hvem var det första brevet?”

”Från fröken Ebba.” Presten teg helt förbluffad och pustade fram några väldiga rökmoln ur pipan, litet tvehogsen huru han skulle behandla ett, kanhända kinkigt ämne. Men när han såg Nils stå alldeles lugn,

fann han saken mindre farlig, och sade vänligt: "Du visar mig väl det hon skrifvit?"

"Ja vassera tri", svarade Nils och tog fram brefvet ur västfickan. "Det är nog så vackert och prenterligt skrifvet."

Allt efter som presten läste klarnade hans uppsyn. "Det var ett hederligt anbud, ganska hederligt — nå hvad svarade du derpå?"

"Ännu icke ett ord. Jag ville först rådfråga ers vördighet."

"Det var beskedligt det, min son. Nå väl, som sakerna nu stå i ditt förra hem, finner jag förslaget ganska antagligt."

"Å ja, om man ser saken från den sidan; men som hvarje sak har åtminstone två sidor, så" — Nils syntes och var verkligen i förlägenhet om uttryck.

Icke alldeles obekant med den tidens lättsinne bland den högre samhällsklassen — och Ebba hade ju vext upp i sjelfva Sodom, trodde presten sig med säkerhet ana orsaken till den unge mannens förlägenhet.

"Jag förstår nog halfqväden visa, du behöfver ingenting säga. Hvem känner bättre än vi prester, huru den lede djefvulen går omkring i många skepnader och frestar menniskan genom verlden och vårt eget kött. Har du något annat på förslag?"

"Förrän herr pastorn gaf mig det andra brefvet, funderade jag på att taga värfning i Tavastehus, men se nu" — — —

"Det der afhandlar vi sedermera", inföll presten, "svara mig nu på min första fråga, hvarföre du häpnade, ja riktigt såg bestört ut, när du tog emot det

bref jag lemnade dig, ty ditt förra svar var endast ett skämt.”

”Intet så bara skämt heller. Jag var dumdristig nog att tro det fröken sporrat upp fästman sin för samma sak, och” — — —

”Hm, hm, bättre fly än illa fäkta, menar du. Nå hvad skrifver den hedersmannen löjtnanten?”

”Han vill, så framt jag ännu icke bestämt mig för något visst stånd, att jag skall komma till honom. I så fall bör jag begifva mig till Ekenäs, der ett fartyg ännu i höst afgår till Götheborg. En herre, hvars namn står i brevet, reser med, och under namn af hans betjent får jag följa med.”

”Låt mig läsa brevet.” Nils sökte förtvifladt i alla sina fickor, men kom sedan ihåg att han ömsat jacka.

Tiden var inne för pastorn att bege sig till kyrkan; derifrån skulle han sedan fara till Lampis och hålla tal vid bordet.

Med vemodigt hjerta lemnade Nils den litet nyfikne, men i botten hederlige prestmannen. Denne trodde sig ännu få träffa Nils innan han lemnade Saxli, men den unge mannen hade inom sig beslutat, att ännu samma dag begifva sig bort. Han skref derföre några rader till ett tacksamt farväl, föregifvande att han ganska oförmodadt fått åka med bakskjuts till den gästgifvaregård, som låg i hans väg.

Saxli-värdinnan, genom pastorn redan beredd på skiljsmessa, trodde att det endast gällde en vandring till Tavastehus.

Med sin goda bössa öfver axeln och sina helgedags-kläder och andra lätta persedlar i ett bylte, ett

pinspacksur med jernked, en gåfva af hans fostermor vid hans första nattvardsgång, Svebili långkatekes och psalmboken i rockfickan, anträdde Nils sin vandring.

Att Nils var borta blef snart kunnigt bland tjänstefolket på herrgården. "Han håller fri måndag och tisdan går med", sjöngo karlarna skrattande. "Nils är ingen rumlare, bara ingen olycka träffat honom", invände hans qvinliga bekanta. "Å pass, han sköter sig nog och är inte mera helgon än andra bra karlar", gäckades de förre.

Men då tisdagen och äfven onsdagen var förliden, och ingen Nils hördes af, föranleddes friherrinnan af Lovisas rödgråtna ögon att spörja om orsaken dertill, och då pastorn i veckan gjorde besök, bekräftade han det nu gängse ryktet, att Nils frivilligt kanhända för alltid lemnat Saxli.

I sitt afskedsbref till presten hade han på det bevekligaste anhållit, att ej ett ord måtte nämnas om det bref Nils erhållit under pastorns kuvert; hvarföre, insåg väl icke den gode mannen, men då han alltid värderat ynglingen, gjorde han honom gerna till viljes i en sak, som utomdessa icke rörde någon annan, och som det var ett ganska antagligt skäl, att Annikas giftermålsprojekt påskyndat hans länge hysta afsigt att gå in vid militären, så berättade pastorn huru han själf af Annika blifvit anmodad att vara talman, samt huru Nils upptagit detta, samt dervid yttrat att hans vistande på Saxli ej blefve långvarigt.

Söndagsmorgonen hade han talt vid Nils, samma qväll erhöll han några rader, der denne tog afsked och

förklarade, att en lägenhet yppats att få åka fritt med en bekant.

"Hvarthän gällde resan?" frågade Wetterkreutz.

"Efter Saxli-värdinnans utsago till Tavastebus", svarade pastorn undvikande.

Friherrinnan syntes vara ledsen att de förlorat sin snälle skytt, hvarföre hennes man tröstade henne med den försäkran, att de andra bondgossarna nog skulle förse huset med vildt, samt tillade, att Nils varit en narr, om han stannat på Saxli under sådana förhållanden.

Ufvenborg åhörde samtalet under tystnad; han var okunnig om att Ebba meddelat Nils förslaget om skrivartjensten.

Och Ebba? Hon framkastade endast den skämtsamma anmärkningen, huru roligt det hade varit att se mor Annika utstofferad i tupé med puder, plymer, perlor och glitter, som brud vid sidan af Nils, men blef smått häpen vid den bistra min, baron Wetterkreutz antog vid hennes yttrande.

Pastorn, som kanhända äfven såg detta, yttrade allvarsamt: "Det nöjet att se mor Annika som brud, får fröken troligtvis snart nog, men vid en äldre mans sida. Hon har på min inrådan vändt sina tankar på en annan, för henne mera passande."

Det var då inte rätta orsaken till hans echaperande, tänkte Ebba. När hon blef ensam, hopspanu hon en ny fantasiroman, huru som Nils af förtviflan öfver hennes giftermål, så brådstörtadt fattat beslutet att bli soldat, emedan han för intet pris velat se henne som brud med en annan, ännu mindre ville han komma i de nygiftas hus, o. s. v. o. s. v.

Störd i sina fantasier af Lovisa, som kallade henne till aftonmåltiden, skämtade hon rätt muntert öfver Annikas frieri till Nils, samt att det var ledsamt att det blef om intet. Flickan påstod att det bara var "elakt prat", men då fröken sade hvem som varit modrens taleman och hennes egen sagesman, som ännu vore kvar i huset, så att Lovisa kunde fråga honom, tordes Lovisa ej mera motsäga sin unga matmor, isynnerhet som hon ihågkom huru angelägen hennes mor varit att få henne själf hemifrån.

"Då tackar jag först Gud och sedan Nils att han gick sina färde", sade flickan halfgråtande; "bra ledsamt blir det väl efter honom, isynnerhet komma vi att sakna honom jultiden, men aldrig hade jag trott mor om sådant."

"Nils hade nog blifvit en beskedlig pappa för dig", försäkrade Ebba skrattande.

"Det hade ju varit ett riktigt "spetakel", justement som om jag gifte mig med vår klockares far", genmälte Lovisa med en ton som intet var utan sin peppar.

10.

Af det förutsagda finna vi, att relationer egt rum emellan krigskommissarien Fucks och Ufvenborg.

Då den förstnämnde kort före sin död meddelade sin hustru hemligheten af den i en källare förvarade skatten, erfor hon tillika, att en man som tidtals infunnit sig i deras hus, hade icke allenast kännedom om saken, utan var en medintressent. Han var den ende till hvilken hon med säkerhet kunde vända sig,

för att utan ett vådligt uppseende få smycken, guld och silfver förvandladt i gångbart mynt. Men hvarken mindes hon den mannens namn, uttaladt af den döende, eller hade hon gifvit synnerlig akt på hans person, de gånger han varit der, ty mannens görande och låtande angick ju icke henne som qvinna, det hade hon hört så många gånger att det blifvit henne en trosartikel. Likväl hade mången annan qvinna blifvit nyfiken genom det hemlighetsfulla i denna bekantskap; ty vid hvarje besök kom han i olika skepnad, det var endast af rösten hon trodde sig veta att det var samma person.

Vid mannens död hade hon på år och dag icke hört eller sett honom. Han var på resor och skulle vid sin återkomst infinna sig på Lampis och för henne uppvisa en dylik ring, som förvarades i en dosa, jemte dokumenter rörande "skatten", uti en af de stora porcellinskrukorna i den gamla salen. Hon erfor då krukans igenkänningstecken.

Vid dödsfallet tjänstgjorde salen som likrum, enligt tidens sed behängd med svarta draperier, hvarigenom skåpen doldes. Vid detta tillfälle söndrades krukkan. Gerningsmannen teg för godt och vände den lyckligtvis helblefna sidan framåt dagen.

Den mysteriösa mannen hördes icke af; man måste afvakta framtiden, tänkte frun. Skatten var emellertid väl förvarad.

Med undantag af det hon yttrat i brefvet till sin dotter, hade hon aldrig för någon lefvande varelse nämnt ett ord om denna sak.

Likväl beslöt hon att en gång undersöka stället der ringen och papperen voro förvarade, i den förmo-

dan att de sistnämnde måhända gäfvé en anvisning på den väntade mannens hemvist, åtminstone borde hans namn stå der.

De senast förflutna åren hade gjort henne klokare i många fall; hon insåg mer och mer, huru kinkigt det blefve för henne, att utan en deri intrésserad persons biträde, föra det fram i dagsljuset, som hon af många skäl fruktade tillhörde mörkret. Isynnerhet i hennes nuvarande ställning som omgift, något hvarpå den afidne icke tänkt, och således ej förutsatt ett sådant fall.

Hon passade på tillfälle en gång då baron Wetterkreutz var bortrest, och gick med ljus och lykta till den gamla salen, men fåfängt använde hon sin styrka att omvrida nyckeln, och måste anlita en dreng, för att öppna dörren. Hon gick in, sedan hon befallt honom stå utanföre till dess hon ropade, tillslöt dörren och steg upp på en stol vid skåpet, för att begynna sin undersökning.

Det varade få ögonblick innan hon uppgaf ett gallskri; karlen kom in och fann sin matmor nästan sanslös sittande på golvet, illa skrämmd af en råtta, sade hon.

Företaget uppsköts, och rummet beträddes icke förrän det iordningställdes till "Juledansen."

I början hade hon fruktat, det Ebba kunde fälla ett oförsigtigt ord till baronen om den fördolda skatten, men flickan hade icke lagt någon vikt på modrens yttrande i brevet, som efter genomläsandet genast togs till papiljotter.

Nu hade han inträffat denne man, hvars ankomst hon så länge förgäfvés väntat, men äfven alltid mot-

sett med en lätt förklarad räddhåga, när man besinnar det hemlighetsfulla i hans förra besök, under förra mannens lifstid. Utom dess kunde han inträffa gauska olägligt, om baron Wetterkreutz vore hemma. Denne var nu frånvarande, och huru annorlunda presenterade han sig icke. Han var ju en man af rang och anseende, hans artiga och manérliga väsende ingaf den med list och förställning obekanta qvinnan ett obegränsadt förtroende; till sitt förra hemlighetsfulla uppträdande förebar han politiska orsaker.

Den klokhet, eller rättare sagt bakslughet, hvarmed Ufvenborg genast förstod utforska, huru mycket eller litet hon var invigd i den framlidnes hemlighet, kom honom väl till pass vid genomseendet af de fragmentariska lemningarna af Fucksens papper; skickligt borttog han ett ord här, ett annat der; vid afskrifningen ifyllde han meningen efter behag.

Ponera äfven att friherrinnan hyst misstroende till hans redlighet, hvilket det ståtliga i hans uppträdande tillintetgjorde, med hvem skulle hon rådföra sig, för hvem skulle hon klaga? Han hade ostraffadt kunnat påstå sig vara egare af alltsammans; hvar egde hon bevis om motsatsen?

En förteckning på det i källaren förvarade godset fanns visserligen bland de rättätna papperen, men Ufvenborg hade äfven en sådan, och likväl dokumenterade han sig som egare till halfparten och den af Fucks utsedde mannen för hennes dotter; och då Ebba icke gjorde något inkast mot denna förbindelse, var vår friherrinna inom sig både glad och tacksam, att denna invecklade sak fått en så lycklig utgång.

Nu återstår att undersöka om Nils sett rätt.

Fullkomligt; det var hans far, samma man som sjelf erkände sig vara en verksam medhjelpare i de för Sverige och Finland olycksdigra händelserna under fyratiotalet. Af hämd, hade han sagt, som en syster-son till Patkull, men vid dennes död var Jöran ett litet barn och Karl den 12:te, det personliga föremålet för denna hämd, hade slutat sin hjeltebana, fallen för en annan nidings hand, innan barnet uppnått ynglinga-åren. Karl lemnade inga bröstarfvingar efter sig, hvadan då denna obehöriga hämdlystnad?

Läsaren lärde först känna honom under ganska tve tydiga förhållanden; sedermera sågo vi honom som enkling med tvenne barn öfvertaga förvaltningen öfver en aflägsen släktings egendom. Med rätt eller orätt blef han arftagare till denna egendom. I början gingo besynnerliga berättelser derom bland landtfolket, men då ingen gjorde hans rätt stridig, föll saken i glömska.

En händelse som djupt smärtat hvarje fader, bekymrade honom föga, eller blott såvida, om gossen råkat falla i händerna på hustruns enda lefvande släktinge, på hvilken han låtsat kasta ett sken af svart-sjuka, hvartill han hade hvarken skäl eller anlag.

Han var en af de menniskor, hos hvilka inga frön till goda och kristeliga grundsatser blifvit nedlagda medan hjertats jordmån är mjuk och bördig. Väl kunna de vara begåfvade med hvad man plägar kalla genie och ega förmåga att förvärfva kunskaper; men då den rätta ledstjernan felas dem, sträfva de endast för att väcka uppseende och jaga efter ett obestämdt mål samt fatta icke sällan motvilja för hvarje band af laglydnad, som hindrar dem. De gripa antingen med

list eller djerfhet, i den första kugge, de få tag uti, på tidens stora urverk för att svänga sig upp till det mål, deras inbillning skapat; men utan moralisk kraft att hålla sig fast, falla de, några för alltid, andra repa sig åter, för att på vinst och förlust, göra ett nytt nappatag.

Till dessa hänföra vi Jöran.

När han såg sig vara upptäckt och stämplad som landsförrädare, undanröjde han det han tyckte vara sig till hinder, flydde och fann en tillflykt för sig och barnen. Tidens storm lugnade sig efter hand, och Jöran skulle nu haft ett mål: nyttig verksamhet. Det var honom enformigt att i ro lugga skog, bygga hus och odla sin mark. Han gjorde derföre än längre än kortare resor. Det var under dessa år han besökte sin själsförvandt Fucks, ehuru det i deras skaplynne låg någon olikhet.

Det hemlighetsfulla i dessa besök kunna vi ej rätt förklara, sannolikt hade intriger och förställning blifvit Jöran mera vana än behof, dock förmoda vi icke utan skäl att hans andel i "skatten" för detta haft sitt hemvist på Trollehof.

En dag kom elden lös i den gamla boningen, huru, kände ingen, endast några ruiner återstodo. Jöran sålde egendomen och reste bort, först till Sverige, der han lemnade Petter, på en för oss okänd ort under fremmande vård, sedan utrikes, der hans intriganta själ säkert icke var sysslolös.

Nu var han återkommen, uppträdde under namnet von Ufvenborg, sade sig ha rekommendationsbref till ansedda personer i Finland, och vara bosatt i Helsingfors.

En afton, efter Nils's frånvaro, sutto baron Wetterkreutz med fru, Ufvenborg och Ebba på Lampis vid ett parti trisette, men spelet hade ingen tur den qvällen, ty med undantag af baronen syntes hvar och en upptagen af andra tankar.

Lovisa kom in och hviskade några ord till sin fru, som svarade nog högt för att höras af Ufvenborg, som satt henne närmast: "Gif honom först qvällsvard, sedan halm att ligga på i drengstugan."

Ufvenborg frågade flickan i skämtande ton, för hvem hon tog husets gästfrihet i anspråk.

"Det är en fattig karl, som varit soldat, och förlorat armen i krig", svarade hon, och tillade sedan: "Allt vårt folk har samlat sig omkring honom i köket. Han sjunger så roliga visor både på finska och svenska." Hon skyndade ut, likasom hon redan förlorat mycket af roligheten.

"Jag har lust att se den karlen", sade Wetterkreutz, som ej var road af spelets gång och steg upp från bordet.

"Som vårt spelparti då måste upphöra, kommer jag med", sade Ufvenborg synbart belåten. "Det intresserar mig att tala vid gamla invalider", tillade han liksom till en ursäkt hos fruntimren, för det han gick ifrån dem.

Ett ljudeligt skratt hördes från köket, herrarne inträdde obemärkta af folket, både karlar och kvinnor hade skockat sig omkring tiggaren.

"Det der var en hällkones så rolig saga", anmärkte Antti, och hade jag en sådan önskehatt, så

djekeln i mig, byggde jag icke ett slott af baraste gull, och" — — —

Han afbröts tvert af tiggarens sträfva och obehagliga röst, som sjöng:

"Hade jag mig en kappa malt
Och dertill en fingerborg humla!
Så skulle jag brygga ett ståligt öl,
Väl femton tunnor fulla.

Halingendaj!

I österland

Jag vet en man

Som kan koka mat, af getakött och spickesill,

Om han hade't" — —

Åter skallade en skrattsalva, som bifall, och sångaren höll just på att läska sin strupe med innehållet af ett tennstop, som den skrattande husredejan gifvit honom, då hans blick föll på de båda herrarne.

Han ställde genast stopet ifrån sig på bänken, och reste sig, men syntes vara temmeligen ankommen.

På baronens frågor: hvarest han var född, vid hvilket regemente han tjenat, och vid hvad tillfälle han förlorat armen, sade han sig vara född i Sverige, samt nämnde ett svenskt regemente, som var med i striden vid Fredrikshamn, der hade han mistat armen, och sedan han legat i månadtal på ett sjukhus, hade han nödgats anlita barmhertiga människor om sitt uppehälle.

"Du synes likväl icke taga lifvet tungt, utan sjunger för att muntra dig och andra. Här skall du få något att förse dig med vägkost." Med dessa ord lade Ufvenborg ett litet silfvermynt i tiggarens hand. Denne bugade ödmjukt men gaf derunder gifvaren en illparig

blick, som häntydde på gammal bekantskap. Ingen blef dock varse den, utom den som fick den, ty alla voro upptagne med att på nära håll begäpa fröken Ebbas fästman. Sedan herren i huset tillsagt hushållerskan att förse hans matpåse till följande dagens vandring, gingo de bort.

Knappt utkomna i förstugan hörde de honom sjunga med ljudelig stämma:

"Håkan han var en herremans dreng,

Förr'n tuppen, han gol, kom han ej i säng." o. s. v.

"En lustig ture är han dock, oaktadt allt elände", sade Ufvenborg leende.

"Men han har en högst gemen uppsyn, och är kanhända en inpiskad skälm. Hör på Antti", fortfor baronen till drengen, som mötte dem i förstugan, kommande från källaren med en fylld trädkanna i händerna och ett pertbloss mellan tänderna: "Se väl efter att alla dörrar äro ordentligt stängda i qväll."

Vid det svaga ljuset af det flämtande blosset, märkte icke den talande det sardoniska leende som lekte kring Ufvenborgs läppar.

Det var nära midnatt då tvenne karlar möttes, och sedan de med långa, tysta steg skyndat öfver gårdsplanen, och igenom den öppet stående trädgårdsporten, stannade de icke förrän de kommit i en allé af gamla lönn- och rönträäd. Den ena af dem var Ufvenborg, insvept i en grå slängkappa och hatten djupt nedtryckt i pannan; den andra, tiggaren, som gycklat i köket och sedan efter utseendet mycket öfverlastad, låtit leda sig till drengstugan, belägen i en

annan byggnad, der han genast stjelpt sig på halm-bädden och straxt insomnat.

Intet ord hade de ännu yttrat, nu var det tiggaren som började:

”Det var liksom vi hade beställt det der molnet, som skred öfver månan när vi passerade gården. Nu må hon fritt få skina, här kan ingen se oss.”

”Bara du är säker att ingen af drengarne hörde, när du lemnade stugan, tänk om någon vaknar och saknade dig!”

”Mycket säker. Jag var förtänksam nu som alltid, och bildade en kropp af halmen, hvarmed de så frikostigt försett mig, svepte ryan omkring kroppen, satte min gamla hatt på det såkallade hufvudet; nu täcker Anttis yllemössa Håkans kloka hufvud, ha, ha, ha, den token Antti såg så knipslug ut när han lade stallsnyckeln under sitt hufvud, kantänka!”

Under tyst samspråk nalkades de en fyrkantig plats, som bildades af tvenne korsande alléer. Midt på planen hade fordom varit en brunn, som redan var uttorkad när Fucks blef godsets egare.

Till allas förundran, som kände hans snålhet och brist på skönhetssinne, tog han arbetare — svenska soldater stadda på permission — som uppförde en slags byggnad öfver, der brunnen varit; mycket jord fördes derifrån, som skulle användas till drifbänkar, men af dem blef ingenting.

När Ebba kom hem från Sverige, hade modren fört henne dit, för att visa denna märkvärdiga byggnad, som hon kallade den, emedan den blifvit uppförd af en man, som eljest aldrig gjorde något utan ändamål.

”Ser icke den smånätt ut? Just som ett litet tempel?”

”De flesta brunnar ha dylika öfverbyggnader i Stockholm, här felas endast rören hvarifrån vattnet tappas, men här äro sirater, som föreställa kransar”, svarade Ebba.

Efter en vink till Håkan att stanna vid slutet af allén, gick Ufvenborg fram till det af oss nyssbeskrifna stället, han vidrörde den ena efter den andra af de sirater Ebba gifvit namn af kransar, tills en af dem gaf efter och lät vrida sig tills den lossnade. Då befanns der vara ett nyckelhål, i detta passade han en nyckel som han tog upp ur fickan. Likväl vred han icke omkring den, utan nöjd med sin upptäckt, återställde han allt i sitt förra skick, utplånade spåren efter sina fötter och vände om samma väg han kommit. Under vägen öfverenskom han med Håkan om en viss tid, då denne på ett af honom uppgifvet ställe skulle ha häst och åkdon i beredskap; derpå smögo de sig lika tyst till sina sofrum.

Det var redan djup skymning fredagsafton när Ufvenborg kom tillbaka från en längre promenad, lockad af det vackra vädret, sade han. Stadd på hemvägen upphanns han af en ridande, som ärnade sig till Lampis, medförande ett viktigt bref till honom, med en underrättelse som gjorde en resa till Borgå nödvändig, och som hvarje dröjsmål kunde medföra en för honom och andra oberäknelig förlust, tvingades han att lemna sin lilla fästmö på en eller annan vecka och uppskjuta lysningen till dess han kom tillbaka. På efterfrågan sade han, att karlen som lemnat bref-

vet genast skyndat tillbaka, glad öfver de utlofvade driickspengarne om han snart uträttade sitt ärende.

Friherrinnan hörde nyheten med blandade känslor af missnöje och belåtenhet, ty hennes hufvud hade under denna tid varit uppfyllt med mångahanda slag af hvad man skämtsamt benämner "Märtas bekymmer", huru allt skulle hinna verkställas och ordnas under den korta utsatta tiden för lysning, utstyrsel och bröllop.

Lysningskalaset med bjudning och mat var likväl redan arrangerad i hennes hufvud och fordrade endast handläggning, när denna oförmodade händelse inträffade. Huru lyckligt likväl, att det fatala brevet inträffade nu och icke i slutet af kommande vecka, ty då hade både slag och bak varit under händer, nu får kalfven och gässen tid att bli bättre gödda, och jag får längre tid att tänka på allt det öfriga och hinner inhemta fröken Agnetas råd i somt, jag icke rätt förstår mig på.

Sådan var ungefär friherrinnans tankegång, sedan första öfverraskningen var förbi.

För baronen syntes uppskofvet likgiltigt. Några sedermera framkastade frågor om orsaken till denna resa förrådde en viss förundran, kanske misstroende, så mycket förlåtligare som Ufvenborg skickligt undvek att besvara dem, utan att han dervid syntes hemlighetsfull.

Så öfverraskad Ebba blef i första ögonblicket, så lugn syntes hon sedan; när fästmannen beklagade sig öfver att nödgas lemna henne, med försäkran att påskynda sin återkomst, svarade hon vänligt: "För den som hoppas på något godt, blir väl icke tiden så lång."

För att icke störa familjens morgonsömn tog den resande afsked efter aftenmåltiden, och han var äfven borta innan någon af dem var uppstigen.

Sedan förlofningen eklaterades, hade Ebbas lynne undergått en förändring. Den oroliga bestyrksamheten för den till lysningstiden bestämda toaletten aflöstes emellanåt af en passiv likgiltighet för allt hvad dermed hade gemenskap; då öfverlemnades det till den från Tavastehus hemtade sömmerskans godtycke, för att efter några timmars förlopp korrigeras och ändras, med ett ord, hon var ombytlig och ofta retsam. Men efter Ufvenborgs bortresa var hon synbart lugnare, och vänligare mot sin omgifning.

Natten mot söndagen väcktes Ebba genom ett ljud, liknande det som uppkommer genom en nyckels kringvridande i ett rostigt lås samt genom frånskjutandet af en rigel; strax efteråt lät det som om en dörr blifvit våldsamt uppryckt. Hon tyckte ljuden komma från trädgården, utanför hennes fönster. Hennes första tanke var att tjufvar brutit sig in, men inga dörrar lågo åt den sidan, derföre trodde hon att hon hört galet och att det kanske varit vinden som åstadkom detta gnisslande i trädens grenar. Hon lyssnade ännu, men allt var tyst, hon kunde dock icke somna; efter en stund hör hon samma ljud.

Nu steg hon upp och skyndade till fönstret, ehuru natten var mera mörk, tyckte hon sig se tvenne skuggor i den förr omtalta korsgången, som låg ett godt stenkast från byggningen. De aflägsnade sig långsamt och försvunno mellan träden.

Betagen af en hemsk känsla ropade hon på Lovisa, som låg i rummet bredvid hennes. Hon kom,

men öfverallt rådde den djupaste tystnad, och flickan påstod att fröken endast haft en elak dröm.

Ebba trodde det nästan själf morgonen derpå och glömde hela händelsen.

II.

Samma morgon färdades tvenne karlar, klädda i den traktens vanliga bonddrägt, på en af dessa knaggliga och gropiga byvägar, hvarpå vårt land ännu har öfverflöd. Den ena af dem ville drifva på hästen för att komma fortare, men den andra satte sig deremot.

”Om vi nu, såsom herrn tyckes frukta, mötte några kyrkfarare eller varskos af någon från bondstugorna här i byn, skulle just ett sådant fläng på söndagen väcka uppseende, menar jag; träffa vi någon, är det klokast att sitta halfsofvande. ”Gubbarna ha gjort ena stadsresa och tagit till bästa vid vägkrogarna”, säga de då, och vi lemna dem i deras mening; innan skymningen äro vi och skatten i godt förvar hos syster min.”

Läsaren finner, att karlarna voro Ufvenborg och den enarmade karlen Håkan, och såsom denne förutsagt upphunno de samma enstaka boning, innan skymningen, der Jöran för många år sedan tog nattherberge med sina moderlösa barn.

Sedan de med strykande matlust gjort heder åt hvad värdinnan dukat upp, och genom en flere timmars sömn styrkt sig efter nattens strapatser, finna vi

de båda hedersmännen sittande framför eldbrasan. På en stol emellan dem står en trädkanna med öl och tvenne bägare, den ena af silfver, den andra af tenn.

Jöran — i denna omgifning nämna vi honom åter så — Jöran bar ännu bonddräkten, men herremannen stack mera fram än under deras resa. Håkans sätt var mera ödmjukt, men dolde aldrig det honom medfödda humoristiska lynnet.

”Men hans nåd mister ju derigenom en ung och vacker fästmö!” invände han på något som blifvit sagt af Jöran.

”Du vore enfaldig, om du på allvar trodde, att en sådan förbindelse någonsin varit min afsigt. Det var blott ett medel att komma i närmare beröring med det godtrogna och enfaldiga våpet, hennes mör. Genom mitt uppträdande som friare, tillika med vissa dokumenter, jag hade i min ego, erhöll jag hennes obegränsade förtroende. Jag kunde, som man brukar säga: ”linda gumman om fingret.” En paus uppstod, bägarene anlidades.

”Ursäkta min frågvishet! hvartill så många omvägar, när hans nåd var egare till den dyrbara nyckeln?” frågade Håkan.

”Jag kunde icke veta om besagde saker ännu hade sitt förra förvaringsrum, då mera än sju år flutit. Fucks var i sådana fall icke att lita på.”

”Å, jag förstår halfqväden visa, ordspråket säger” — — — men hvad ordspråket sade, blef osagt, ty Håkan varnade något i Jörans blick, som kom honom att upphöra midt i meningen.

Jöran steg upp, gick några slag fram och åter, satte sig igen, stirrade några minuter i den nedbrända

brasan, och frågade sedan tvärt, om Håkan aldrig under dessa åren fått någon kunskap om, hvart pojken Nils tagit vägen.

"Aldrig", svarade denne. "Mitt tillgörande var enligt hans nåds egen befallning att spana upp hvar den der officern befann sig och om gossen var hos honom. Det var ingen lätt sak för mig, som hade mina "randiga" skäl, att icke komma inför den stränge herrns ögon. Jag måste således under flera förklädningar vandra långa vägar, och med mycken möda, genom penningar och goda ord få säker kännedom om hans görande och låtande från den tid gossen försvann till dess löjtnanten lemnade Finland och for till kriget i Pommern, men fruktlösa voro alla mina bemödanden."

"Det der känner jag förut, och för din omordade stora möda tror jag du blifvit rikligen ersatt", invände Jöran temmeligen vresigt.

Håkan teg, bugade sig och for med handen öfver ansigtet liksom för att dölja dess uttryck, som sedan visade sann förvåning då Jöran sade:

"Jag har flera skäl att förmoda, det Nils lefvat i närmaste socken", och han omtalte nu hvad han hört på Lampis angående vår ungersven, och huru detta syntes inträffa med den förlorade gossen.

"Fann hans nåd ingen ansigtslikhet?" frågade hans uppmärksamme åhörare.

"Han försvann från orten, innan jag fick träffa honom. Lika godt kan det vara, våra vägar gå i olika riktning. Jag har ännu en son. Petter skall, som jag hoppas, göra sin far heder; besagde Nils, han må nu ha varit hvem han vill, hade ett ganska godt om-

döme om sig, han bråddes — — hm — — men tiden är långt liden, min kropp behöfver hvila; jag är icke lika stark som fordom, och måste bort innan dagen gryr."

Håkan tände ett ljus och förde sin gäst i ett mindre rum innanför detta. Under den med höga, bastanta fötter försedda sängen syntes en lädersäck med tvenne utanlås, och af temmeligen stort omfång; dess tyngd hade pröfvat Håkans krafter då han ensam bar den från åkdonet.

Ovilkorligen flögo hans ögon dit; de uttryckte nyfikenhet, kanhända lystnad också, ty Jöran, som observerat blicken, drog upp ett par pistoler ur rockfickan, undersökte dem och lade dem sedan på en stol bredvid sängen i det han sade: "Försigtighet skadar aldrig."

Karlen antog en förvånad min och såg förolämpad ut, men hann icke säga något, ty Jöran förde honom leende till dörren, sägande: "Väck mig klockan fyra i fall jag försöfver mig." Derpå stängde han dörren med en innanföre befintlig hake.

Den ena skälmen tror aldrig den andra, var det ordspråk han derförinnan sväljde ned.

Girighet och ett ondt samvete försöfver sig sällan. Jöran var nästan resklädd när Håkan gaf det aftalta tecknet.

Morgonen var dimmig och kall, de resande förtärde varmt äggöl, kaffe var då mycket sällsynt. Håkan erhöll penningar för sitt biträde vid denna hemlighetsfulla affär; han syntes vara belåten med hvad han fick, men gjorde åt sin syster en knipslug mine, då han litet tillgjordt stånkande bar läderkappsäcken i

reskärren. Han skulle skjutsa skatten och dess egare till nästa gästgifvargård der vagnen väntade, och han sedan som herr von Ufvenborg reste till Porkala, der han genom korrespondens betingat sig plats på ett skepp, som i dessa dagar skulle segla till Sverige.

För Lampi-herrskapet framskred den ena dagen efter den andra, under väntan att få höra något af den resande, men förgäfvos.

Wetterkreutz reste till Sveaborg; efter fjorton dagar kom han tillbaka. Hans första fråga var om fästmannen infunnit sig under hans frånvaro, eller låtit höra af sig. Då svaret utföll nekande, yttrade han betänksamt:

”Då vet jag i sanning ej hvad jag skall tänka! På min förfrågan i det af honom uppgifna logi i Helsingfors, svarades mig, att han endast bott der få veckor; när han reste hade han betalt hyran, inga saker hade han, möblerna hörde till rummen. Af en resande som passerat en liten tid i Borgå, erhöll jag den försäkran, att om en sådan person, om också blott för några timmar uppehållit sig der, hade han nog blifvit observerad och omtalad af dessa småstadsboer.”

”Stackars lilla Ebba”, tillade baronen skämtande, ”det ser verkligen ut som om din fästman vore bergtagen!”

”Sorgens beklagande undanbedes”, svarade hon i samma ton. ”Tiden har alldeles icke förekommit mig lång, och jag skall beväpna mig med tålmod, om hans frånvaro dröjer ända till — — — jul.”

"Men om äfven då både fästman och julklappar utebli, hur går det då?"

"Så skall jag trösta mig både öfver det ena och det andra", svarade hon leende och aflägsnade sig.

"Det gläder mig att Ebba synes taga saken kallt", yttrade baronen till sin fru, "tänk om han bryter förbindelsen?"

"Dertill är han för hederlig karl och låter nog snart höra af sig."

Men den ena veckan kom och gick efter den andra och ingen underrättelse hördes af.

På Ebbas inrådan hade sömmerskorna fått afsked; som skäl dertill uppgaf hon de allt kortare dagarne och onödigheten att forcera arbetet, när bröllopet icke blef af förrän mot våren — i förbigående nämna vi att vår Ebba varit vid jemnt lynne, visat en förut aldrig anad arbetsförmåga, hjälpte till med ett och hvarje, och tänkte förmodligen redan på att efter hand sjelf förfärdiga den tillklippta lannesömmen.

Att mångahanda rykten och förmodanden cirkulerade bland både bekanta och obekanta sockneboer, inses lätt; man vet ju huru ifrigt och länge sådana saker idislas på landsbygden. Men de närmast intresserade personerna iaktogo en viss förbehållsamhet, då hvar och en af dem hade sin egen tanke.

Friherrinnan trodde sig dock ha ganska giltiga skäl till förmodan att förr eller senare få se sin tillkommande måg, men efter en liten tid blef det hennes ifrigaste bön till Gud att han aldrig måtte inträffa.

Men förrän hon dertill hade anledning, läste baronen i Post- och Inrikes Tidningar mot slutet af november månad den sorgliga nyheten att ett mindre

fartyg under öfverresan till Sverige förlist i närheten af Åland, flere af besättningen hade drunknat, bland passagerarnes namn var von Ufvenborgs, de hade blifvit räddade.

Ehuru något oförklarligt låg öfver hans person och handlingssätt, som friherrinnan nu äfven inom sig måste medgifva, var det likväl ej derföre sinnesförändringen skedde.

I de första dagarna af hans ankomst till Lampis, innan baronen kom hem, hade de gjort ett gemensamt besök i den källaren, der skatten förvarades, för att betrakta den. Sedermera vid de förtroliga samspråk, de ofta höllo, beslöts att använda en del af det till kulor sammansmälta silfret till brudens utstyrel. Han å sin sida ville låta omfatta några af dessa gammalmodiga smycken efter nuvarande bruk; båda afvaktade första lysningen, hvarefter baronen skulle resa bort; då skulle de båda förtrogna upphemta dessa effekter samt göra sina beställningar. Detta tillintetgjordes genom den hastigt beslutna bortresan.

Friherrinnan som hade nycklarna till skatten i sin vård, tyckte sig dock kunna använda något af silfret till ett par toilett-ljusstakor för sin dotter till julklapp. Hon gick således en dag, då hon trodde sig säker för öfverraskning, försedd med tvenne ljus i en lykta till den innersta källaren, öppnade sedan den med dubbla lås försedda brädlår, hvori skatten förvarades.

Må man föreställa sig hennes häpnad, hennes förskräckelse; halftunnan hvori allt godset låg — var omvänd och tom. — — —

Häftigt darrande i hvarenda lem, företog hon en undersökning: intet spår till något inbrott syntes; häng-

låsen voro utländskt arbete och dyrkfria, dessa, tillika med källarnyckeln, förvarade hon i en lönnlåda, känd af ingen.

Då hon ej kunde ana att brädlårens andra sida hade en välfogad skottlucka, som kunde öppnas i den underjordiska gång, som hade sin utgång i trädgården — Fucks et kompani hade på detta sätt vetat förskaffa sig en utväg i fall det behöfdes — föll hon på en för den tiden ingen ovanlig idé, att onda makter hade sin hand med i spelet; mumlande sitt "Fader vår", och andäktigt korsande sig, samlade hon sina sista krafter, för att lemna detta fasansfulla ställe.

Lovisa, som fåfängt sökt sin matmor öfverallt, såg att yttre källardörren icke var läst, blott tillsluten; hon gick dit, och fann friherrinnan liggande sanslös vid en dörr, som fliekan ej förr blifvit varse, så undanskynd var den af toma tunnor och annat bråte. Bredvid stod lyktan på golfvvet, dörren var läst. Lovisa sprang genast upp till fröken och ropade hushållerskan till hjälp; deras samfällda bemödanden väckte den afdånade till sansning.

Friherrinnan trodde sig vakna från en elak dröm, men stället der hon befann sig, det brinnande ljuset i lyktan, samt framförallt nycklarna som hon krampaktigt fasthållit i handen, återkallade verkligheten i hennes minne. Då hennes blick föll på den af oro gråtande Ebba, voro hennes första ord: "Barn, tacka innerligen Gud, som styrt allt till det bästa!"

Skrämseln och derpå följande sinnesoro höll henne i flera dagar vid sängen. Ebba erhöi ingen upplysning om hvad modren menade med sina ord. Hon mindes ej att hon yttrat dem, sade hon.

"Hennes nåd trär bort", sade tjänstefolket emellan sig, "säkert såg hon der i källaren vålnaden af sin första man", — och deras egen uppskrämda, vidskepliga inbillning lät dem höra hemska ljud öfverallt, isynnerhet från den gamla salen; och när friherrinnan ännu en gång måste ikläda sig enkeskruden och salens väggar bekläddes med svart, erhöll vantron ny näring.

I april månad samma år föll baron Wetterkreutz ett offer för en allmän gängse febersjukdom, afhållen och saknad af mången. Han var en af dessa goda, passiva hvardagsmenniskor, som låta udda vara jemt, och synas nöjda med den lott de dragit i lifvets stora lotteri, samt likt turken tro på ett oundvikligt öde.

Hvad han emellertid tänkte inom sig, visste ingen. Döende tryckte han Ebbas hand, sägande: "Låt oss i ödmjukhet tacka Gud, som styrt allt till det bästa!" För andra gången hörde Ebba ord uttalas, som redan första gången gjort intryck på hennes sinne, huru mycket mera vid ett tillfälle som detta.

Vi förbigå de vanliga formaliteterna vid ett dödsfall, och säga blott att hvarken mor eller dotter syn- tes offra en tanke på Ufvenborg, som man icke haft någon notis om under hela denna tid.

12.

Skog och ängar hade nyss iklädt sig sommar- dräkten då Ebba en eftermiddag företog en promenad ned åt stranden af den lilla insjön; hon bar en nätt

videkorg på armen innehållande syarbete. Vägen förde henne förbi den grind, der Nils stod och slöjdade när hon för sista gången såg och talade vid honom. Lifligare än någonsin stod hans bild inför hennes själsögon, likväl icke som förr, i hennes själskapade fantasier, som en person, ansedd och fjesad i de högsta sällskapskretsarne, utmärkande henne framför alla andra — visst icke. Han stod nu der som i verkligheten, i en arbetares dräkt, verksam, belåten med sitt stånd, med sig sjelf och sitt öde.

Hvar finnes han nu? tänkte hon, hvad har han för sig, mårne hans tankar någon gång falla på mig, han som så ofta var ett föremål för dessa "vakande drömmar", för hvilka jag nu på en tid nästan blyges; icke derföre att de innehöllo något ondt, men barnsliga, orimliga voro de, och hädanefter vill jag förjaga dem, men derföre skall ändå minnet af Nils vara mig kärt, och jag vill tänka mig honom sådan han var: en okonstlad naturens son med godt hufvud — — och månet ord fällde han, som jag då tanklöst hörde, men sedan påmint mig och som gjort mig bättre än jag då var.

Just vid det stället jag nyss passerade sade han mig, att jag hade ledsamt derföre, att jag ej företog något nyttigt, som gjorde mig eller andra glädje. Med hvarje dag inser jag huru rätt han hade; tiden blir mig numera ej så lång, ehuru vi lefva mycket ensligare nu än när pappa lefde.

Stackars pappa, fortfor hon i sin tankegång, och lik en dagdroppe perlade en tår på kinden, hvad menade han med sina sista ord, de tycktes gälla oss båda. Han var kanhända icke lycklig; likväl hörde

jag honom aldrig klaga. Visst sade mamma honom någon gång, att han hade att tacka henne för sitt välstånd — — icke sade hon det af elakhet, utan snarare af enfald, men för en man måste det vara sårande.

Under dylika betraktelser hade Ebba hunnit ned till sjöstranden och satt sig i skuggan af några träd, och sydde en stund rätt flitigt, när hon hörde att någon liksom röjde sig väg bland buskarne och träden ofvanom stället der hon satt. Denne var nu helt nära, hon såg sig om — — —

Nu tror väl den efter äfventyr och ett romantiskt slut längtande läsarinna, att Nils nolens volens står framför flickan och att hon med sitt svärmande sinne faller afdånad i hans armar, tror att vår tidsskildring, roman eller novell, det vill säga det namn som skänkes dessa blad, derpå får ett önskligt och "lyckligt" slut; men tyvärr inträffar detta ännu icke.

Det var drengen Anttis klumpiga figur, som flämtande medförde en befallning från hennes nåd att fröken genast skulle komma hem, ty der var en fremmande.

Den tanken, att det kunde vara Ufvenborg, for som en döds skyla genom alla hennes lemmar. "Säg Antti, hvem den fremmande var", stammade Ebba, samlade sitt arbete och reste sig.

"Ja vars! det var våran pastor."

"Hvarföre sade du det icke strax?" Hon blef lugnare, men var ändå icke utan liten oro. Något särdeles måtte detta besök innebära, då hon mot all vana blef efterskickad.

Då hon inträdde i rummet fann hon sin mor — som i förbigående sagt åldrats ganska mycket under

det sista halfåret — i ett nervöst tillstånd; det syntes att hon med pastorn haft ett viktigt samtal, och hans helsning förekom Ebba ovanligt högtidlig. Hans första ord voro:

”När fröken en dag får veta det, hvarom fru friherrinnan nyss underrättat mig, skall äfven fröken, lika som vi båda nyss, utbrista: ”Guds vägar äro underbara, men alltid styrer han det till vårt sanna bästa.”

Denna mening, ehuru uttalad med andra ord, hörde Ebba nu för tredje gången, och den fick en djupare betydelse, utsagd af den vördnadsvärda läraren. Den fordom så lättsinniga och tanklösa flickan tyckte att en förändring genomgick hela hennes väsende i detta ögonblick.

Ett bref till pastorn från Nils, hvars innehåll mycket rörde familjen, hade gifvit anledning till besöket. Den nyhet brefvet meddelade gaf friherrinnan ett länge efterlängtadt tillfälle att i den värdige själasörjarens sköte nedlägga bördan af de hemlighetsfulla tilldragelserna, som lågo så tungt på hennes sinne, och det var i anledning deraf prestens ord till Ebba föllo.

”Om det fru friherrinnan förtrott mig, skola vi tala en annan gång”, yttrade pastorn; ”det är för närvarande fråga om det, vår beskedliga Nils omtalar i sitt bref, det skall intressera fröken, derpå är jag säker, och det i många afseenden.” Han lemnade henne brefvet, som var dateradt Götheborg i slutet af maj.

Först omtalade Nils, huru han af lust att något pröfva sig i sjömansyrket, och för att ej vara en lätting bland de ständigt verksamma människorna ombord på fartyget, vidtalat skepparen och derpå erhållit tjänst under resan som sjöman. Allt gick bra och

fartyget lade till vid Ramsö-viken på Åland, för att intaga last af skälspeck och hudar. Andra natten de lågo der, uppstod ett stormväder, om hvars like den aldrig kan göra sig ett begrepp, som lefver på landbacken.

Snart hörde man, oaktat stormvindens tjut, först ett, sedan flere nödskott från "Skiftet." Så snart lotsarna i dagningen möjligtvis kunde begifva sig ut, följde Nils med en af dem; hans "hjerter dref honom", skref han. Under många ansträngningar anlände de till stället, och funno det olyckliga fartyget nära krossadt och inkiladt mellan Skiftskärs hvassa klippor.

Stormen hade under tiden småningom begynt sakta sig; likväl brusade vågorna höga. Innan lotsarna hunno komma, hade en del af besättningen tvärt emot skepparens befallning kastat sig i skeppsslupen för att rädda sig, och slukades sannolikt af vågorna, ty de syntes icke mera till.

Sjelfva fartyget var tillspillogifvet, men man bergade hvad bergas kunde. Landet var dock aflägsset och sjögången ännu hård, och de beslöto att dröja något. Nils såg sig omkring och varseblef en gammal man vara fastbunden vid återstoden af den bräckta masten. Krampaktigt höll han en med utanlås försedd läderpåse på sina knän. Alldeles stel af köld och förskräckelse, liknade han mera en död än en lefvande. Nils lossade repet, hvarmed han vid ovädrets början låtit binda sig; då syntes han återfå lif, och med lotsens biträde fick Nils honom i båten, tillika med påsen, som var ganska tung; så svag han var, lemnade den gamle denna skatt ej ett ögonblick ur sigte.

Icke utan möda uppnådde de stranden med de tungt lastade båtarna. Der stodo en mängd kvinnor, och bland dem den åldrige lotsens hustru; ångestfulla väntade de på sina männer och anhöriga, nu mottogos dessa med glädjerop. Anförtroende den gamle åt kvinnornas vård återvände Nils till vraket, tillika med lotsen för att ännu söka berga något af lasten. När då båda uttröttade af ansträngning inträdde i den sistnämndes koja, funno de den gamle mannen sansad och lugn liggande på lotsparets egen tarfliga men renliga säng med läderpåsen bredvid sig.

Dagen derpå var det skepp, med hvilket Nils reste, segelfärdigt, och vinden lofvade bli förlig. Den gamle herrn, som sade sig heta von Ufvenborg, fördes ombord tillika med tvenne andra passagerare, från det förolyckade fartyget; kaptenen jemte de öfriga som återstodo af besättningen måste afvakta en annan lägenhet.

Under resan sjuknade den gamle mannen rätt allvarsamt i häftig feber; då han någon gång var redig, låg han tyst och sluten inom sig, och önskade att se Nils omkring sig, men då han yrade, pratade han oupphörligt, men hvad, kunde Nils föga förstå — likväl kunde han ur detta virrvarr tydligt skilja orden: Lampis, drakar och underjordiska gångar, och ofta nämnde han fröken Ebba. — — — —

När han kom i land aftog febern, men äfven hans krafter, så att han ej lemnade sängen, och ännu allt ville han hafva Nils till sin vårdare. Han syntes vara väl bekant i Götheborg, och skiokade genast bud efter en man, med hvilken han dagligen var en och annan timme på tumanhand. De samtalade på ett språk, som

Nils icke förstod, men han observerade att för hvarje besök innehållet af läderpåsen minskades.

En dag åtföljdes denne man af tvenne andra herrar; den ene var en notarie, flere stämplade fullskrifne papper undertecknades, bland dem ett af läkaren gifvet betyg, att herr von Ufvenborg, vid redig sinnesförfattning gjorde framlidne krigsrådet Joel Fucks enda dotter, Ebba Regina, ett testamente på ett kapital om 20,000 daler silfvermynt, hvarpå juden Isaak Samuelsson lemnade tvenne vexlar, transporterade på handlanden J. S. i Helsingfors.

Nils var enligt den sjukes önskan närvarande när detta upplästes och måste äfven bevittna det med sin underskrift. Äfven erhöll han till sin stora förundran det ansvarsfulla uppdraget att egenhändigt öfverlemna detta dokument till dess egarinna, jemte ett mindre försegladt paket. Men då Nils förklarade, att tidigare ingångna förbindelser hindrade honom att kanske på några år företaga en resa till sin hemort i Finland, förklarade Ufvenborg, efter något eftersinnande, sig dermed belåten, endast testamentet och vxlarna med säkerhet snart öfverstyrdes till besagda Ebba Regina Fucks. På hans uttryckliga önskan måste äfven Nils dertill förbinda sig genom ed, äfvensom att framdeles personligen öfverlemna det ofvannämnda paketet i hennes egna händer.

”Händelser kunna inträffa, och vi alla äro dödliga!” invände Nils.

”Skulle döden skörda den unga flickan innan du träffar henne, är du egare af innehållet”, svarade Ufvenborg. ”I hvarje annat fall litar jag på din redlighet.”

Detta högst oföväntade förtroende, som testator lemnade den unge mannen, förvånade ej honom allena, utan äfven de till vittnen kallade herrarna.

Ufvenborgs kort derefter inträffade död vidrördes endast lätt; tiden medgaf ej att orda om sig sjelf.

Brevet var skrifvet af Nils, men innehållet bar tydliga spår, att det varit uppsatt af annan hand. Stilen på utanskriften igenkändes genast af presten.

Inom konvolutet låg testamentet under adress till Ebba, samt vexlarna till S. Mor och dotter utsatte dagen för en resa till Helsingfors dit pastorn skulle beledsaga dem.

Hade far och son igenkänt hvarandra?

Dertill kunne vi svara både ja och nej, såframt igenkännande och erkännande innefattas i samma fråga.

Vid deras första sammanträffande såväl på fartyget som i lotsens hydda, kunde Nils sannolikt icke förmoda att detta var samma man, han så nyligen lemnat i Tavastland under så olika förhållanden, men då denne sedermera namngaf sig sjelf, och derpå under yrseln fällde många yttranden, som Nils, engång förd på spåret, lätt kunde sammanbinda med minnen från sin barndom, var hos honom intet tvifvel öfrigt.

Ingen bör förebrå den unge mannen, att han ej gaf sig tillkänna. Känslan låter hvarken befalla eller betala sig, man må säga huru mycket man vill om blodets röst.

Kärleken måste vara dess rot, aktningen dess stöd, och roten försummade Jöran att nedlägga i barnets hjerta, eller om den ditlades af modren, borttryck-

tes den åter af honom sjelf — och ynglingen sökte stödet förgäfvat.

Att Jöran, eller Ufvenborg, som han nu kallade sig, kunde ana sin son i den unge raske mannen, som räddat hans lif och egendom, var i förstone omöjligt, då han icke sett denne under sitt vistande på Lampis, men under feberfantasierna syntes likheten mellan modrens och sonens anletsdrag allt mera fasta hans uppmärksamhet; han gjorde likväl ingen fråga. Men då Nils antagit tillnamnet Saxlin, efter stället der han blifvit uppfödd, och Ufvenborg händelsevis hörde honom så benämnas, insåg han nära nog förhållandet. För att erhålla större visshet, yttrade han liksom i förbigående, några dagar förut innan testamentet undertecknades:

”Ditt tillnamn förekommer mig så bekant; bestämdt har jag hört det förut, sammanparat med förnamnet Nils.” Efter några ögonblicks tystnad, under hvilka han iakttog Nils, som hastigt vände sig bort att dölja sin förvirring, fortfor han: ”Ack, nu minnes jag! Under mitt vistande hos baron Wetterkreutz i Tavastland, hörde jag omtalas en ung jägare, som var foster-son till en qvinna, som de kallade ”Saxli-värdinnan.” Han syntes likväl lägga alls ingen vikt på detta yttrande; men de uppdrag han sedermera gaf den unge mannen bevisade dock, att han numera var förvissad om dennes identitet med Saxli-värdinnans fosterson.

Friherrinnan Wetterkreutz och hennes dotter voro tillbakakomna från deras affärsresa till Helsingfors och lifvet på Lampis hade åter sin alldagliga gång. Sjelfva

resan hade aflupit lyckligt. Handlanden S. hade mottagit damerna mycket artigt och genast accepterat vexlarna, samt derunder beklagat sin värde vän von Ufvenborgs inträffade död. Han sade sig äfven haft relationer med det aflidne krigsrådet Fucks, samt gaf dottern det vänskapsfulla rådet att låta kapitalet stå inne hos honom mot årligt intresse af 6 procent.

Som han vid denna tid var enkling, och fruntimren ej hade någon bekant i staden, hade de på hans anvisning tagit sitt logis hos en treflig och pratsam fru vid namn Hiller, som den tiden höll rum för resande i ett litet 2-vånings trädhush, på den dåvarande Ulrikasborgsgatan.

Det faller af sig sjelf att pastorn med nödig skonksamhet mot den aflidne fadrens minne, underrättade Ebba om det friherrinnan meddelat honom, rörande de i källaren förvarade effekterna. Ufvenborgska testamentet hade i början förvånat henne, men nu trodde hon det endast vara en handling af samvetsförebärelse, och något som med rätta tillhörde henne.

Pastorn skref äfven till Nils, att bref och vaxlar riktigt kommit fram och godkändes af herr S. Brefvet innehöll dessutom många helsningar från både hennes nåd och fröken, att de lika som han sjelf, hjertligt önskade få höra huru världen lefde med Nils på den fremmande orten.

Senare på hösten erhöll han äfven ett svar från Nils, som vi här anföra ord för ord:

”— Vördade pastorns bref erhöll jag redan i förra månaden, men har ej velat besvara det förrän jag blifvit husvarm här på stället. Krigstjensten har jag slagit ur hågen och blir landtbrukare. Jorden är dock

allas vår moder, och är god och tacksam mot sina barn, om de rätt sköta om henne; men dertill fordras kunskaper och erfarenhet, och båda delarna är jag nu i tillfälle att inhemta hos en hedersman, af min älskade fosterfars gamla bekanta. — Han har varit herreman, men har för några år sedan köpt sig en liten lägenhet på landet, lefver, kläder sig och arbetar som en bonde, men i talesättet och den vackerhet det råder både inom och utomhus, sticker herremannen alltid fram. Ägorna äro här i allmänhet icke så vidsträckta som hos oss i Finland, och hans äro rätt inskränkta, men väl brukade. Min dagliga bön till Gud är att kunna taga honom till ett mönster, och med tiden få ett eget hem i mitt kära fosterland, och der verka lika godt genom mitt exempel. Men — då bör man äfven ha en sådan qvinna som han vid sin sida, som drager ett med honom. Det är hans syster, som förestår den inre hushållningen, ty han är enkling. Hans båda gossar sakna icke sin moder; de ligga henne ömt om hjertat.

Med faderlig välvilja undervisar husbond' mig om så mycket, hvarom jag aldrig förr haft något begrepp. Här planteras skog, och min husbonde sår och skördar sedan nässlor trenne gånger om året. De torkas och förvaras till vinterfoder åt korna. Äfven odlas här mycket potäter, som hos oss ännu ej vill komma rätt i gång. Aftonbön hålles alltid sedan vi ätit qvällsvard, och husbond' läser då för oss ett stycke ur bibeln och förklarar det för oss. Hans första fråga till mig var om jag läst och rätt förstod Hustaf-lans innehåll, sägande att denna var rättesnöret för alla menniskor.

Jag skulle beklaga baronens tidiga död, men såsom jag nu tänker, är han lyckligast, ty god var han, men svag. Det var en tid då jag tyckte att han och fröken Ebba passat bättre tillsammans, men jag var barnslig då: det hade varit till olycka för dem båda. Reglementet — ett ord jag lärt af min fosterfader — kände han kanhända, men till husbondekallet var han icke vuxen och hon — — Herr pastorn säger i sitt bref att fröken Ebba mycket förändrat sig — men huru fick jag icke veta. — Icke kan hon ha lagt herr Ufvenborgs död på sinnet, ty hon borde dagligen tacka Gud, som gjorde sådan dårskap till intet.

Om herr pastorn framdeles gör mig den äran och skrifver, så berätta hvad hon nu företar sig. Evig skada på slika, om hon blefve en af de fåvitska jungfrur, som omtalas i Matthei Evangelium 25 kapitlet.

Nils Saxlin."

"Det der blir en stor nyhet att traktera de goda damerna med när vi äta middag der om söndag", sade presten till sin hustru, sedan han läst brefvet högt för henne; "men illa deran blir jag likväl för fröken, som nog sjelf vill läsa hans bref likasom det föregående. Nils behöfver också intet skämmas för stilen, ty jag har undervisat honom sjelf, och han har sedan vunnit ansenligt både i tankar och uttryck. Men slutet är ju för besatt, och derföre glömmar jag brefvet här hemma."

"Å nej, kära far, gör intet det", svarade hon leende. "Det kan allt vara nyttigt för henne att erfara hvad han och kanske mången annan tänker! Bli hon onådig, är ju Nils långt borta, och inte behöfver du sticka brefvet under hennes näsa", tillade hon skrat-

tande, då hon såg sin kära man skaka hufvudet. "Du tappar det efter dig när vi gå derifrån."

"Ja, se det låter göra sig, min gumma, men på ett sådant jesuitknep hade jag aldrig fallit, det tillstår jag! Ni kvinnor förenen ormens list med dufvans enfald."

Underrättelserna från Nils väckte intresse och på Ebbas sida stor nyfikenhet. Hon gjorde många frågor, och när presten icke kunde besvara dem, önskade hon se brevet. Han sökte förtvifladt i alla fickor, och förklarade sluteligen att han antingen tappat det under vägen, eller glömt det hemma, men försäkrade att han noga berättat allt, hvad Nils skrivit om sitt nya hemvist."

"Nämner han icke någon af sina härvarande bekanta, ber han icke helsa någon?" frågade fröken.

"Visserligen var det något mot slutet af brevet. Jo nu påminner jag mig. Han beklagar baronens tidiga död, och önskar herrskapet all välgång", svarade pastorn synbart förlägen.

En stund efter sedan prestfolket rest hem, upptäckte Ebba ett sammanviket papper bakom den stol der presten suttit. Det har halkat ut med näsduken innan han började söka, tänkte hon, men sedan hon gjort sig bekant med innehållet, insåg hon lätt den gode mannens list.

Hon genomläste det flere än en gång. Visserligen ville högmodet invända, att Nils' anmärkningar, rörande henne sjelf och baronen, voro något för när gångne, men en inre röst åtog sig hans försvar; och ju mera hon reflekterade öfver det förflutna, desto mera insåg hon att han hade rätt. Hon tog fram psalmboken, uppsökte det anförda evangelium; för första gången läste hon det med eftertanke och eftersinnade dess

innehåll, och fann nu en djup och tvedubbel uttydning i denna liknelse.

Der står himmelriket, tänkte hon, men det kan äfven med allt skäl användas på inträdet i det äkta ståndet. Också jag var en af de fåvisa, som stod utan olja i min lampa; det vill säga: utan att alls tänka på framtiden och mina pligter som hustru, och framförallt utan kärlek — ty ingen lampa brinner utan eld.

Sedan hennes tankegång hunnit till denna punkt genomläste hon ännu en gång Nils' skrifvelse. Hans yttrande om "hustafan" — något som hon ännu aldrig vårdat sig om att läsa — kom henne att slå upp denna. Hon genomläste hvarje punkt, icke en utan flere gånger, och såg hvilka stora och dyra pligter Gud genom sitt ord pålagt hvar och en i sitt stånd, att allt hvad som rörde husbondefolk, föräldrar och barn, var ordnad icke efter rangklass, utan gemensamt för alla. Anställde hon nu en jämförelse emellan dessa skriftens ord, och hvad hon hade sett bland de människor, af hvilka hon varit omgifven, eller hört omtalas, såg hon uraktlåtenhet på alla håll.

Vanan att från predikstolen alltid höra talas om människornas medfödda förderf gjorde, att hon låtit det gå in genom ena örat och ut genom det andra, men sedan hon nu börjat tänka öfver saken, trodde hon sig finna, att det bristfälliga i undervisningen från barnaåren, var förnämsta orsaken till detta förderf.

När hon hittade brevet och läst det första gången, tänkte hon betala list med list och dölja sitt fynd; men snart inseende det låga i ett sådant handlingssätt, beslöt hon gå öppet till väga.

En vacker eftermiddag några dagar derefter kom hon till prestgården, ensam, utan att som vanligt vara åtföljd af friherrinnan. Det gamla paret vaxlade en leende blick emellan sig, när hon öfverraskade dem, just i detsamma pastorskan öfverraskade sin kära man med ett fullrågat fat med kokta kräftor.

Ebba bad dem för all del icke låta henne störa sig, och ville gerna deltaga i den läckra måltiden, om de ville tillåta det; och under det frun bestyrtsamt dukade och satte fram smör och bröd, tallrikar m. m., vände Ebba sig till pastorn med de orden: "Jag kommer för att återställa det förlorade brevet, och antingen förlusten skedde med eller mot herr pastorns vilja, är jag tacksam för händelsen. Innehållet har varit mig nyttigt."

"Fröken hyser då ingen ovilja mot Nils för hans temmeligen näsvisa anmärkningar?" frågade han.

"Långt derifrån", försäkrade Ebba, "dessa anmärkningar hafva gifvit mig anledning att för första gången betrakta mig sådan jag hitintills varit, och hafva tillika gifvit mig anvisning på den rätta ledstjernan för framtiden. Ni ser förvånad ut, och jag vill förklara mina ord. Hans yttrande om hustaflan dref mig att läsa den, och min synkrets vidgades öfver många föremål i lifvet, och jag blyges öfver min fordna okunnighet och tanklöshet. Min anhållan till herr pastorn vore, att få låna den heliga skrift. I vårt hus finnes tyvärr ingen bibel."

"Oändeligt gerna, min goda fröken; men jag har endast en på svenska språket, och dess format är stort och tungt; utom dess äro bladen fullskrifna i bräddarna och interfolierade med anteckningar, som skulle rubbas

och äfven försvåra läsningen. Gif sig derföre tålmod tills det blir någon lägenhet till Helsingfors, för att från bokbindar Schlyter få en af de nya mindre formaten."

Innan Ebba lemnade dem tog hon ett löfte af pastorn att skrifva till Nils, och dervid lika som af sig sjelf söka närmare underrättelse om den omtalta svägerskan, hennes verksamhet, hennes ålder och förra öden.

När Ebba väl hunnit aflägsna sig, slog pastorskan tillsamman sina händer och utbrast: "Hvem i all verlden hade väl kunnat förmoda att sådant skulle bli följden af vårt lilla skälmstyeke, far?"

"Ja, sannerligen blef jag icke sjelf helt perplex, befarande att hon skulle falla från den ena ytterligheten i den andra, ty sådant händer understundom. Men hennes nyfikenhet i anseende till det der fruntimret, förde mig på andra tankar."

"Får jag veta dem, far?"

Jo, ser du, mor, men var bara försiktig och håll tand för tungan, fröken Ebba har alltid haft en liten klockarkärlek till unge Nils, i all ärbarhet, det förstås! och hans beröm öfver en annan qvinna har väckt hennes svartsjuka."

"Ni karlar ha alltid så underliga tankar om oss fruntimmer", invände hans fru, litet harmsen. "Efter min öfvertygelse önskar hon att i den qvinna Nils så lofordat för dess huslighet, lära känna en förebild, tjänande henne sjelf till efterdöme" — —

— "och täflan", fortfor han leende. "Nå, nå, det ena utesluter icke det andra, och blir ett preservativ mot onödigt religionsgrubbel."

Läsaren finner att herr pastorn var en man efter den dåvarande tidens anda.

Vi lemna Ebba i sin andeliga utveckling och önska henne framgång. Men som vi gjort oss skyldiga till ett stort försprång i tiden för vår berättelse, måste vi vända om till vår hjälte, men innan dess orda något om en person, som då och då skyntat fram, nemligen den ende, ehuru aflägsne slägtinge, Nils hade, genom hvars åtgärd han erhållit kunskaper, som ehuru ringa de nu kunna synas, på den tiden voro ytterst sällsporda bland den arbetande klassen, och som nu lofvat vara honom ett stöd på den bana han ville välja, för sin framtida utkomst.

Han är nu kapten och med sin truppafdelning stationerad några mil från Götheborg i trakten af Wenersborg.

Till utseende har han förändrat sig: det är icke mer den kraftfulla mannen vi sist träffade. I det så kallade pommerska kriget erhöll han tvenne blessyrer, och låg länge på ett illa ordnad lasarett. Omsider läktes väl såren, men sinnet var sjukt. Den känslöfule mannen såg så mycket elände och den redlige kom underfund med så många underslef och bedrägerier. Hans skarpa blick hade efterhand upptäckt så mången ledtråd till de intriger, som sammanspunnos, hvarmed de missnöjde bland aristokraterna ville qväfva den åter uppspirande konungamakten; ty ehuru ung Gustaf III då ännu var, syntes genom det lekande snillets strålgans statsmannens allvar, och den blifvande herrskaren skyntade fram att skrämma de skuggrädda. Det blef fred, men fälttågets utgång smärtade hans patriotiska hjerta, ehuru han dervid erhöll kaptensgraden. År hade sedan förflutit under en för honom tråkig enformighet, "ett skenlif", enligt hans eget yttrande.

Deruti skedde likväl en förändring, som, ehuru obetydlig den äfven må synas, inverkade uppmuntrande på hans sinne och hade sina följder.

En ungdomsbekant till honom, med hvilken han dock ej sammanträffat på många år, bosatte sig i denna landsort. De öden denne man på sin tjenstemannabana genomgått, höra icke hit; nog af att missbelåtenhet med ställningar och förhållanden föranledde honom att lägga in om afsked från sin befattning, förebärande sjuklighet, genom sorgen efter en älskad makas död. Det beviljades, emedan han var vissa personer i vägen, och med lättadt sinne lemnade han hufvudstaden med dess ränker bakom sig. Han dolde sitt familjenamn, kallade sig Pedersson, köpte sig en bondgård med fördelaktig jordlägenhet, men mycket vanvårdad.

Här lefde han nu med sin syster, som skötte hans hushållning och vårdade hans tvenne gossar; den yngste mottog hon helt späd, emedan modren dött i det hon skänkte honom lifvet.

Denna sjelfvalda verksamhet skingrade Pederssons sorg, och stärkte hans fysik, och han sade ofta, när han såg arbetets välsignelserika frukter, att han ej ville byta lott med någon menniska.

Först i det tredje året efter Pederssons bosättning på Gråshulta, träffades de fordna ungdomsvännerna händelsevis och igenkände hvarandra; öfverraskningen var stor på vår kaptens sida, och glädjen var ömsesidig.

Den sistnämnde, som var stor jagtvän, vandrade hädanefter en och annan gång den temmeligen dryga vägen till Gråshulta; sedan han ströfvat en del af förmiddagen i den närbelägna skogen, eller den på andra

sidan belägna sjön, medförde han då alltid något byte, som han gaf åt "Syster Vendela." Sedan en god matlust kryddat middagsmåltiden, vandrade de båda männen ut på egorna, språkande om nytt och gammalt. Aftonvarden intogs tidigt och gemensamt med husfolket, hvarefter gjordes bön, och man begaf sig till hvila. Styrkte af sömnen stego de alla upp med solen, åto hvad svenska bonden benämner "Ottvard", derpå gingo de hvar och en till sina göromål, och husets ärade gästvän till sitt hemvist.

Med de undantag årets tidskiften kunde medföra, hade umgänget sålunda fortgått till föregående vartid; då blef en elakartad frossa gängse der på orten, och vår kapten insjuknade äfven.

Vid första notis härom, spände Pedersson hästen för släden och for för att hemta honom hem till sig, medan Vendela ställde allt i ordning för hans emottagande och vård.

Som hvar och en, antingen af egen eller andras erfarenhet, känner huru segsliten och nyckfull en frossfeber kan vara, och huru kraftlös den gör sin arma possessor, derföre erhöil också vår patient tjenstledighet på obestämd tid.

Ett dagligt åsynavittne till den ordningsandande verksamheten inom och utom hus, det menniskoälskande föreningsband, som sammanhöll alla medlemmarne i huset, och hvars välsignelserika följder utsträckte sig till hvarje nödlidande som der fann "ett öppet hjerta och öppen hand" och likväl spordes idoghetens välsignelserika resultater, icke allenast i ett förnöjdt sinne, utan äfven i ett förökadt välstånd; allt detta sammanlagt väckte hos kaptenen det beslut,

att med första inträffande sjölägenhet till Finland kalla Nils till sig, sedan han naturligtvis först erhållit Pederssons löfte att antaga sig den unge mannen, för att bilda honom, icke allenast till en skicklig landtbrukare, utan äfven till en god verldsborgare.

Omsider tillfrisknad efter sin långvariga sjuklighet, underrättades han genom bref från Götheborg, att det fartyg med hvilket han väntade sin skydsling, hade anländt. Oaktadt han intet svar hade fått, så tviflade han ej, att Nils efterkommit hans önskan.

Samma dag reste han till staden, och erhöll genast anvisning hvar fartyget låg; det hade kommit dagen förut.

Innan han hunnit till stället mötte han fyra karlar bärande en hängbår, der en sjuk eller döende var inbäddad; trenne af de personer som buro den voro sjömän, men den fjerde hade bruna kläder, skurna efter som bönderna nyttjade dem, och utmärkte sig föröfrigt genom ett personligt vackert utseende och hållning.

Han ville ej uppehålla bärarne genom några frågor, utan vände sig dermed till en på skeppsbron stående sjöman, som följde dem med ögonen.

Förmodeligen af aktning för uniformen rörde denne sin röda ylletoppmössa från det ena örat till det andra, i det han svarade:

”Det är en sjuk herre, som var en passagerare på det fartyg, som förliden vecka strandade i åländska skärgården, och vår kapten tog honom med sig derifrån och hit.”

”Tillhör du det fartyg som föres af kofferdiskep-

paren Seeback, som i går anlände hit från Finland?"
— Svaret utföll jakande. —

"Då känner du väl om en ung man vid namn Nils Jöransson följt med hit ifrån Ekenäs?"

"Det finnes allt en rasker gosse ombord, som kom derifrån och heter Nils, men han kallar sig Saxlin."

"Ha! efter stället der han är uppfödd. Var så beskedlig, kära vän, och ge mig anvisning huru jag snart kan träffa honom."

"Såg icke herr offsern en landtkrabba vara fjerdeman, som lotsade den sjuke i hängmattan?" frågade karlen, skrattande öfver sin egen "qvickhet."
"Det var samma Nils, och ett godt ämne till en bra sjögast är han också, ty han, som aldrig sett salt-sjövatten förr innan han kom till oss, gaf sig likväl ut i den starkaste storm jemte Alands-lotsen i dennes båtsnipa till det förolyckade fartyget tvenne gånger å rad. Första gången räddade han lifvet på den gamle stackarn, de nu buro bort; han hade varit fastbunden vid masten och nästan halfdöd" — — —

"Och Nils räddade honom?" frågade kaptenen lifligt.

"Och det med egen lifsfara, ty då rasade ännu stormen som värst och spolade störtsjöar öfver däck. Se sän't gör icke alla landtkrabbor efter."

Kaptенens ögon tindrade af tillfredsställelse.

"Det gläder mig ganska mycket att höra sådant om honom, ty jag har känt Nils från hans barnaår! Måne han snart kommer tillbaka?" frågade han.

"Det är osäkert när det sker, den sjuke vill alltid ha honom hos sig; men våra gossar komma väl —

såframt de icke taga öl för ärendet", tillade den andre, och blinkade med ögonen.

"Hvarhän buro de den sjuke?"

"Han hade sjelf gifvit dem anvisning på källaren Tre kronor", var svaret.

"Då begifver jag mig genast dit. Der har du något att muntra dig med för ditt välvilliga meddelande", och kaptenen tryckte dervid ett silfvermynt i sjömannens hand och skyndade bort.

Endast några minuter varade deras första men hjertliga möte, ty den sjuke mannen ville ej undvara Nils ett ögonblick. Utan att ännu veta hvem denne var — ty Nils yttrade intet ord derom — ansåg vår hedersman det vara en mensklighetens pligt att uppoffra det nöjet han sjelf väntat sig att ensam få råda om Nils samt genast föra honom till vännerna på landet.

Läkaren som tillkallades, hade sagt att patienten troligtvis icke hade så många dagar kvar. Kaptenen skaffade sig ett rum i granskapet, på det att han kunde träffa sin fosterson, när denne kunde aflägsna sig.

Nils meddelade då allt hvad han hade sig bekant om herr von Ufvenborg från dennes ankomst till Wetterkreutzska egendomen, samt hans förlofning med den unga fröken, den nära förestående lysningen vid samma tid Nils lemnade orten, och deras oförmodade sammanträffande under resan.

Båda voro ense om, att något besynnerligt, ehuru för dem oförklarligt, under sådana förhållanden föranledt en så brådstörtad resa på senhösten.

"Ufvenborgska namnet är mig icke obekant", sade kaptenen eftersinnande.

"En person med detta namn har, efter hvad man

sagt mig, haft intriger med rikets fiender, och ett visst parti här i Sverige har använt honom på beskickningar i och utom riket; det säges att han uppträdt under många namn — men törhända hafva denne och din patient endast namnet gemensamt.”

Nils vände sig hastigt bort, ty han hyste ingen tvifvel att icke det var en och samma person.

Så förgingo några dagar under korta, ofta afbrutna samtal emellan dessa båda. Nils erfor och fattade med glädje det förslag, hans välgörare uppgjort för hans framtid.

En afton, sedan de på tvenne dagar icke hade sett hvarandra, inträdde Nils till sin beskyddare; hans ansigte var blekt och utvisade stor sinnesrörelse. Genast varseblifvande detta, steg den sistnämnde upp från sitt skrifbord och gick honom till mötes med de orden: ”Han är död?”

”Ja för en timme sedan. Jag var ensam närvarande.” En smärtsam rysning genomför synbart den unge mannen vid detta minne.

”Jag undrar icke på ditt upprörda tillstånd”, yttrade den andra deltagande; ”kanhända var det första gången du åsett kampen mellan lifvet och döden; äfven för den mera härdade är det hjertgripande” —

”Hur mycket mera för en son, stående ensam vid en faders dödssäng, utan att kunna bedja om, eller önska dennes välsignelse”, svarade Nils med en djup suck.

Förvåning och deltagande låg i den blick, hvar med den eljest i sitt yttre något stela mannen forskande betraktade den talande.

”Hvad i Guds namn menar du med detta yttran-

de? min son! Din far säger du. Det är ju mig du bör anse som en far, med glömska af allt det förflutna."

Nils fattade den framräckta handen, tryckte den mot sina läppar, mot sitt hjerta.

"Lofvad vare Herran, som ingaf er att i detta ögonblick kalla mig son, ty jag var nära att qväfvas. Ja, jag vill och skall utplåna minnet af den, som endast gaf mig lifvet, och älska och vörda er." — — —

Småningom lade sig denna känslornas uppbrusning, som under dessa dagar stormat inom honom utan att få luft. Nils berättade då omständeligen, huru han drifven af nyfikenhet att se fröken Ebbas fästman, iakttagit Ufvenborg, då denne trodde sig vara allena i rummet, och då igenkänt honom att vara hans far, ty flere barndomsminnen hade vaknat.

Sedermera hade denne under sin sjukdomsyrsla fällt många yttranden som gjort detta till visshet, ifall han ännu hyst något tvifvel, och dessa yttranden hade kommit honom att fasa för sina dagars upphof.

"Hvarföre dolde du detta för mig medan han ännu lefde?" frågade hans fosterfar.

"Ack, hvartill hade det tjenat att omtala sådant? det hade endast oroat" —

"Men min närvaro hade kunnat vara nyttig — för att väcka" — — —

"Hans samvete, menar ni?" inföll Nils. "Ack, tro mig, gode fader, det hade ej verkat något godt. Då han yrade, nämnde han edert namn i sammanhang med min moders död — — — Ni ryser?"

"På dina vägnar min son", svarade den andre

undvikande, "hvad har du icke lidit under allt detta! Det är nu förbi, och honom vilje vi under en tyst bön öfverlemnna åt Guds stora barmhertighet!" — —

"Har du någon anledning att tro, det han kände igen dig?" frågade han sedermera.

"Det är icke utan, och det är detta som grep mig så djupt", svarade Nils. "Nyss förut innan han "själades", såg han sig om efter mig, der jag stod vid hans hufvudgård; jag lutade mig ned, för att höra hvad han ville, då sade han: "Marias son, bed för mig syndare!" —

"Detta var ett erkännande som fordrat vittnen; du hade då haft anspråk på hans namn och hans efterlemnade förmögenhet."

"Han talade icke mera något tydligt", svarade Nils. "Utomdess menar ni icke hvad ni nu sade, utan säger det blott för att pröfva mig, min far! Hvarken ville jag ärfva hans namn eller några skatter, om han har några sådana, ty orätt fånget gods bringar ingen välsignelse. Det ärliga bondenamn jag antagit, vill jag med Guds bistånd göra hederligt. Med ett rent samvete och friska armar vinner jag nog mitt dagliga bröd, och hvad behöfver man mera för att lefva nöjd och tryggt se döden till mötes!"

En hjertlig handtryckning blef det enda svar han fick.

Sedan talade de om det förtroende Nils erhållit att öfverstyra till Finland den testamentariska dispositionen, och båda öfverenskommo så väl om brevets innehåll samt dess öfverstyrande till dess egare.

Efterkommande den aflidnes uttryckeliga önskan måste Nils öfvervara begrafningen; anordningen der-

om hade källarmästaren fått sig uppdragen. Han och flere andra, som varit vittnen till den vård Nils lemnat och hvarvid han fått försaka både frihet och nattro, undrade att von Ufvenborg ej ihågkommit honom i sitt testamente, men hvar och en trodde dock att han fått något med varm hand. Sådant var icke händelsen, och Nils var inom sig tacksam att detta icke kommit i fråga.

13.

Dagen derefter reste far och son, ty så kunna vi med skäl benämna dem, med lättade hjertan till Gråshulta, der de med otålighet voro väntade, och Nils blef derstädes ansedd mera som en anhörig i huset, ehuru han förrättade en tjänares göromål.

Kaptenen återtog sin tjänstebefattning, besökte sina vänner som förut och glädde sig öfver deras trefnad och belåtenhet å alla sidor.

Likasom när en tung morgondimma tryckande lägger sig öfver ett blomstrande fält, småningom skin-gras af en uppkommande vind, och vid solens framträdande visar sig i förnyad fågning, så försvann äfven den dimma som under den sista tiden lagt sig öfver ynglingens glada lif. Minnet af fadren försvann under en välordnad verksamhet, ty hvarje årstid gaf nya göromål, och dagligen inhemtade han äfven nya insigter i jordbrukets behandling, om hvilka han förut icke kunnat drömma, ehuru han tagit del deri från sina barnaår.

Men ehuru väl han triffes, ty han var afhållen af alla, förlorade han aldrig tanken på sin fosterbygd. Allt hvad han här såg och hvad han lärde sig, hänförde han dit. Då vintern här lossade sitt istäcke från fält och sjö tänkte han på de tavastländska insjöarna, på Tavastlands forsar, men isynnerhet dess stora skogar och vidsträckta moar, som långt fram på sommaren erforo vintrens herravälde, och detta af brist på odling. Ofta önskade han sig ett och annat tjog arbetare, för att der använda hvad han redan här inhemtat, såväl genom läsning som ännu mer genom lärrika samtal, som merendels afhandlade detta ämne emellan kaptenen och Pedersson då Nils var närvarande. Väl insåg han, att med två toma händer gör man inga storverk, men fällde dock icke modet.

Jag skall först taga mig en ringa jordlott, tänkte han, och arbeta upp den till bördighet. Välsignar Gud mitt arbete, ökar jag den efterhand, allt eftersom jag får råd att hålla arbetare. Finnarna äro nog arbetsamma, men det är okunnigheten som gör dem envisa mot allt som är nytt, och således ej företagsamma nog att sjelfva draga vinst af de fördelar vårt land har att bjuda på, men goda exempel skola med tiden inverka välgörande.

Att han understundom meddelade sin fosterfar dessa tankar och sina förslager är naturligt; de gillades af honom, som äfven älskade den finska fosterjorden och önskade att en gång få hvila i dess sköte.

Men dessa framtidsdrömmar hade äfven variationer, som utgrenade sig från ofvannämnde thema; dessa behöll han för sig sjelf.

Lika som för hvarje ung man så fördes äfven

hans tankar så lätt från det egna, ehuru ännu blott i inbillningen förvärfvade hemmet, till dess bohag och härd, och vid denna härd såg han en ung älskvärd kvinna, som med glad otålighet väntade honom och fransatte det nyss tjernade smöret, det lyekade färska brödet, eller de hvita, rykande potäterna, och så vidare. Med ett ord: en annan hälft af honom sjelf, deltagande i allt som rörde honom och husets väl, åt hvilken han kunde förtro sig både i med- och motgång samt öfverlägga om sina planer för framtiden.

Aldrig byggde Nils sina luftslott för höga, aldrig tänkte han sig en hustru utom sitt stånd, ejheller fick åtrå efter rikedom inverka på hans val; men hans landsmaninna skulle hon vara. Sökte han dervid fasthålla en bild af någon bland de flickor, han kände i sin hemort, vipps antog flickan fröken Ebbas anletsdrag.

Jag är tokig, tänkte han då; hvad är hon för mig och jag för henne? ”En kaka bör söka sin maka”, säger ett gammalt ordspråk; jaga således henne ur dina tankar, kära Nils. Åter du en gång eget bröd, och har du först hus och gård, är det tids nog att tänka på hustru; men måtte hon då till själ och sinne lag likna husbonds syster Vendela!

Föresatsen att helt och hållet glömma Ebba, försvårades genom pastorns nästa bref.

För klok ått tala om det lilla skälmstykke han och hans hustru spelat Ebba, försäkrade han, att hon ingalunda saknade sin fordne fästman, men äldre dag från dag, blef hon mera förståndig, mera husligt sinnad. Hon hade funnit sig intresserad af det Nils meddelat om sin husbonde och hans syster, och önskade hjertligt att närmare underrättas, om hvad som rörde

henne och hennes verksamhet och fordna öden, ty hon hade fått ett högt begrepp om hennes person och förtjänster genom de få ord Nils fällt derom.

Man inser lätt att detta inte var egnadt att bortjaga den bild, som ofrivilligt framträdde för hans inre blick. Nästan under tårar läste han detta ställe i pastorns bref, ty hans enfaldiga religiösa sinne såg deruti endast Guds finger, som genom de af honom framkastade ord, rört hennes hjerta till en väckelse från ett fåfängt, gagnlöst lif. Glädjen deröfver var lika uppriktig, som hans önskan, att på ett lämpligt sätt kunna uttrycka sin mening, och det ville ej falla sig så lätt.

Om Vendelas fordna öden kände han blott, att hon var enka samt vid svägerskans död åtagit sig brodrens hushållning. Han hade hört af andra, att hon var herrskapsbarn och uppfödd i Stockholm. Hon var en lika omtänksam som vänlig värdinna och en god moder för broderns barn. Hon besökte de fattige i deras kojor och förskaffade dem arbetsförtjenst, passande efter deras förmåga, gaf dem goda råd i ett och annat; till de sjuka förde hon läkemedel och sörjde för att de vårdades. Åt barnen gaf hon böcker och lexor, dem hon förhörde om söndagseftermiddagen. De af barnen som varit flitiga, erhöilo då något till bästa, de andra fingo gå hem utan.

Sommartiden anförde hon dem i små göromål i trädgården, på fältet, eller i skogen; isynnerhet vid insamlande mossor, örter och blommor, samt till färgning, samt till läkemedel, dem hon sjelf förstod bereda.

Allt detta beskref Nils så godt han kunde samt

tillade, att en sådan kvinna var en stor Guds välsignelse både för sitt eget hus, och sina grannar.

Men vi vilja införa henne personligen, och välja dertill en vacker eftermiddag i slutet af juli, tredje sommaren af Nils vistande på Gräshulta.

Skådeplatsen är en välhäfdad åker, der de halfmogna axen sakta vagga för den svalkande aftonvinden, som begynte mildra dagens värma. Dikesrenarne skiftade i alla färger och insekterna frossade i blommornas kalkar, de flitiga bien samlade sin sista skörd för dagen och gåfvo genom sitt sumsande tillkänna sin belåtenhet.

På en körväg genom åkern, kantad med dessa blomsterrabatter, se vi en kvinna om trettiotvå år, men hon ser yngre ut, ty det låg något lifligt i hennes väsende; hon syntes intresserad af sin omgifning. Det är Vendela, som höll föreläsningar i botaniken, på sitt eget manér.

Hennes auditorium bestod af sju eller åtta flickor, tarfliga men snygga i sina mörka lifstycken, hvita lentygsärmar och randiga linnekjortlar, en slags påsar af blågarnsväf istället för de nu för bondflickor outhärliga förklädslapparne; flickornas ålder varierade från sex till tolf år.

Denna gång var insamlingen redan gjord; påsarne fylldes af "svinlingonris" och albark, ämnad att färga med; de voro nu på hemvägen, och den förde genom åkern. Der träffade Vendela sin bror. De satte sig alla på den gräsvuxna kanten af vägen med fötterna i det nu torra diket; hvart och ett af barnen fick en skifva bröd och en bit ost till "mellanmål."

"Sigri kommer att lefva längst af oss alla, hon blir alltid den sista vid maten", anmärkte en liten flicka om 6 år.

"Så brukar man säga", yttrade Vendela, som hört hvad barnet sagt, "men det vissa är, att den som äter långsamt äfven är långsam i allt annat, och det är inte bra. Hör på du lill' Anna", fortfor hon visande på närmaste blomstånd, "hvad heter den der blomman?"

Samma lilla flicka svarade genast: "Det är hundflok, nog minnes jag det namnet; mor färgade det gula garnet som jag har i min linnekjol, med sådana blommor." —

"Huru stafvar du hundflok?"

"H, u, n, hun, f, l, o, c, k, flok", svarade den lille.

"Du glömde bort d", rättade henne en äldre flicka.

"Och gaf sista stafvelsen ett c för mycket. Nu blir det floek istället för flok. Meningen blir lika oriktig som att stafva bok med c, då det blir en böck." Alla skrattade.

"När äro blommorna bäst att färga med?" frågade Vendela.

"De ska' plockas innan de äro alldeles utslagna, de försvagas sedan."

"Det var rätt Elin. Hvarföre lät jag er båda, du och Kirstin, som äro de största, skära bort skafven nära roten på denna växt förlidet år?"

"Emedan de dra musten ur jorden och bli sedan dåligt foder åt kreaturen. Med tistel och kardborrar göres på samma sätt innan de gå i frö."

"Bra svaradt, lägg det på minnet ni andra. Nå

hvem minnes namnet på den här blomman, som vexer i klasar på en styf stjelk; de äro ej rätt utslagna än."

"Ack, det är den med det konstiga namnet; dess gröna gräs plockade vi Johanne-tiden, "frua" stötte det och kokade det med osaltadt smör till en smörja." — —

"Salva" heter det", inföll en annan, "det var med den salvan "frua" botade far, när han högg sig i foten.

"Nå, hvad heter blomman?" frågade Vendela. Allmän tystnad; det var så konstigt det namnet, och nu blef: mil-le-fo-li-um inpräglad i deras minne; om några dagar skulle blommorna plockas, rensas och torkas för att förvaras.

Vendela ärnade kanhända göra nya frågor, men de sågo Nils komma, åkande på vägen, bror och syster inväntade honom, barnen skingrades.

Nils välkomnades med ord och handslag; på Pedersons fråga om rågen betalt sig, svarade han, att sådant skett öfver deras förmodan; priset hade stigit då klagan om stundande missvext hördes från många håll, förorsakadt af vattenflödet under vårtiden.

Pederson sände en tacksam blick mot höjden, såg sig sedan förnöjd omkring på de omgifvande fälten, der grödan stod så herrlig. "Mödans lön, är jordens tacksamhet!" sade han sedan. "Detsamma hade äfven träffat oss, såframt vi icke dikat så försvarligt i höstas, och i lagom tid gifvit luft åt afloppen; det är människans pligt att underhjelpa naturen. Vål kunna oväntade olyckor inträffa, men vi stå då som alltid i Guds hand, och hafva ett lugnt medvetande, att vi gjort hvad vi kunnat."

Han var nu inne på ett ämne, som alltid anslog Nils, och hos honom framkallade frågor, och anmärkningar; men nu gick han tyst, och tankarne syntes frånvarande. Pederson trodde det härröra af trötthet, då dagen varit ovanligt varm, men Vendelas snabba uppfattning insåg genast, att något var i olag, något som tryckte den unge mannens sinne. Han måste bikta sig för mig ännu i afton, tänkte hon, och skyndade hem, för att ha aftonvarden i beredskap.

Äfven vid denna gjorde Nils ej som vanligt rätt för sig. Sedan barnen och tjänstefolket aflägsnat sig, redogjorde Nils för handeln och inköpen, och ville lemna dem, då Vendela hindrade honom genom frågan, om han funnit bref på posten från sin fosterfar.

Denne hade i juni månad fått order att med sitt folk begifva sig till Stockholm. Nils gaf ett nekande svar, men tillade efter ett ögonblicks tystnad, att han der funnit ett bref adresserad till kaptenen, och att man noga efterfrågat om Nils kände hans nuvarande adress. Det låg något eget i röstens uttryck, som genast anmärktes af Vendela.

”Har Nils någon förmodan från hvem detta bref kunde vara?”

”Alldeles ingen”, svarade han, ”men jag tillstår, att åsynen af detta bref har gjort mig ledsen.”

”Hvarföre, af hvad orsak?”

Då jag frågade om det var ett tjänstebref, svarade postskrifvaren, med hvilken jag är något bekant: ”Ser du inte att det är ett frimurarbref. Sigillet har ju triangeln, ögat och murslefven.” Nils fortfor: Jag har en gång sett ett sådant petschaft, och erfor att de ha sådana tecken, men aldrig kunde jag tro att

min aktningvärde fosterfar hade att göra med dessa slags människor, och sade det äfven åt skrifvaren. Han skrattade mig upp i synen, sägande: "Då känner du litet till kapten Granats korrespondens; han både skrifver och får ofta bref under dylikt sigill; det är ju nu förtiden ingenting ovanligt."

I förstone trodde jag att han gäckades med mig, men han är för hederlig att hålla ut med tokprat; det måste således vara sanning! Nils tystnade och såg stelt framför sig.

Pederson hade ej yttrat ett ord, och troligen låtit saken falla, men det smärtsamma uttrycket i den unge mannens röst och blick verkade liksom uppmanande. Han reste sig, gick ett slag fram och åter, och sade sedan: "Jag hade trott dig om mera förstånd, men jag finner att du lyssnat till dåraktigt och okunnigt folks tokprat. Frimurarorden är ett samfund, som stiftar oändeligt mycket godt, de aktningvärdaste människor finnas intagna deri. Låt detta tjena till din efter rättelse, och bråka ej ditt hufvud med saker, som ligga utom din synkrets och som du icke förstår." Med dessa ord lemnade Pederson hastigt rummet och gick in till sig.

Nils såg förvånad efter honom; det var första gången han af honom hört ett skarpt ord.

"Du rörde dervid en ömtålig sträng", yttrade Vendela med hviskande röst, för att icke höras af sin bror; "tag dig till vara en annan gång och följ icke den enfaldiga hopens exempel, det vill säga: tag dig till vara för deras vidskepliga och inrotade fördomar i sådant de icke genast begripa."

Nils såg tviflande ut, men teg.

”Du hyser ju förtroende till mig?” fortfor Vendela och lade sin hand på hans arm.

”Som till min egen moder”, försäkrade Nils, ”men i anseende till frimurare” — — ”Är jag bättre underrättad än du”, inföll hon leende. ”Tro mig, kära Nils! detta samfund, eller denna orden, som det i allmänhet benämnes, stiftades af de ädlaste männer på sin tid. Fiender till våld och orättvisa, var deras ändamål att med förenade krafter verka för sina medmänniskors upplysning både i andeligt och verldsligt hänseende.

Men andra tider kommo och förmågan svarade ej mot den goda viljan — ty de ädlaste äro ej alltid de rikaste — medel fattades; förbundsbröderna måste ökas, och då det hemlighetsfulla alltid har en lockande egenskap, infördes efterhand en hop ceremonier som kanhända äro barnsliga i sig sjelfva, af föga betydenhet i det hela, men likväl inverka på inbillningen; derigenom lockade de hundratals betalande medlemmar.

Förökade i tusendetal, utspridda i alla civiliserade länder, är det då underligt att bland ett sådant antal partier uppstått, att ärelystnad, girighet och småsinnet ha sina representanter, som anse hvarje medel för godt, blott de vinna sina syften. Efter min öfvertygelse är det just sådana, som önska dölja sina förehafvanden under vidskepelsens mystiska slöja. Men ännu gifves hundratals undantag, som endast hafva ordens-stiftarens egna regler, till rättesnöre för sitt handlingssätt, och bland dessa kan du med full tillförsigt räkna din fosterfar och min bror.” Här-

vid lade hon ett finger på sina läppar till tecken att vara tyst, och bjöd honom godnatt.

Denna qväll ville ingen sömn infinna sig hos Nils. Alla de dåraktiga sägner han från barnaåren ända till närvarande tid hört omtalas, spökade för hans tankar. Man hade sagt, att alla som ingingo i orden aflade en dyr tysthetsed, att de i en stor bok inskrefvo sina namn, med sitt eget blod; begick någon mened, genomborrades detta namn med en syl, och på hvad ort den brottslige då befann sig, dog han knall och fall. För att invigas i de högre graderna, fordrades att anskaffa ett tre dagars gammalt barn, som ännu icke erhållit dopet. Detta barn mördades, ty dess hjerteblood och hjerna utgjorde den salva, hvarmed deras kroppar ingnedos vid invigningsceremonin, med flere dylika dårskaper.

Nog började Nils inse det orimliga i dessa sagolika rykten, som vexa till vidunderlighet i folkets mun, men likväl var det honom omöjligt att besegra den ovilja, han fattat för namnet frimurare.

Först efter midnatt föll han i sömn, men fantasin var i full verksamhet. Han tyckte sig vara i sin fosterbygd. Det var en stor slättmark, synkretsen begränsades ömsom af höga berg eller spegelklara vatten, slätten var uppfylld med oräkneliga menniskor, alla af mankønet; de voro klädde i besynnerliga dräkter, med tecken som utvisade olika grader, men allesammans buro de förskinn och höllo murslefvar i sina händer. De syntes alla biträda med uppbyggande af ett högt torn; det var säkert lika högt med det baby-loniska, som omtalas i bibeln, tyckte han, ty menni-

skorna deruppe liknade stora getingar, såväl för sina brokiga kläder, som för aflägsenheten från jorden.

Han räknade våningarnas antal; de voro sju, men alla endast halffärdiga; bland dem som arbetade på den fjerde igenkände han sin egen far.

Med ovilja öfver det förmätna i detta företagande, vände Nils sig bort från denna syn; idetsamma tyckte han sig höra ett afläget brusande; med ens uppstod ett häftigt östanväder, det urartade till storm. Ett ångestskri af hundratals röster vände hans blickar åter mot tornet: det ramlade; största delen af de arbetande, isynnerhet de som stodo högst, krossades i fallet, en del nedsjönko i jorden utan att lemna något spår efter sig; bland dessa var hans fader.

De som befunnit sig på fältet och undgått förstörelsen då tornet föll, skyndade bort; under flykten kastade de af sig de brokiga kläderna och förskinnen, en del slängde äfven ifrån sig murslefven, andra dolde den under sina vanliga kläder.

Under all den förvirring detta medförde, hörde Nils en honom välbekant stämma som sade: "Det onda förgås, men det goda de verkat, blifver i evighet bestående!"

Rösten tillhörde hans fosterfar, men han såg honom icke.

Nils vaknade, solen var högt uppe, han steg upp med den föresatsen att genom sträng verksamhet slå alla dumma griller ifrån sina tankar, och lyckades.

Höbergningen inföll om några dagar derefter. Det är en tid som af landtmannen motses ömsom med hopp, ömsom med farhåga, men i alla fall är

det den gladaste tidpunkten för bygdens ungdom, då sång och skämt kryddar arbetet och gör hvilan ljuf.

En riklig höskörd belönade Pedersons på ängs-skötselns förbättrande nedlagda möda; det under gynnande väderlek inbergade höet doftade i de fulla ladorna; strax derpå inbjöd de mognade råg- och hveten-axen till en ny verksamhet.

Denna tid tar en landtvärdinnas krafter och omtanke i anspråk, och vi känna redan Vendela nog för att inse, att hon var den som ville se alla nöjda och belåtna.

Söndagen kom som en för alla efterlängtd hvilodag. Efter den sedvanliga tidiga morgonandakten och derpå följande frukost reste Pederson till kyrkan, men tjänstefolket, trötta efter veckans möda, hade laggt sig att sofva, några i loften, andra i skuggan af de stora oxel- och kersbärsträd, som omgäfvö gården; bland de senare befann sig äfven Nils.

Augustisolen stod hög och brännande på himlahvalfvet, då han väcktes af ett lätt slag på axeln. Det var Vendela.

"Ligg icke längre här", sade hon varnande; "träden ge numera intet skydd mot solen, som bränner hett; det är den farligaste tiden på året."

"Alltid är ni god och omtänksam", svarade Nils och reste sig skyndsamt; "sannerligen är jag icke liksom yr i hufvudet."

"Gå in förut, jag kommer strax efter", och Vendela gick till tvenne karlar, som lågo ett stycke derifrån, men hon måste röpa dem högt vid namn och skaka dem i armen, innan de vaknade; småskrattande efterkommo de hennes befallning att söka skydd under tak.

När Vendela sedan kom in i "hvardagsstugan", fann hon Nils sittande med armen stödd mot bordet och hufvudet lutadt mot handen; på bordet låg en bok i mindre format, hans ögon stirrade på boken.

I den bruna läderpermen var intryckt med guld: en sol, och inom solen ett öga, nedanför solen en triangel, kringom den en orm som bet i sin stjert. Han hvarken hörde eller såg att Vendela nalkades tills hon rörde vid hans arm, i det att hon satte framför honom en bägare med friskt vatten, blandadt med syrlig bärsaft, sägande:

"Drick af det här, det skall göra hufvudet godt!"

"Inte har jag ondt i hufvudet, fastän jag strax kände någon yrsel. Jag sitter bara och funderar."

"På hvad då?" frågade hon leende.

"På den här boken, och dess granlåter, dessa tecken" — — —

"Nils har ju sett sådana förr?"

"Ja i de der sigillen, men Gud ske lof, der var ingen orm!"

"Derom sedermera, men hvad tror du om boken?"

"Jo att den måste innehålla bara sattyg; förlåt mitt förhastande", tillade han litet flat — "frimurerikram skulle jag säga."

"Dömer du ännu allt lika illa derom? jag trodde att mina ord och din fosterfars hela lefnad borde öfvertygat dig om" — — —

— "Att han är en ärans man och min husbonde äfvenså, fastän de båda oförhappandes råkat in bland ulfvar och räfvar. Ormen har ju, sedan Gud skapade verlden, varit ansedd som ett utskott af list och falskhet."

"Deruti har du rätt, kära Nils, men du bör äf-

ven veta att människorna sedan dess antagit ett bildspråk för att uttrycka vissa begrepp och liksom en sammanknuten hand betecknar girighet och den öppna handen gifmildhet, alltså är den slingrande ormen falskhet och list, men den orm som biter sig i stjärten, är allmänt antagen till en symbol eller liknelse för Evigheten. Vill du att jag äfven för dig uttyder de andra tecknens betydelse?"

"Var så god, jag är mycket nyfiken."

"Den liksidiga triangeln är Treenigheten. Solen, ljuset och sanningen, Ögat, den allseende Guden, som herrskar från evighet till evighet! Gud kallas af dem världens byggmästare; ordens ledamöter äro murare eller arbetare i olika grader; deras ändamål är, att genom sanning — som de äfven beteckna med en spegel, — och genom upplysning, skingra vidskepelens och vantrons mörker, på det att kärlek, tro och hopp en gång skola förena alla jordens barn till en enda släkt. Då skall skönhet, styrka, och framförallt visheten — som äfven hos dem uttryckes genom symboler — bli allas gemensamma egendom."

Uppmärksam och med allt mera stegrad förvåning hade Nils åhört denna af honom alldeles icke väntade förklaring. När Vendela upphörde att tala, utbrast han: "När detta är syftmålet för deras förening och sträfvande, äro de ju långt bättre, än vi andra, som äfven kalla oss kristna, och likväl tänka och handla endast för oss sjelfva!"

"De äro Adams barn liksom vi alla; men den goda viljan, den redliga och fasta föresatsen att göra det goda, understödd af ett högre bistånd, kan öfvervinna många frestelser, mången svaghet, det erkänna

vi ju alla, ehuru mången af egen lättsinnighet och andras exempel afviker från den goda vägen. — — Du ville säga något?"

"Ja, men jag vet icke om jag kan uttrycka mig så bra, som jag önskade, men vill försöka. — Jag börjar inse, att de, som aldräförst kommo upp med den der orden, hade för afsigt att sätta de andra under en slags förmynderskap, på det sådana medlemmar, som antingen voro svaga, eller hallstarriga i att verka för det allmännas väl, voro tvungne att göra det; de goda och ädeltsinnade behöfva intet tvång, utan lyda godvilligt."

"Din uppfattning är minsann icke så oäfvnen", smålog Vendela, "och jusera du tänker efter, hvad jag nu och förra gången sade, desto bättre skall du inse dårskapen att lyssna till dåraktigt prat, men besinna äfven att alla menniskor, således äfven de, ega sina fel och svagheter."

Vendela tog sedan den på bordet liggande boken, läste en och annan sida, derpå sade hon: "Jag ville önska att Nils förstod tyska språket hvarpå denna bok är skriven. Det är en samling af både andeliga och verldsliga sånger, många af stort värde."

"Då är det ju ingen frimurarbok", invände Nils.

"Sångerna äro författade af frimurare, samlade af en sådan, och tillegnade en af de högsta ledamöterna. Boken är mig ett kärt och dyrbart minne efter min man, som var tysk till nation och äfven en frimurare." Med dessa ord tog Vendela boken, och gick in i sin brors kammare.

Nils erkände inom sig att många af de orimligheter, han hört i sina yngre år, hade sin grund i det

ännu mera obildade finska folkets hjernor, emedan så många vidskepliga plägseder hos dem ännu voro gengångare från en icke så aflägsen forntid.

14.

Vi förflytta oss härmed ett par år framåt i tiden, hvarunder lifvet på Gräshulta gick sin vanliga gång.

Nils hade all anledning att vara nöjd med sitt vistande der, bland människor som bemötte honom med vänskap och förtroende; der han icke allenast inhemtade kännedom och praktisk vana i landtbruket, utan äfven undervisning i hvarjehanda handverk, ty Pederson var skicklig snickare, målare och glasmästare m. m.; men ehuru erkänsam han äfven var för dessa förmåner, öfverföll honom ofta en längtan att snart få verkliggöra de af oss omtalade "framtds-drömmarna." För tidigt kunde det äfven icke kallas, emedan efter vår nuvarande tids sätt att tala och tänka, Nils redan var en "gammal ungarl", då han redan lagt sina tre tiotal bakom sig, men den tiden ansåg man det icke så.

Han var bunden genom ett löfte till sin gode fosterfar, som ville vara honom följaktig på hans återresa till Finland, men mot all vanlighet hade denne ej låtit höra af sig på lång tid, och både Pederson och Nils visste knappt hvad de skulle tänka derom.

Döm då om den sistnämndes glädje, när han vid sin resa till staden icke allenast fann bref från Granat, adresserad till Pederson, utan äfven ett till honom sjelf från sin fordne lärare, den hederlige pastorn.

Då han ej vågade bryta det förra, huru kärkomet var icke det andra, såväl för att qväfva hans otåligen väntan öfver dröjsmålet att få veta innehållet af det förra, som glädjen att se sig ännu vara hågkommen i den kära hembygden.

På de senare åren hade han och presten icke brevexlat; orsaken till denna tystnad på den senares sida kände icke Nils, och han ansåg sig icke berättigad att bryta den, då han var den som sist hade skrivit.

Enligt datum var brevet nära halft års gammalt, men innehållsrikt.

Vi förbigå början och hålla oss endast vid det som rör våra närmaste bekanta, utan att hålla oss vid prestens vidlyftiga skrifsätt.

Stora förändringar hade föregått under de sista åren. Fru Wetterkreutz, öfvertalad af sin affärsman, herr S. i Helsingfors, hade arrenderat Lampis åt en man, som denna högeligen rekommenderat, men som pastorn föga tycktes gilla. — Nils kunde icke sluta till om det var som granne eller innehafvare af egendomen. — Friherrinnan och hennes dotter flyttade till Tavastehus, der de hyrde en liten vacker våning och lefde fria från allt det bråk, en landthushållning har med sig.

Året efter deras ditflyttning besökte presten årsmarknaden och dem; de funno sig väl, och då ryktet ville säga, att Ebba var förlofvad med en officer, brydde han henne, men hon nekade bestämt.

Modren hade yttrat något bekymmer öfver att hon ej fått ut intresset på det kapital, hennes första man insatt hos herr X. — S., som skulle besörja

om dess uttagning, hade sagt att denne var stadd på en utrikesresa, och väntades tillbaka först i nästa sommar. Presten hade då yttrat, att det vore lämpligare för henne att placera detta kapital på säker hand i Tavastehus, utan att behöfva anlita kommissionärer. Hon lofvade tänka derpå.

Hindrad af hvarjehanda, reste pastorn icke till staden under följande året, men med grannar, som varit inne till vintermarknaden, erhöll han ett bref från Ebba, som på modrens vägnar bad honom vara deras sällskap på en resa till Helsingfors, der friherrinnan personligen ville taga ut både kapital och det obetalta intresset för de sista tre åren.

”Jag efterkom deras önskan”, skref presten, ”vi togo vårt vanliga logis, och friherrinnan skickade andra dagen till herr S. med anhållan att han skulle komma till henne. Han sade sig nu vara hindrad, men inviterade fruntimren och äfven mig till sig på the samma afton. Han har gift sig för andra gången.” — — —

Der gick präktigt till på allt sätt: utländska läckerheter, insyltade frukter, fransk konfekt; och dyra viner. — — —

Då fru Wetterkreutz på aftonen bad att få tala vid honom några minuter, i enrum, slog han af det genom ett skämt, sade att ”morgonstund har guld i mund”, han ville då göra henne sin uppvaktning.

Morgonen kom och med den herr S. — — — Skuldsedeln var förfallen, en sådan bör förnyas hvarje 10:de år. Det förstod hon ej, stackars qvinna! X. hade ju varit bortrest, och S. tvådde sina händer — som Pilatus. Likväl gaf han henne det rådet att

vända sig till borgmästar —s— och rådfråga honom; men denne sade att X. hade lagen på sin sida, det vore en dårskap att börja processa! Förlusten är anse- nlig och kännbar; det är en lycka att fröken har något enskildt att bygga på. — — —

Presten slutade sitt långa bref, med frågan om Nils aldrig tänkte komma tillbaka, och sade att han just kunde öfvertaga arrendet af Lampis.

Nils tänkte inom sig: måhända var detta förslag ändamålet med skrifvelsen. Men i denna sak delade icke Nils prestens tanke, ehuru väl han insåg hans välmening. Han tänkte så:

Min egen torfva vill jag sköta, den må nu bli så liten som helst; om det då "bryter eller bär", är förlusten eller fördelen min och ingen annans. Det kan nog inträffa att mina nymodiga företag skola stranda mot den här allmänt omtalade finska envisheten; min egen erfarenhet — fastän jag icke då förstod att bedöma den, motsäger icke detta rykte, och den förmodan gränsar nära till visshet, att jag vid öfvertagande af ett större fremmande landtbruk fåfängt skulle strida mot folkets inrotade seghet och fördomar mot allt nytt.

Han genomläste brefvet ännu en gång.

Hvilka bedrägliga menniskor gifves det icke, tänkte han, ovärdige att trampa Guds sköna jord! Huru nedrigt att begagna sig af en qvinnas obekantskap med lagen och dess former! Den der herr S. tyckes mig icke vara en bit bättre än den andra — men orätt fångat gods har ingen välsignelse! En idéförbindelse kom honom att tänka på de rykten som i tysthet varit gängse i hans hemort, om "krigskumsariens"

åtkomst till Lampis — ja äfven på sin egen far. Gud ske lof, tänkte Nils, börjar jag med två toma händer, äro de likväl rena! — — —

Nå ändteligen låter den hedersspaschan höra af sig, utbrast Pederson då han mottog brefvet från sin gamle vän. Han bröt det med glad otålighet, lemnade Nils det som tillhörde honom och gick in i sin kammar för att se hvad vännen hade att säga.

Men snart mulnade hans blick; följande sin vana då han trodde sig vara allena, och något var i olag, mumlade han halfhögt för sig sjelf: "Det har gått för honom som för — andra; många förutfattade illusioner försvinna likt irrsken ju närmare man kommer skådeplatsen, men att det kom från det hållet var oväntadt — hon, ja så, N. N. har blifvit en anhängare af Carolus Sudermannius — och det var med honom och hans allt i allom den hederlige Granat fick att göra — då förundrar det mig icke, att denne med sina fasta principer och sin rättframhet stötte emot."

Nu blef brefvets läsare varse sin syster, stående vid ett skåp der hon hade något att syssla. Litet småflat, att han pratat för sig sjelf, yttrade han:

"Granat väntar utslag på sin ansökan om tjänstledighet; erhåller han den, kommer han hit, och dröjer här tills första öppet vatten, för att med Nils resa öfver till Finland. Ja, ja, der menniskan har sin skatt, der är ock hennes hjerta! Men vi få allt bra tomt efter dem båda."

"Det må du väl säga! När kunna vi hitvänta vår gamle vän."

"Det beror på omständigheterna, man vill lägga honom hinder i vägen! Men å propos, har du någon anledning att tro, det Nils derborta väntas af någon hjertans kär?"

"Alldeles ingen", svarade Vendela. "Han säger sig först vilja ha eget bröd, på eget bord, innan han bjuder någon att dela det."

"Så tänker hvar hederlig karl, men just därför få vi icke släppa honom tomhändt ifrån oss. Jag vill på min sida göra hvad jag kan; gör du sammaledes."

"Menar du icke, att jag länge haft sådant i tankarna?" frågade hon leende.

"Jo väl", skämtade brodern, "jag har nog lagt märke till hvilken fart du hela tiden bortåt gifvit så väl rockhjulet som väfspolen."

Under det syskonen så samtalade, satt föremålet därför och begrundade de få rader han denna gång erhållit. Hans fosterfar kunde ej bestämma tiden för sin ankomst utan uppmanade Nils till tålmod, en vara, hvaraf han sjelf sade sig vara i dagligt behof.

15.

Berättelsens tråd för oss nu till det gamla Helsingfors. Hvad man den tiden kallade Ulrikasborgsgatan, var en krokig, sumpig väg, som förde långsmed stranden, invid hvilken några sjöbodar och uppslagsställen för bräder och plankor intogo den venstra sidan af den så kallade gatan. Vid inträffande upp-

sjö simmade en del af trädvarorna i vatten, och vägen fick deraf sin dryga andel; fotgångare nödsakades då taga af till höger uppför en bergsslutning, hvarifrån en smal, upptrampad stig åter förde dem till "gatan", som nu låg högre och således torrare.

Sedan man åt landtsidan lemnat några då redan gamla kojor, bebodda af sjömän och fattigt fiskarfolk, kom man till ett trefligt, rödmåladt trädhus med tvenne våningar; inskränkt nog, ty det bestod endast af fem rum i den öfra och tre i den nedra, ty portgången var öfverbyggd; något som ansågs vara ett sällsamt infall af dess egare.

Boningen låg högt, från fönstren hade man en fri utsigt öfver sjön och farleden till och ifrån Sveaborg. Fartyg lade den tiden till vid skeppsbron, belägen till höger om packhuset.

Ägarinnan till den boning, vi nyss beskrifvit, var den af oss flygtigt omnämnda fru Hiller; för närvarande hade hon inga resande.

Vi finna fru Hiller i enkedrägt, det vill säga: koft och kjol af svart, ofantligt styft kamlott; ett styft stärkt hvitt halskläde, samt ett dylikt lagdt i djupa veck om hufvudet, att det gick ned öfver halfva pannan. Vi se henne dock nyter och beskäftigt ordna ett litet kaffebord, framför ett åt gatan öppetstående fönster, genom hvilket hon emellanåt ser efter de väntade gästerna.

Hennes tålmod sattes icke på långvarigt prof; strax efter kloekan två infann sig en medelårig fru med tvenne döttrar. På döttrarnas klädsel såg man lätt att familjen var i knappa omständigheter, men de voro både hela och rena. Fruns egen kostym var

troligen ett arf efter hennes mor; den bestod af en storrosig, blåbottnig ylle "triumfants" koft och kjortel, samt en bindmössa af sjögrönt siden med inväfda blommor af silfver, och mörkrödt silke; kanten omgafs af en fingersbred silverspets.

Fruarna omfamnade hvarandra, flickorna kysste värdinnan på handen, ehuru den äldre syntes vara omkring aderton år, den andra femton eller sexton.

— "Tygvaktarn kom icke med, som han lofvade mig, när vi följdes åt hem ifrån högmessan", yttrade värdinnan.

"Gubben min bad om sin ursäkt, han hade totalt glömt af att han lofvat skriva ett namnsdagsqväde tills i morgon. Syster vet ju att han roar sig med sådant der, och det inbringar stundom någonting till husets nytta; tiderna blifva allt dyrare."

Anmärkningen lemnades utan svar. "Jag har visst icke glömt de vackra verser tygvaktarn skref öfver salig Hiller; de förvaras i min stora bibel. Det var likväl ledsamt att han icke kom."

"Han infinner sig nog sednare, men sådant der tål att fundera på." Fruarne hade druckit sina två koppar kaffe, flickorna hvar sin halfva, fru Hiller undanstökade sjelf alla tillbehör, ty hon hade gifvit sin piga lof att gå bort.

Så snart hon aflägsnade sig, snodde de båda flickorna kring rummet, för att undersöka och betrakta allt; de gjorde sig med tecken begripliga för hvarandra — de voro båda döfstumma. — Deras mor gaf dem tillkänna värdinnans återkomst, genast sutto de som tände ljus på sina platser, å ömse sidor af kachelugnen.

”Har syster hört omtalas att köpman S. ånyo begynner handla?” frågade fru Hiller, sedan hon slagit sig till ro, i sin bekväma länstol.

”Nog kom gubben hem med den nyheten häromdagen”, svarade den tillfrågade, ”men det låter så otroligt. Han gjorde ju i höstas total bankrutt och uppgaf allt åt sina kreditorer.”

”Men man hviskar i tysthet, att han och de så kallade kreditorerna spela under ett bräde”, invände värdinnan i det att hon försigtigt drog igen det öppna fönstret, ”utomdessa fick hans hustru ut sitt stora paktum; hvem hade väl trott att N. hade gifvit sin dotter en sådan kontant hemgift? Nu har han den att begynna med och kanhända lånar han af de andra.”

— — —

”Efter hvad jag hört sägas skall det icke vara första gången, ehuru det då var i mindre skala. Det vet jag att han så intrasslade G—s affärer, som han hade om händer, under det att denne var till den der riksdagen som varade i två år. När han kom hem derifrån hade han förlorat sin gård, tillika med sin andel i qvarnen, och jag minnes nu icke allt.”

”Jag har ingen reda på den saken”, genmålde värdinnan, ”det hade passerat innan jag blef gift och vi flyttade hit till Helsingfors; utomdessa är jag icke bekant med fru G—s.”

Samtalet stördes genom åsynen af en slup som kom ifrån Sveaborg. Den pryddes af lysande flaggor och vimplar; de hvita seglen svälde för vinden. Vårt lilla sällskap följde den med ögonen, tills den lade till vid den brygga, som sedermera erhöll namn af ”fortifications-bron.”

Oaktadt afståndet sågo de officerare, jemte några fruntimmer stiga uppför bryggans trappa. En stund derefter kom tygvaktar F. Han hade mött detta sällskap vid "Barkens brunn" i hörnet af "Strandgatan" och gått efter dem till dess de veko af till Esbotullsidan. Det var, sade han, kommandanten med sina fruntimmer jemte andra officerare, de talade fransyska emellan sig; troligen ärnade de sig till B—ska trädgården.

"B. kallar ju sin trädgård för "Sorgfri", invände fru Hiller leende. "Det var ju ett besynnerligt namn!"

"Jag har sjelf sett detta namn målat öfver ingången till trädgården, men sedan en stor skalk derunder med krita skrifvit: "Betala dina skulder och lappa dina permissioner, så lefver du sorgfri", blef namnet öfverstruket med samma färg som porten", berättade tygvaktarn.

Sedan de skrattat åt denne anekdot, anmärkte fru Hiller:

"Han borde ha goda inkomster af de stora frimurarkalasen, som han äfven arrangerar, men kanske vill han som ledamot, ej förtjena derpå."

"Åtminstone säger han så sjelf. B. har ett uppfinningsrikt hufvud, men han vinner ingenting på sina spekulationer; hvilken kostnad nedlägger han icke på kärret vid Thölö! En gagnelig verksamhet är det ändå för det allmänna. Många fattiga arbetare få der bröd för sig och de sina."

"Deruti har tygvaktarn mycket rätt", och den goda fru Hillers ögon vattnades. "Sådant medför välsignelse åt efterkommande i andra och tredje led; annat är förhållandet med köpman S., den stackars fri-

herrinnan Wetterkreutz, har äfven genom honom förlorat ansenligt." — — —

"Ja, jag vet", inföll tygvaktaren, "han ställde så visligt till med alltsammans, att de summor det aflidna krigsrådet placerat, om inte hos S. så hos någon af hans kotteri, men igenom honom har saken gått, nå väl, genom okunnighet hos enkan och en oförlätlig försummelse af S. blef reversen för gammal, och hon har ingen talan."

Fru Hiller hade åhört honom med en liten otålighet.

"Det der känner jag bättre än mången annan, ty friherrinnan har alltid sitt logis hos mig när hon kommer till Helsingfors och hade det äfven då. Hon var bra sorgsen till sinnes, stackars fru; S. pratade sig fri från allt ansvar; mycket ordentlig har han varit med utbetalningen af intresset för det kapital, som tillhör hennes dotter. Det är ett testamente efter en herr von Ufvenborg — och lär belöpa sig på en 20 eller 30 tusende daler silfvermynt. De voro förlofvade, men han nödgades göra en resa på senhüsten till Sverige och förläste; han och penningarne bergades väl, men han dog kort derefter, och hade testamenterat denna summa åt sin fästnö. Vet tygvaktarn huru det gått med den?"

"Hon som alla andra fordringsegare fick väl åtnöja sig med en eller två procent af konkursmassan och S. är fri från vidare anspråk."

"Men är sådant rätt?" frågade fru Hiller ifrigt. Han teg och ryckte på axlarna.

"Det måtte vara svårt att förlora så stora summor", yttrade fru F. som hitintills suttit alldeles tyst.

"Jo, jo, det är likväl något, som icke den fätti-

ga behöfver frukta", sade hennes man skämtande. "Den saknar icke guld, som icke guld har haft."

Hon gaf honom blott en blick, men svarade icke, och vände sig till fru Hiller med den frågan: "Var icke fästmannens namn Ufvenborg?"

"Alldeles, hvarför frågar syster så?"

"Det påminner mig om något. En äldre resande med detta namn bodde en liten tid hos stockmakar Lindfors i hans nya och vackra hus på Tavastgatan." — —

"För detta hus var salig Hiller byggmästare", inföll värdinnan litet stolt, "men huru var det med den resande?"

"Han gick aldrig ut förrän det blef skumt om af-tonen, men deremellan besöktes han af flera personer af den bättre klassen; det besynnerligaste var, att dessa hade ett eget sätt att klappa på hans dörr, ty nyckeln satt aldrig i låset. Lindforskan trodde derföre att han var en resande frimurare. De visste knappt ordet af förrän han var bortrest, men ordentligt blefvo de betalda för både rum och annat."

"Det der har du aldrig talt om för mig; när passerade det?" frågade hennes man.

"För en sex år sedan eller så; mot hösten var det."

"Det var han och ingen annan, ty tiden stämmer öfverens", försäkrade fru Hiller; "men kände icke Lindforskan någon af dem som besökte honom?"

"Hon förmodade att de voro från fästningen; den enda stadsbo hon kände igen var herr S."

"Han är ingen frimurare", inföll hennes man.

"Huru kan du med sådan säkerhet veta det?"

Det var med en skarp, nästan misstänksam blick, frun gjorde denna fråga till sin äkta hälft.

"Jag har det ur säker hand", svarade han lugnt, ehuru blicken ej kunde undgå honom. "Jag hörde då tillika, att han sökt inträde i orden, men hade så många röster emot sig, och det förtretade honom. Men vet du, gumma, jag kan berätta dig en nyhet, som säkert gläder dig lika mycket som mig, vår stackars Maja-Lenas gudfar, den hedersmannen Granat, kommer endera dagen till Helsingfors. Fanjunkar Karp har träffat honom i Borgå. Han skall vara sig lik, och alldeles inte synas stolt öfver sitt adelskap."

"Ja så, han har också blifvit adlad. Hvad betyder han nu då?"

— "Det frågade jag icke af Karpen; troligen har han fått ett von eller af till sitt namn, som han gjort för hederligt att kastas bort."

"Hvad skall han säga, när han finner äfven sin gud-dotter vara döfstum", suckade den stackars modren med en öm blick på den yngre af flickorna. "Den hedersmannen gaf henne en silfvermatsked i faddergåfva."

"Hvem vet hvad han nu gör för henne när han kommer", sade fru Hiller tröstande, som under den senare delen af samtalet gått fram och åter i små bestyr. "Jag känner honom inte, men har hört så mycket godt om honom, att han med skäl kan kallas de fattiges och värlösas vän."

"Ack, deruti har syster mycket rätt; många gånger försåg han vårt tarfliga bord än med fisk, än med fågel, då han emellanåt kom för att prata bort en stund med gubben, eller såg efter sin lilla gud-dotter. Gud välsigne honom!"

”Amen!” instämde mannen allvarligt, men tillade sedan leende: ”Du glömmer, min gumma, att äfven han är en frimurare!”

Hon låtsade icke höra.

Efter en intagen frugal aftonvard, vandrade familjen hem.

16.

Må det tillåtas förf. att ännu en gång föra de unga af våra läsare till en trakt af det Helsingfors, hon såg i sina barna- och ungdomsår, det vill säga från de första åren af innevarande århundrade. En sådan teckning var den föregående; här följer en annan. Anmärkas bör, att de boningar här omnämnas, redan då buro årens stämpel, således kan man med någon säkerhet antaga, att de vid tiden för vår berättelse sågo sin ungdom.

Låtom oss då vandra från stadens torg Tavastgatan framåt, tills man kom till den hörngård, som i en senare tid ånyo uppsatsad, tillhörde urmakar Schönberg, men i vår barndom stockmakar Lindfors, som då var en till åren kommen man.

Af samtalet fruarna emellan, hörde vi, att den ansågs för nyssbyggd, det vill säga uppbyggd under det sista tiotalet, äfvensom den gentemot belägna Holmgrenska. Der tog gatan en sned riktning till venster; sedan man gått några stenkast framåt på en usel stenläggning, och lemnat några mer och mindre förfallna boningar å ömse sidor, vidtog landsvägen, som förde direkte till Tavastfull. Höst- och vårtiden var

denna väg högst eländig, med kärnmark å ömse sidor; lyckligtvis var den nyligen inhägnad, emedan olyckor inträffat med både två- och fyrfotingar.

Tullporten jemte tullskrifvarens lilla boning hade sin plats der Långa bron begynner. Helt nära denna boning, som låg på venster hand, var den anspråkslösa grinden till Edbomska gården, hvars boningshus var beläget uppe på backen, der också en grind förde till den plantage Edbom anlagt på stadens arrendemark. Denna jord har sedan odlats från far till son och sonson, ända tills Botaniska trädgården der anlades.

Det är till denna plantage vi nu föra läsaren. Den hade ännu mycket ouppodlad mark; den rådande vexten var tobak, här och der synes dock ett och annat rotkålsland, äfvensom de ännu ej rätt af allmänheten omtyckta potäterna. Invid boningen odlades dock de vanligaste trädgårdsvexter, ehuru i ringa quantitet.

På den gräsbevuxna, af djupa hjulspår fårade väg, som förde tvärt igenom plantagen, se vi trenne vandrare; i två af dem igenkänna vi gamla kära bekanta: den nuvarande major Grauatenhjelm och hans fosterson Nils Saxlin. — —

Den förstnämnde samtalande med en medelålders man i borgerlig hvardagsdrägt, det var egaren till plantagen, mästare Edbom.

"Du har nedlagt mycken möda på den här jorden; jag minnes nog huru sumpig den var. Vill ditt arbete löna sig?"

"Visserligen lönade det sig, endast man hade mera arbetskrafter att anlita för att i större mängd

odla finare trädgårdsväxter; då skulle herrskaperna väl alldeles upphöra att förskrifva sådana från Sverige. Men man har sitt dagliga bröd, och då bör menniskan låta sig nöja. Jag hoppas med Guds hjälp snart få ett godt biträde af min son, som hittills gått i skola hos rektor Forsius."

"Det är således ditt fulla allvar att uppfostra din son till samma yrke?" frågade majoren vänligt.

"Ja det förstås. Han är ju född och uppvuxen i denna omgifning, har lärt sig att älska hvarje blomma och planta, som jag vårdat. Annat var det med mig, som herr majoren väl påminner sig, och likväl är jag som fastvuxen vid denna torfva, och ville ej för mycket godt lemna den ifrån mig."

"Det gläder mig mycket att höra, att du känner dig nöjd och lycklig här; men min kära Edbom, ännu en gång ber jag dig att glömma majoren och endast minnas att vi äro bröder. Jag för min del glömmmer aldrig när och hvar vi blefvo det"; med synbar rörelse räckte majoren handen åt Edbom.

"Ännu mindre jag som dagligen har ett visst ställe för ögonen, denna lilla gångstig inåt skogen leder dit."

De lemnade vägen och togo af till höger; majoren, som gick förut på den smala stigen, vände sig hastigt om:

"Du har väl icke yppat min hemlighet för någon?"

"Ord och löften äro mig heliga!" försäkrade Edbom, "likväl hade någon tillfälligtvis varseblifvit tecknet på bergsklacken. Det väckte en viss nyfikenhet, men då jag gjorde mig alldeles okunnig derom, föll saken i glömska."

De kommo nu till en med höga gran- och furuträd omgifven plats. Här stannade majoren, sägande: "Vi äro framme; jag igenkänner hvarje träd, ehuru det är inemot sexton år sedan min fot sist beträdde detta ställe; mina tankar hafva dock ofta besökt det. — — Tack för godt följje du trogne vårdare! Vi återse hvarandra, när jag går härifrån."

De båda resande hade dagen förut mot aftonen anländt till staden, sedan de med ett till Borgå gående fartyg ankommit till Finland.

Väl hade Nils gerna sett, att de tagit ginaste vägen till Tavastland, ty den unge mannens håg trängade efter en egen verkningskrets, men han älskade och vördade för mycket sin ädle fosterfader, för att icke gifva efter för dennes önskan att taga en omväg till Helsingfors, dit affärer förde honom, som likväl snart voro uppgjorda; hvaruti de bestodo, kände icke Nils.

Denna förmiddag hade Granatenhjälm varit till Sveaborg, der han dröjt öfver middagen, återkommen derifrån hade han tillsagt Nils att följa sig på den promenad, der vi träffat dem.

Under gåendet och samtalet med Edbom hade Nils varit en tyst men uppmärksam följeslagare. Det anade honom att denna vandring hade något att betyda, ty han fann majoren vara så ovanligt högtidligt stämd; det låg någonting sorgligt, vemodigt i hans röst, när han bad Edbom aflägsna sig, att Nils intogs af en egen underlig känsla.

De gingo ännu några steg, och stannade vid en vacker hägg, det enda löfträdet ibland de höga barr-

träden; blomningstiden var förbi, och de nedfallna, redan vissnade blombladen jemte fjolårets barr betäckte en nära belägen liten berghäll, som här var stupad, men hvars sluttning sköljdes af de nedanföre svallande vågorna, i hvilkas klara yta eftermiddags-solen speglade sig. Granatenhjelm blottade sitt hufvud liksom till en helsning, i en viss riktning från trädet undersökte han berget, i det han bortsopade de torra bladen. Nils biträdde honom, och såg ett kors, ofvan detta ett öga omgifvet af strålar, som bildade en sol, inhugget i graniten, men icke af större dimensioner än att det kunde betäckas af en karlhand.

Afståndet mellan trädet och klippan utgjorde på sin höjd tre alnar, här knäfull den åldrige krigaren med blottad hjessa och bad en tyst bön, reste sig derefter och bad Nils taga plats jemte sig på klippans kant, ty den var ej högre än ett vanligt säte. — De satte sig så att de hade de inhuggna symbolerna emellan sig.

”Mitt handlingssätt, min vördnad för detta ställe måste förefalla dig eget, kauhända besynnerligt”, började majoren, ”det fordrar en förklaring, så mycket mera, som det rör dig ganska nära! Du har uppnått den ålder, den mognad i förståndet, att jag med tillfredsställelse gör dig till en förtrogen af mitt framfarna lifs glädje och sorg.

Döma vi efter menniskosätt, var den förra kanske ujugg nog, men jag är tacksam, ty huru litet äro vi deraf förtjente? Sorgen åter har varit mig nyttig, ty den har luttrat min själ för evigheten; tron och hoppet om ett återseende ledsaga mig till en annan värld, när dödens engel tilltrycker det dödliga ögat.

Du vet att din mor och jag voro systerbarn; tidigt blef jag faderlös, äfven min mor dog — — — Vid 12 års ålder kom jag till min moster; hon och hennes hederliga man uppfyllde redligt faders och moders ställe.

När jag kom i deras hus var Maria endast 6 år; med åren vexte hon liksom fast vid min själ; äfven hon slöt sig med engalikt förtroende till mig.

Såväl af egen böjelse som enligt min faders ofta uttalade önskan ingick jag tidigt i krigsståndet; Marias far hade dock heldre sett att jag blifvit landtmätare, för att biträda honom i hans göromål. Jag fick dock fritt val, och hade lycka på min bana.

Uttalad i ord var min kärlek till Maria icke; den låg ren och trogen förvarad i mitt hjerta tills tiden var inne och jag kunde bjuda henne ett eget, fastän tarfligt hem. Ett fältväbelsboställe skulle snart bli ledigt, och detta var mig lofvadt. Utomdessa var ju Maria så ung ännu.

Det var Marias sjuttonde födelsedag. Dagen derefter skulle jag resa till mötet. Mig var så underligt till mods. Jag hade en ring efter min moder; det var en slät guldring utan namn; med ihärdigt arbete hade jag i denna ristat initialerna af mitt namn och en liten fembladig blomma: en förgätmigej. Detta var min födelsedagsgåfva till Maria. Hon visste huru dyrbar jag höll denna ring; hade hört mig säga, att endast den som mitt hjerta utvalt skulle bära den.

Vacker var den rodnad och den blick, hvarmed hon mottog denna gåfva; hon yttrade intet ord, utan trädde ringen på den silfverked hon burit kring hal-

sen allt sedan hon var ett barn, derpå räckte hon mig handen till tack för gåfvan.

Detta ögonblicks ljufva känsla glömmet jag aldrig! I sex veckor varade mötet; mig förekom det den gången som en hel evighet. Då jag kom derifrån, hade allt förändrat sig. Din far hade under namn af resande anländt till orten. Han såg Maria, och på ett nästan oförklarligt sätt innästlade han sig i huset och intog så Marias far till sin fördel, att han ej allenast gaf honom det enda kära barnet, utan äfven, enligt Jörans önskan, påskyndade denna förening så, att de redan voro förelysta tvenne gånger innan jag kom hem.

Jag bar min smärta inom mig. Maria skiftade färg och undvek att träffa mig. Jag förmodar att Jöran blef detta varse, ty han bemötte mig med synbar köld.

Marias far fick ett anfall af slag, det påskyndade bröllopet; dagen förut träffade jag Maria ensam, hon var blek och upprörd; hon ville ge mig ringen tillbaka, emedan hon ej ansåg sig ega rätt att behålla den.

"Göm den likväl, som ett minne af din barndomsvän", sade jag, "ty ingen qvinna skall någonsin få den eller en annan af mig." Hon gömde den åter och gick bort gråtande.

Få dagar efter bröllopet dog hennes fader. De nygifta försvunno; alla våra efterspaningar voro fruktlösa. Först efter nio år träffades hon och jag — du var som barn vittne till detta möte.

Af den berättelse du vid vårt sednare möte på landsvägen gjorde mig om din mors sjukdom och plöts-

liga försvinnande, blef jag föga klok, men anade något förfärligt.

Genom natt och dag reste jag till skådeplatsen för dessa händelser; huset stod obebodt, men den gamla grannqvinnan lefde ännu.

Med hotelser och klingande löften tvingade jag henne att upptäcka hvad hon visste; det var nog litet, men hjälpte mig dock på spåret. Genom sin man hade hon fått veta, att ett större jernbeslaget skrin icke varit med bland de saker Jöran tog med sig på resan. Hon som dageligen varit i huset kände alltför väl, att deruti förvarades både penningar och mycket annat af värde. Hon insåg snart att detta skrin säkert blifvit gömdt på något ställe; hon sökte öfverallt, men förgäfves. Hon kunde dock inte glömma det. Käringen påstod att det var nyfikenhet, för att erfara om Jöran sagt sanning när han sade, att hustrun tagit med sig det bästa som fanns i huset."

"Förlåt att jag faller i talet", afbröt honom Nils, "nu påminner jag mig ganska väl, huru mitt barnasinne gäste af vrede när Sara talade om, att min mor lupit bort och tagit med sig allt det bästa som var i huset. Jag såg sjelf, huru far lade våra silfverskedar, mamas ringar och annat i detta skrin; sjelf bar han bort det, och mamma följde med ljus i lykta. Besynnerligt, att det nu för st står klart för mitt minne."

"Min berättelse framkallade dessa minnen, men lefver du och uppnår min ålder, då skall du erfara huru den ena bilden efter den andra dyker upp ur minnets fatabur, ja, ända till den minsta småsak från barnaåren."

Efter ett kort uppehåll fortfor han i sin berättelse:
 ”En dag då käringen ströfvade omkring i den skog, som omgaf boningen, varseblef hon ett stycke brokigt tyg, som snott sig kring en trädgren. Det var ett stycke af den halsduk din mor begagnade i hvardagslag.

Jag befallte henne föra mig till detta ställe och lät henne sedan gå.

Alltid utgående från detta träd, banade jag mig med yxen väg i olika riktningar, och fann omsider en på marken liggande sko; skadad af flere olika årstiders åverkan, syntes det dock, att skon tillhört ett fruntimmer.

I närheten befanns ett lutande stenblock, som bildade en häll, der fann jag under en rishög de sista kvarlevorna af den enda qvinna jag älskat, en närmare beskrifning skulle uppröra våra känslor. — — Allt nog, jag samlade dem, kring en af fingerlederna satt min ring, ännu fästad vid denna kedja som jag förvarar här, talaren blottade sitt bröst, ringen har hon. Med min dyrbara skatt innesluten i en vanlig kläd-kista lemnade jag denna fasansfulla nejd, ännu obestutsam hvar jag skulle förvara den. Då träffade jag på vägen en man, som jag en gång varit i tillfälle att göra en tjänst. Han hade ej glömt det — sådant är sällsynt.

Jag var i tillfälle att meddela min smärta åt en människa, i stånd att uppfatta den, det gjorde han! Du såg honom nyss. Sedan ett år hade han detta ställe, arrendetiden är 50 år. Han föreslog mig att här förvara dessa lemningar tills det behagar Gud att kalla mig bort. Öfverlefver han mig så har jag hans

högtidliga löfte att den trädlåda, vi båda snickrade under ett uppehåll på vägen och som innesluter Marias ben, skall hvila i samma graf som jag; då blefvo vi bröder.

”Här således, på denna plats, mellan trädet som jag sjelf har planterat och detta med heliga tecken utmärkta ställe, är din moders hvilorum.”

Den smärtsamma känsla, hvarmed Nils åhört denna sednare del af denna berättelse, kan man lättare föreställa sig än beskrifva. Innan majoren hade slutat, låg han tryckt mot detta ädla fadershjerter; smärtan, som hotade att qväfva honom, fick der luft genom välgörande tårar, äfven han knäföll vid det utmärkta ställe och bad om hennes välsignelse.

Han stod länge lutad mot ett träd, försänkt i sina tankar på det förflutna och det närvarande: ”Ack, att du skall hvila i oinvigd jord, utan presterlig välsignelse”, suckade han.

”Med Guds hjälp kommer hon engång i invigd jord; då hon nedsattes här välsignades hon af en redlig andans man som fick mitt förtroende.”

”Solen lutar till sin nedgång, det är tid för oss att gå.”

17.

Ehuru den blir ofullkomlig i många hänseenden måste vi dock försöka gifva en konturteckning om vissa tilldragelser, angående den enda historiska person, vi vågat namngifva i denna lilla tidsbild.

Major Granatenhjälm var numera genom periodiska anfall af gikt, följder af fordna strapatser och de illa skötta blesstyrer, som han erhållit i det såkallade pommerska kriget, oförmögen till aktivare krigstjänst, men som Sverige för det närvarande hade fred, ansåg han sig, ehuru öfver 60 år, icke berättigad att begära afsked och pension, så länge han kunde bestrida sina tjänsteåligganden vid regementet, och utom dess hade han ingen egen förmögenhet. Hans välgörande sinnelag hade aldrig tillåtit honom att samla något för sin ålderdom.

Nu hade han likväl, som vi hört, begärt tjänstledighet, på obestämd tid. Längre väntade han förgäfvets på ett svar, och upptäckte sluteligen orsaken.

Han var allmänt känd som en ifrig frimurare, den man likväl ansåg för dum att begripa den tidens diplomatiska ränker, inhöljda i mysteriösa floskler och ceremonier. Den man, igenom hvars händer hans ansökan skulle gå, hade med flit ignorerat den, emedan några högt uppsatte medlemmar af orden ville begagna honom, som de trodde sig kunna använda som ett blindt redskap för sina egennyttiga och ärelystna afsigter. De hade dock bedragit sig.

Granatenhjälm hade sina egna fasta principer, sin egen uppfattning om hvad han genom ed var skyldig orden, och hvad han som undersåtare och krigare, var pliktig konung och fädernesland och framför allt annat: Gud och sitt samvete.

I anledning af hvad vi nyss sagt inrycka vi några ord om hans öden i helt unga år.

Född kort förut innan missvestären, den "stora ofreden", hungersnöden och den grymmaste af alla far-

soter, pesten, härjade och ödelade Finland i början af förra seklet, hade äfven han som barn delat olyckorna. Hans far stupade i kriget; den moderliga ömheten skyddade väl barnet i det längsta genom omtanka, sparsamhet och otroliga försakelser för egen del, för den allt mera ingripande nöden, till dess hon föll ett rof för farsotens häftiga framsteg. Der stod han nu ensam och öfvergifven!

Liksom genom ett underverk undkom dock gossen. En man som fordom känt och värderat hans föräldrar, ryckte honom undan eländet i det att han tog honom med sig till Sverige, dit han med sin familj flydde undan förödelsens styggelse.

Han drog omsorg om den fader- och moderlöse, till dess han var i tillfälle att lemna honom till nära släktingar.

Olyckan och nöden hade härdat gossens kropp och tillika luttrat hans själ. Den förra hade lärt sig umbära och försaka; själen invigdes tidigt genom tanken på döden och evigheten; och stark var och blef den innerliga tron, att för Gud är ingenting omöjligt. Denna tanke väcktes till lif derigenom, att en för honom fremmande person ryckte honom undan det rysligaste elände; det gjorde ett intryck för lifvet. Han tyckte sig stå i en omätlig skuld hos menskligheten, den han efter yttersta förmåga ville afbetala. Derföre omfattade han i en senare tid uppmaningen och tillfället att ingå i ett förbund, der han trodde sig kunna medverka till allmänt väl, isynnerhet till det yngre släktets upplysning, utrotande af vidskepelse och fördomar, och vara ett stöd för de gamla och svaga.

Att icke detta var bara illusioner, derom vittna många välgörande inrättningar från denna tid i den svenska hufvudstaden.

Finlands lidanden upphörde äfven omsider efter fredens och lugnets återställande. Den ena flyktingen efter den andra vände tillbaka, men i hurudant tillstånd funno de sina gamla kära hem?

Vi uppehålla oss dock ej med denna skildring, den återfinnes i folkets traditioner och i häfdena.

Finland var nu i stor brist på tjänstemän, isynnerhet landtmätare, för att utskifta jordlotter. Det var då Marias far öfverkom från Sverige, der han några år varit gift med Granats moster, som varit der sedan hon var barn.

Nu återvända vi till den nyss förflutna tiden i vår berättelse.

Då Granatenhjälm icke fick utslag på sin ansökan, och var skarpsinnig nog att inse orsaken, beslöt han att vända sig till konungen sjelf, af hvilken han var personligen känd.

Lyckan var honom gynnande, han erhöll enskild audiens. Gustaf III kallade honom skämtsamt för sin finske pommerinkare.

Med åberopande af den ansökan han inlemnad för flere månader tillbaka bad han om permission för att göra en resa till Finland.

”Hvad är ändamålet med denna resa. Du har ju hvarken slägt eller egendom der?” frågade konungen.

”Intetdera, ers majestät, men en fosterson” — —

”Ah, un fils d’amour, han skall förmodligen adopteras?” skämtade Gustaf.

”Nej, ers majestät, han är sonen af en ungdomsvän, som oaktadt hans föräldrar voro af ståndspersonsklassen, af böjelse väljer landtmannayrket. Finlands jord behöfver raska och idoga arbetare. Jag längtar att se honom taga ut sina första steg på denna hedrande bana.”

”Önskar du inte att sjelf bli fästad vid din fosterbygd?” frågade konungen efter ett litet besinnande.

”Min dagliga bön till Gud är att få hvila i den kära jorden.”

”Dermed brådskar det inte. A propos, är du lika god jägare som förr?”

”Ären ha visserligen försvagat både öga och arm, men nog tilltror jag mig ännu att träffa målet.”

”Bra! men min mening är nu, att vara lika vaksam och skarpsynt. Jag behöfver just en sådan man som du, för att jaga råttor.”

Granatenhjälm studsade, det uttryck hans ansigte fick vid dessa ord, kom Gustaf den tredje att skratta rätt hjertligt.

”Nå, nå, se inte så förfärad ut, råttslägtet är stort; det finnes sådana äfven på tvenne fötter, jag menar magasinråttor, edra gamla fiender! Hvad säger du om att vara öfverinspektör öfver kronomagasinerna på Sveaborg och i Helsingfors?”

”Gud välsigne ers majestät för detta infall!”

Det var denna fullmakt jemte ett egenhändigt bref från konungen som Granatenhjälm öfverlemnade till kommandanten på Sveaborg och till grefve P.e i Hel-

singfors, der våra resande endast uppehöll sig tvenne dagar.

Den tredje om morgonen finna vi dem på väg. När de kommo till Gammelstaden med dess kvarlemningar efter dess förstörelse, höll majoren in tömmarne. "Låt oss stiga af här", sade han. "Det roar mig att se om den besynnerliga grafstenen ännu ligger kvar." Under gåendet berättade han:

"Då jag och Edbom för 16 år sedan passerade denna väg — du vet, hvad vi förde med oss — inträffade mot aftonen ett häftigt åskväder med åtföljande regn; vi beslöto att dröja här öfver natten och fingo herberge i den der lilla stugan, du ser der uppe på backen. Hos det unga folket träffade vi en gammal inhysesgumma, som öfverlevvat förstörelsen. Hon, som de flesta gamla, sade att hon bättre mindes de förgångna tiderna, än sådant som mera nyligen händt.

Bland annat hon omtalade, som likväl föga intresserade oss, nämnde hon "riddargrafven"; om denne kunde hon som ung sjunga en runa, sade hon, men den hade hon nu glömt. Att han hade kommit långt ifrån, lidit skeppsbrott och sedan varit bosatt här och sjelf låtit hugga besynnerliga figurer på den sten, som skulle betäcka hans graf, det sade hon sig minnas vara innehållet af runan.

Då jag tviflade på denna historia, förde hon oss om morgonen i den riktning vi nu gå. — Vi äro på ort och ställe, se der är stenen.

Nils såg en aflång fyrkant om två alnars längd, liggande på jorden, den var af släthuggen granit.

Inskriptionen, som enligt majorens tanke var hieroglyfer, var tydlig och af en skicklig arbetare, emedan tidens tand ej förstört och utplånat den. *)

De resande fortsatte resan. Nils var nästan öfvertygad om, att Granatenbjelm här fått idéen att för sig och Maria välja en ensam graf, ty intet spår syn-tes här af någon allmän begravningsplats.

Majoren hade genom ett bref, som han tagit ut på posten i Helsingfors, från en bekant i Tavastland fått anvisning på en lägenhet i enlighet med det uppdrag denne erhållit innan afresan till Finland företogs. Villkoren voro billiga, emedan egaren nyligen blifvit död och enkan, barnlös, ville tillbringa sina återstående dagar hos sina släktingar, bosatte långt derifrån.

Till detta ställe styrde de sin kosa, utan att uppehålla sig någonstades, af farhåga att förekommas af andra köpare. Men ju närmare Nils kom till de honom välbekanta nejder, der han tillbragt de år, då ungdomssinnet sällan eller aldrig varsnar törnet, men gläder sig åt rosens doft och fågring, klappade hjertat allt häftigare af längtan att erfara något om dem, han så plötsligen lemnat. Männe hans bekanta ännu lefde, och i hvilka förhållanden voro de nu? mycket kan stå stilla, men mycket kan äfven förändras inom mindre tidrymd, än de år han varit borta. Dertill sällade sig tanken på något, som han nästan förgätit, men troget förvarat under resan i bottnet på sin lilla reskoffert. De öfriga af hans effekter, hvarmed Ven-

*) År 1824 såg förf. samma grafsten på en äng vid Gammelstaden; ännu återstod så mycket af den sällsamma inskriften, att den lätt kunnat deschiffereras af en språkforskare.

delas omsorg och Pedersons godhet försett honom — den förra med linne- och sängkläder, den sednare med böcker, gångkläder och sådana handverkstyg, som kunnat inrymmas i den prydliga dragkistans lådor — allt detta var kvarlemnadt i Borgå tills vidare.

Läsaren påminner sig utan tvifvel det uppdrag Nils erhöi af Ufvenborg att personligen lemna ett mindre paket till den han gjorde den testamentariska dispositionen.

På Nils's invändning, att flere år kunde gå förbi innan han åter såge hembygden, och osäkerheten att då träffa fröken, hade disponenten svarat, att i sådant fall paketet tillhörde Nils.

I förstone låg detta besynnerliga uppdrag tryckande på hans sinne, men tiden och det verksamma lif han förde tog ut sin rätt, och han glömde nästan hela den vidriga kommission, han åtagit sig, tills paketet föll i hans händer då han inlade sina effekter för resan.

När han sedan stod vid modrens graf och genom majorens ord så många bittra minnen vaknade, öfverfor honom en rysning vid åtanken att genom detta paket ännu komma i en slags beröring med denne man, den han likväl hade att tacka för livets gåfva.

Han yppade dessa sina tankar för sin andra fader; denne delade hans känslor och hela obehaget deraf, men ett gifvet löfte var dem båda heligt. Saken måste dock hafva anstånd tills Nils i anseende till sin bosättning stod på säker grund; och under tiden kunde skaffa sig alla upplysningar om egarinnan, som stodo att erhållas.

Igenom tygvaktar F. hade de hört omtalas den förlust först friherrinnan Wetterkreutz och sedan hennes dotter lidit genom S.

Nu vore ett herrligt tillfälle att beskrifva den tavastländska naturskönheten i den trakt, der det lilla stället var beläget, der Nils som oberoende egare ville använda sina krafter och förvärfvade kunskaper, men vi erkänna vår stora oförmåga och säga endast, att handeln uppgjordes till de båda kontrahenternas ömsesidiga belåtenhet. Villkoren voro billiga, Nils fick genast tillträda stället med vexande gröda på de få tunnland som förra egaren i några år odlat; den andra hälften låg efter vanligheten i träde. Afbrända, ouppröjda sveder funnos i mängd, fäld timmer till öfverflöd, arbete felades således ingalunda, men väl arbetande händer. Boningshuset var mera nytt, men inskränkt till en mörk stuga jemte det vanliga pörtet.

Arbetsfolk och dragare måste anskaffas; Granatenhjelm gjorde en resa till Tavastehus och återvände med tvenne hästar och tre på permission stadda soldater. Den lilla skörden var snart gjord af fem par driftiga händer, ty den gamle deltog med nästan ungdomlig raskhet i dessa göromål; emellanåt fiskade han i den nära belägna Vesi-sjön.

De husliga göromålen bestredos af en qvinna, som gått den förra värdinnan tillhanda. Innan kort lades grunden till en ny boning, som erhöll vattentak innan vintern inträffade.

De underrättelser Granatenhjelm hemtade från Tavastehus, voro föga upplysande. Friherrinnan bodde

ej mera der, och ingen kände hennes nya vistelseort. Lampis hade en ny egare och ett nytt namn. Äfven Nils gamle vän, presten, fanns ej mera på orten; han hade fått ett pastorat på ett annat håll; det återstod endast att ha tålmod, och afvakta den tidpunkt, då han sjelf, ledig från de mest påträngande göromålen, kunde företaga en upptäcktsresa. Det blefve honom en förströelse, då han strax på nyåret måste sakna sin fosterfars närvaro. Denne skulle då inträda i sin nya tjenstebefattning.

18.

Det är en kall och klar dag i början af januari. Tvenne resande färdas långsamt på den smala, föga uppkörda vägen som förde till ett mera enstaka hemman.

Ehuru det genom en mellanliggande skog och ett träsk låg blott tvenne mil från det fordna Lampis, hörde det dock till annan socken och församling. Stället såg ovanligt trefligt ut, och som något ovanligt äfven i våra tider på landet voro vägar uppskottade till grinden, visthuset och ladugården.

Boningshuset var ett af de vanliga, men det syntes att tvenne rum, vägg i vägg med hemmansegarens stora stuga, voro nyligen tillbyggda. De hade större fönster och utmärkte sig utom dess genom sin klarhet och enkla gardiner. Utanför dessa låg en liten kryddgård, der en och annan rosen- och stichelbärs-buske höjde sina taggiga qvistar öfver snön.

Att de resande voro Granatenhjälm och hans fosterson, behöfva vi knappt säga. De lemnade häst och släde utanför grinden, och utan att träffa någon människa, passerade de en med mångfaldiga redskaper belastad förstuga; ändteligen funno de reda på dörren till stugan.

Majoren steg fram i rummet, Nils höll sig i skuggan.

Tvärtemot landtvärdinnors vanliga plägsed, lemnade denna sitt göromål vid spisen och frågade höfligt om herrns ärende.

”Heter icke detta hemman Niemenpää och är icke värdinnan hemma från nästgränsande socken, och den i unga åren såkallade ”Saxli Lovisa?”” frågade den resande.

Med stigande förundran betraktade hon denne och bejakade frågan; då varseblef hon den vid dörren stående Nils. Hon igenkände honom genast. Nu stod glädjen upp i tak, hon glömde helt och hållet den andra fremmande; Nils skulle se hennes barn, det yngsta sof der i vaggan, de andra två skulle hon genast hemta. I sin yraglädje hörde hon icke de frågor Nils gjorde, utan skyndade in genom en dörr, som förde till de nyare rummen vi nyss omnämnde.

Efter några der inne lifligt utsagda ord, kom hon ut förande ett barn vid hvardera handen. Granatenhjälm, mycket barnkär, drog strax de blyga men snygga barnen intill sig; han var nu som alltid försedd med något som snart gjorde dem mera bekanta.

Värdinnan eller Lovisa hade lemnat kammardörren halföppen; rummet hade ett prydligt utseende, fastän möblerna voro mycket enkla. Innan Nils hann göra Lovisa någon fråga, emedan hon som bäst sysslade

med en då för tiden i en bondstuga ovanlig sak — nemligen att sätta en — kaffeppanna på elden — sporde han ett sagta buller, vände sig om och såg just den han sökte — Ebba.

Öfverraskningen var stor på ömsesidor.

Sysselsatt i det inre rummet med utsigt åt motsatt sida, hade hon hvarken sett eller hört de fremmande — tack vare den tjocka mellanväggen.

Då Lovisa kom in efter barnen hade hon endast bedt henne lemna sitt arbete och komma ut i stugan, der hon skulle få träffa en gammal bekant. Ebba, som gerna ville göra sin goda värdinna ett nöje, efterkom genast dennas önskan. Hon studsade väl litet vid anblicken af den åldriga, henne alldeles okände mannen, i dess militära dräkt, men då den yngre vände sig om, uppgaf hon ett lätt utrop af glad öfverraskning, och räckte honom vänligt handen.

Nils gjorde Ebba med få ord bekant med sitt förhållande till "major Granatenhjelm", och snart suto de tillsammans i Ebbas lilla, trefliga "sal", med de två gardinbeprydda fönstren, och en egen utgång till den lilla trädgården. De förtärde sitt kaffe och firade en uppgjord brasa, allt under ömsesidiga förklaringar om de händelser, som timat sedan de sist sågo hvarandra.

Fragmenterna af Ebbas berättelse och der hon af blygsamhet uteslöt mycket, sammanfoga vi här till ett helt:

Den stackars friherrinnan, gripen af de under de senare åren inträffade förluster, hade de sista månaderna af deras vistande i Tavastehus endast vegeterat. Hon hade både brist på själens rätta odling, och den dermed följande fasta tron på en Försyn, och fruktade

att lida brist på sin ålderdom, oupphörligt förebrående Ebba, att hon ej antagit det giftermålsförslag, som verkligen varit i fråga, men Ebba afslagit, emedan hon, först och främst icke älskat denne man, och genast insett, att den då förmodade rika arvingen hade största delen i anbudet; dertill kände hon äfven att han rätt ofta gjorde sig lustig på hennes mors bekostnad.

Skäl nog till ett afslag från en så reflekterande flicka som Ebba blifvit.

Från den tid vi sist sågo henne, hade hennes sinne tagit en allt mera allvarlig åsigt af lifvet, utan att erhålla någon skef riktning.

Med en för den tidens finska kvinnor sällspord beslutsamhet, fattade hon tyglarna för att medan det ännu var tid hejda farten, nära deras undergång. Lampis egor, som genom en vårdslös eller sniken arrendator blifvit i hög grad utarmade, försåldes tillika med gården och dess inventarier på auktion; till och med en del af de möbler de hade i staden.

Med sin nästan sinnesslöa moder begaf hon sig sedan hit till Niemenpää, der hon på förhand, igenom Lovisas och hennes mans försorg, låtit bygga dessa tvenne rum; endast det inre hade man hunnit inreda. Här slocknade hennes mor liksom en lampa, hvars olja var slut.

Majoren, intresserad både af hennes personlighet — ty en egen lugn klarhet låg nu på det förut vackra, men föga ideella ansigtet, och det anspråkslösa sätt hvarpå hon berättat sina öden; frågade leende om icke tiden blefve henne lång och enförmig i denna aflägsenhet.

Skrattande genmälte Ebba, att tiden ofta inte ville räcka till. — —

Lovisa, som var i rummet när detta yttrades, lät icke denna del af samtalen stanna: "Den som icke varit ett vittne, kan icke göra sig begrepp om hvad hon utträttat sedan de om vårvintern flyttade hit", sade hon. "Medan hennes nåd ännu lefde sitt usla lif, sköttes hon af sin dotter med ett englatålamod, som jag förr aldrig skulle ha tilltrött henne om. Det enda som förströdde henne var, att så snart det började bli bar mark, sörja för instängningen, jordens uppbrukande till den lilla trädgården här utanföre, på det att hennes nåd icke måtte sakna några af de grönsaker, hon varit van vid; naturligtvis biträdde hon af min man vid det gröfre arbetet, men hvad förstod han sig på sådant; hon var alltid sjelf med; der sådde hon och planterade, rensade och vattnade. Mikaelitiden dog hennes nåd; sedan antog hon till sig mina barn på allvare; flickpyret räknar alla orden så väl de finska som latinska, och gossen stafvar som en hel karl. Hon har sytt så mycket vackra kläder åt barnen, men innan jag vet ordet af sitter hon i min väfstol. Hon vill göra sig hemmastadd med alla husliga göromål, såsom smör- och ostberedning, och lyckas deri mången gång bättre än jag. Spinnrocken surrar redan klockan fem om morgonen; till våren sätter hon upp en egen väf" — —

Ebba hade många gånger velat tysta hennes prat-samhet och fick nu ändteligen ordet, sägande:

"Om också min goda värdinna skär bra till i vexten, finner dock Nils — jag får ju ännu nyttja dopnamnet — att jag lagt hans ord på minnet, att man vid nyttig verksamhet aldrig har ledsamt, hvar-öfver jag, då en fåvisk jungfru, ofta klagade."

Nils rodnade öfver öronen.

”Fröken minnes alltförväl mina obehöriga ord.” —

”Lemna den fordna fröken för alltid, vi äro landets barn båda. Ni heter Nils och jag Ebba, rätt och slätt. De orden Nils då uttalade, så väl till mig sjelf, som i brevet till presten, voro mig en helsosam väckelse, för hvilken jag tackar. Vore förhållandet icke så, hade ni sannolikt ej träffat mig här, der jag finner mig lyckligare än förr. — — Nu är det likväl hög tid för mig att få veta ändamålet för hans återkomst till fädernebygden, och hvilken händelse fört eder så oförmodadt hit.”

Nils sade henne med få ord, att han lagt sig till ett litet hemmansbruk, att göromålen derstädes hindrat honom att uppsöka henne sjelf, till hvilken han hade ett enskildt uppdrag. Fåfångt hade hans fosterfar i Tavastehus sökt utspana hennes vistelseort; stadd på sin resa nu till Helsingfors, hade Nils och han tagit in hos Saxlis, för att der erhålla någon upplysning, ty en aning sade honom att Lovisa dertill var rätta personen. Värdinnan, nu trög och fåordig, hade knappt låtsat känna honom, men de hade dock fått anvisning om vägen och hemmanets namn der hennes dotter var gift.

”Nils har då ett uppdrag till mig, ifrån hvem då?” frågade Ebba.

”Från — från den aflidne herr von Ufvenborg.”

Ebba såg något bestört ut, men sade sedan, då hon såg att Nils icke fortfor: ”Jag vill minnas att något sådant var omnämndt i det bref, Nils skref, angående dödsfallet och testamentet. Detta bref fann jag efter min mors död ibland andra papper och läste det ånyo. — — — ”Så fägningsamt det än är att få

återse en ungdomsbekant", härvid räckte hon okonstladt handen åt Nils, "så obehaglig är mig hvarje påminnelse om denne man! Jag vet icke hvad namn jag bör ge åt den känsla hans minne väcker hos mig. Det vissa är att hans ankomst blef en otrefnad i vårt hus; hans testamente hade ingen välsignelse; låt mig därför slippa hvarje påminnelse." — — —

"I sådant fall vet jag i sanning ej, huru jag bör bete mig", svarade Nils, och en mörk sky öfverdrog hans förut så glada ansigte.

"Var öfvertygad att äfven jag i ännu högre grad delar denna obehagliga känsla. Likväl gaf jag mitt löfte, paketet måste lemnas till sin egarinna." Nils gaf henne paketet, som han upptog ur ytterrockens ficka.

"Det oundvikliga måste man tåla", suckade hon, och bröt det bekanta adeliga sigillet med synbart darrande hand, men utbrast helt glad: "Det var endast det yttre skalet som tillföll mig, det andra tillhör ju Nils."

De båda männen utbytte betydelsefulla blickar, liksom de ville säga — ännu efter döden spelar han volt.

Nils uppmanades att bryta omslaget.

Ett bref med påskrift "till min son!" låg oförsegladt jemte ett äfven blott sammanviket papper med flera besynnerliga stämplor, antydande ett dokument, och ett mindre konvolut i form af ett foderal. Då Nils dröjde att öppna brevet, som låg öfverst, ville Ebba aflägsna sig, emedan hon ej kunde uttyda hans synbara tvekan.

"Ingen hemlighet emellan oss tre", sade majoren och höll henne tillbaka. "Läs du upp brevet, min son, emedan det engång måste ske. Du besluter se-

dan om dess innehåll, som det egnar en rätt-tänkan-
de man.”

Brefvet, skrifvet med Ufvenborgs genom sjukdo-
men darrande hand, lydde så:

”Troligen har du genast — ty barnaminnets är
”troget — i mig igenkänt den far, som du på ett så
”besynnerligt sätt lemnade; likasom jag af din ålder
”och din likhet med Maria, jemte andra iakttagelser,
”äfven igenkände dig. Slumpen förde oss tillsammans,
”olycklig för mig — ty jag dör, just som jag skulle
”skörda framgången af planer, förberedda i många år
”— lycklig eller ej för dig — beror på framtiden
”och ditt handlingssätt. Härmed följer ett verksamt
”medel att fort komma upp i världen; likväl hade det
”varit bra, om du fått ett par år försöka lifvet på
”egen hand; du hade då bättre uppfattat värdet af
”den skänk jag gör dig. Ungdomssinnet tör nu mot-
”sträfvigt taga något af den far, hvars lif du rädda-
”de, hvars sjuksäng du omgifver, men hvars åsyn
”icke rör ditt hjerta. — Jag är skarpsynt.

”Detta dokument jemte innelykta dopsedel berät-
”tigar dig som äldste sonen först till mitt familje-
”namn von Eulenburg, sedan till de anspråk jag
”har på arf i min födelseort (här nämndes ett ställe
”i Kurland). Det fordras likväl att personligen inlem-
”na detta dokument till arfsdomstolen der.

”Jag vill att du först skall träffa min före detta
”förlofvade, Ebba Fucks, jag har dertill mina skäl.
”De i foderalet innelykta örhängen och isynnerhet rin-
”gen lemnar jag i ditt fria val om de skola anses
”som ett minne af mig eller — dig.

”Ännu ett ord — något, som är dig kärt, finner du äfven der. Du ser att jag förvarat det.

”Din bror Petter har mot min vilja tagit tjänst och rest till sjös. Den dåren! blir han borta och du dokumenterar dig inom 10 år hos Juden ****, tillfaller dig äfven hans arfslott.”

Det syntes af stilen, att detta bref ej var skrifvet på en dag; dateradt var det tre dagar före hans död och undertecknad Gregor von Eulenburg.

I dopsedeln, på hvars äkthet Nils likväl mycket tviflade, stod samma namn; Nikolai var der uppgifvet som hans eget.

Efter slutad läsning uppstod en lång och obehaglig tystnad; hvar för sig, såväl Granatenhjälm som Ebba, betraktade Nils med spänd väntan. Han satt der helt och hållen sluten inom sig sjelf. Omsider bröt majoren denna tystnad genom frågan: ”Få vi gratulera? Du är nu sedd i perspektiv en förnäm, kanhända en rik person.”

Nils svarade honom på det sätt, att han helt kallblodigt ref sönder alla papperen i helt små stycken; för hvar bit lågorna förtärde, andades han lättare.

”Tack för ditt svar, min son! det var tydligt nog, och sådant jag väntade af sonen till Maria.”

”Nils är då son till denne Ufvenborg, eller hvad han med rätta heter?” frågade Ebba.

”Tyvärr!” svarade han. Ebba var finkänslig nog att ej göra vidare frågor; äfven majoren ville bortblanda ämnet i det att han, visande på det lille paketet, sade: ”Nu återstår det för oss att betrakta dessa prydnader.

”Och skicka dem samma väg! Alltförgerna för

mig!" inföll Ebba muntert, "men majoren har rätt, vi måste först bese dem."

Ringens kände hon igen; Ufvenborg hade burit den på sitt finger första dagarne af sitt vistande på Lampis; huru glimmade den icke då i den fåfänga flickans ögon! äfven örhängena blixtrade af dyrbara stenar, men infattningen var gammalmodig, de tillhörde den i källaren förvarade skatten.

"Ebba vill väl ändå förvara dem?" stammade Nils, "de synas vara af värde, eller för dyrbara att göra papperen sällskap."

"Som ett minne efter den aflidne? menar Nils. Nej inte för mycket godt, och det andra förslaget duger också icke", tillade hon med en lätt rodnad, "ty kanalen vore dock densamma — utomdess tänker jag aldrig bära sådana prydnader."

"Och ännu mindre tillhör det mig att bortskänka dem", försäkrade Nils. "Jag öfverlemnar dem åt er, min gode far, föryttra dem, använd summan till välgörande ändamål. Ni har godt om tillfällen dertill i Helsingfors."

"Denna tanke, detta raska beslut afundas jag er, kära Nils! men det var liksom taget ur min egen själ", yttrade Ebba med en så varm och vacker blick, att Granatenhjelm småleende yttrade:

Men den senare klauseln i brefvet tyckes mig innebära något helt annat.

De båda unga måtte genast fattat hans mening, ty de sänkte sina blickar, men svarade icke. Han roade sig några ögonblick åt deras förvirring och frågade sedan: "Har ni ej båda insett detta?"

"Då vore den enklaste guldring bättre passande",

svarade Ebba med en liten darning på röstén och lemnade skyndsamt rummet.

"Lycka till, min son!" sade majoren och räckte Nils handen. Nils tryckte den till sina läppar: "Ni tror således att jag vågar?"

"Jag svarar för utgången, och blir din talman om du vill."

Ännu hade det lilla foderalet hvilat på papperet, hvári det varit inlagt, men vid en hastig rörelse af Nils rubbades det ur sitt läge och höll på att falla från bordet i golvet. Han fattade tag deri innan sådant hände, och uppgaf dervid ett utrop af förvåning och glädje.

Under foderalet låg en tunn elfbensskifva af samma storlek med botten; det var ett miniatyr-porträtt af hans mor, måladt af hans far under första året af deras gifte; det var ganska likt sitt original och Nils hade ofta sett det i sina barnaår. Nu som då hade det hvarken glas eller infattning.

Med armarna flätade om hvarandra sutto de båda männen och betraktade det vänliga, ungdomliga ansigtet.

Den ena stora tåren efter den andra trillade utför den gamles väderbitna kind. "Jag skulle således få återse ditt hulda anlete ännu i detta lifvet, och det är honom jag har att tacka därför! Frid vare med hans stoft!"

Nils var mycket för rörd att kunna svara; äfven han tyckte att detta drag af fadrens bättre känsla, att skänka honom detta minne, utplånade många bittra minnen.

I samma ställning fann dem Ebba, som bad dem till en af värdinnan uppdukad middag. De meddelade henne sitt kära fynd.

När fosterfar och son andra dagen reste åt hvar sitt håll, hade den sistnämnde smugit det kära porträttet i den förres ficka, icke utan saknad, men viss om att dermed förljufva mången stund af den gamles ensliga lif.

Hvad vi numera kunde säga känner läsaren på sina fem finger, och kan efter egen smak sätta färgerna, sedan vi gjort utkastet till taflan.

Innan sommarens slut hade Nils en liten, vacker, snäll och huslig värdinna i sitt nya hem. Året derpå besökte Granatenhjem det lyckliga paret, och fann i Ebba en välbeställd bondvärdinna. Han frågade henne om hon aldrig ångrat sig.

”Hvarför skulle jag det?” svarade hon. ”Den rätta kärleken jemnar all ståndsskilnad. Utomdess, ha hvarken Nils eller jag synnerlig orsak att skryta med våra fäder, och de voro ju båda ståndspersoner. Det enda hvarför vi äro dem tacksamme, är att de, båda utlänningar, planterade oss på finsk jordmån. Vi ha båda afskakat det fremmande stoftet, eller snarare slagget — och roffästade vilja vi hvar på sitt sätt och likväl förenade söka att förädla vårt självvalda stånd och utså frön till kommande skörd.

Till en början ha vi tagit till oss tvenne fattiga torparbarn; de skola genom lära och exempel vänjas vid arbetsamhet och goda seder, älska sitt ringa stånd, och fatta sin bestämmelse för tid och evighet.

Att majoren Granatenhjelm uppnådde en ganska hög ålder och har sin graf i den nuvarande Sällskaps-trädgården, nära ingången till den Botaniska, är allmänt bekant. Få äro väl de af hufvudstadens inne-vånare och äfven resande, som icke sett den minnessten och läst den enkla men väl förtjenta inskrift, som betäcker hans stoft, men sannolikt lefva ganska få, som sett honom sjelf.

Undertecknad hörde i unga åren honom ofta omtalas af personer, hos hvilka han lefde i ett tacksamt minne. Äfven andra mindes den åldrige mannen i sin trådslitna blå uniformsrock, hopknäppt upp till den smala svarta halsduken; lifvet omgafs af ett gult läderbälte. Han bar sitt hår likt Karl den 12:te, kortklippt och uppstruket. Åren hade deri rikligen strött sitt puder.

Mången sade att hans långa magra gestalt hade något dystert. Men att hans hjerta slog lika varmt för menskligheten, som hans hand var öppen, deri instämde alla.

Hans stora förkärlek för den plats, der han sedan enligt sin bestämda önskan erhöll sitt hvilorum, var allmänt känd; hela timmar kunde han sitta der.

Undertecknad såg äfven i den nu med gräs öfvervuxna bergklacken inhuggna tecken; de sades vara af honom, hvilket är ganska troligt; äfven häggen stod der, knotig, som detta trädslag ofta blir med åren, isynnerhet, då det står instängdt emellan barrträd, — det strödde ännu sina affallande blad på hans grafsten.

Vidskepelsen hos de mindre upplyste hade mycket att säga derom, att hela frimurarkorpsen, både från staden och Sveaborg, i fullt ornat ledsagade honom till sitt ensliga hvilorum, som invigdes af stadens då-

varande prost. Men de ville på detta sätt hedra en aktad medlem, som väl aldrig deltog i deras nöjen och tillställningar, men alltid var verksam då något nyttigt eller välgörande ändamål var i fråga. Ingen kände så väl som han den blyga fattigdomen; i dess torftiga hem var han en ofta välkommen syn.

Genom hans omsorg blefvo flera mindre skolor för de fattiga soldatbarnen inrättade, der de åtminstone lärde sig läsa, ehuru kanhända dåligt nog, ty undervisningen skedde af äldre medellösa qvinnor.

Förf. minnes ännu en gammal enka efter en underofficer vid namn, som länge höll ut dermed, och hade sitt underhåll af frimurarlogen.

Beklagligtvis kunde ingen säga hvem som rest Granatenhjelm's minnesvård, det hade, sade man, skett i all hemlighet. Läsaren kan ju med oss tänka, att sådant skett af hans tacksamme Fosterson!

...

...

Pris: 2 mark.

410

~~219.41.70~~

Ruots. kaunok. 1.

Falkman

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 9668

B 1549

X

